

СИБЭТИЭЙ АПОСТОЛЛАР ДЪАЙЫЫЛАРА

Кириии тыл

1¹⁻² Бастакы кинигэбэр, Феофил, мин Иисус тугу онорбутун, туохха үөрэппитин барытын аан маннайгыттан ыла саҕалаан, талан ылбыт Апостолларыгар Сибэтиэй Тыынынан ыйыы-кэрдии биэрэн баран Халлаанга ылыллыбыт күнүгэр диэри сэлэргээн суруйбутум. ³ Кириэскэ мунгнанан баран, Кини түөрт уон хонук устата үөрэнээччилэригэр көстөн, Тангара Саарыстыбатын туһунан кэпсээн, Бэйэтэ тыыннааһын элбэх итэҕэтиилээх чахчыларынан кэрэһилээн көрдөрбүтэ.

⁴ Биирдэ Апостоллар түмсэн олодохторуна, Кини эппитэ: «Иерусалимтан ханна да барбакка, Миигиттэн истибиккитин — Аһам эрэннэрбитин — кэтэһин. ⁵ Иоанн уунан сүрэхтиирэ, оттон эһиги бу кэннэ аһыйах хонугунан Сибэтиэй Тыынынан сүрэхтэниэххит».

Иисус Христос Халлаанга барыта

⁶ Ол иһин бары мустан, Киниттэн ыйыппыттара: «Айыы Тойон, Эн Израиль Саарыстыбатын субу кэмнэ чөлүгэр түһэрэҕин дуо?»

⁷ Иисус эппитэ: «Аһам Бэйэтин былааһынан ханнык болдьоһу, кэми-кэрдиини анаабытын эһиги билэр кыаххыт суох. ⁸ Ол эрэри Сибэтиэй Тыын үөһэттэн түһэн эһиэхэ киирдэҕинэ, эһиги күүс ылан, Иерусалимга да, бүтүн Иудея, Самария да устун — сир бары уһугар тийэ Мин кэрэһиттэrim буолуоххут».

⁹ Кини маны этэн баран, көрөн турдактарына, улам үөһэ тахсан барбыта уонна былыкка куустаран, көстүбэт буолбута.

АПОСТОЛЛАР 1

¹⁰ Баран эрэр сирин батыһа халлааны одуулаан турдахтарына, эмискэ кинилэр иннилэригэр манган тагастаах икки киһи баар буола түспүтэ.

¹¹ «Галилея дьоно! — диэбиттэрэ кинилэр. — Тоҕо халлааны одуулаан турдугут? Бу Иисус халлаанна ылыллан эһигиттэн хайдах баран эрэрин көрөбүт да, ол курдук эмиэ эһиэхэ эргиллэн кэлиэбэ».

Иуда оннугар атын киһини талыы

¹² Апостоллар Иерусалимтан биир биэрэстэлээх* Елеон диэн ааттаах хайаттан Иерусалимга төннөн кэлэн, ¹³ дьиэлэнэр үөһээңни хосторугар тахсыбыттара. Бу Петр, Иаков, Иоанн, Андрей, Филипп, Фома, Варфоломей, Матфей, Алфей Иакова, Симон Зилот итиэннэ Иаков быраата Иуда этилэр. ¹⁴ Кинилэр дьахталлары, Иисус Ийэтэ Марияны, Кини бырааттарын кытта бары өрүү бииргэ үгэллэрэ.

¹⁵ Биир оннук күн Петр үөрэнээччилэр ортолоругар туран (барыта сүүс сүүрбэччэ киһи мустубута) эппитэ: «¹⁶ Бырааттарым! Иисусу тутар дьону сирдээбит Иуда туһунан Сибэтиэй Тыын Суруйууларга эрдэттэн Давидынан этиппитэ туолуохтаах этэ. ¹⁷ Иуда биһиги кэккэбитигэр киирэн, Апостол сулууспатыгар тиксибитэ ¹⁸ гынан баран, хара дьайыыны онорон манһа ылбыт харчытынан сир атыыласпыта; онтон ол сиригэр төбөтүнэн үөһэттэн түһэн, өрөһөтө хайдан иһэ-үөһэ барыта ыһыллыбыта; ¹⁹ Иерусалим олохтоохторо бары ону истэн, ол сири бэйэлэрин тылларынан „Акелдама“, ол эбэтэр „Хааннаах хонуу“ диэн ааттаабыттара. ²⁰ Саалтыыр кинигэтигэр „Кини тизэргэнэ иччитэхсийдин, икки атахтаах онно олохсуйбатын“ диэн суруллубут. Өссө „кини солотун атын киһи ылыахтын“ диэн баар. ²¹⁻²² Онон Иуда оннугар биһиэхэ атын киһи холбоһуон наада. Кини Иоанн сүрэхтиириттэн саҕалаан Айыы Тойон Иисус биһигиттэн үөһэ ылыллыбыт күнүгэр диэри, өрүү биһигини кытта бииргэ сылдьан, Кинини арыалласпыт киһи буолуохтаах. Кини эмиэ, бу биһиги курдук, Иисус тиллибитин туоһулуохтаах».

* ^{1:12} *Биир биэрэстэлээх* — тылыттан тылыгар түһэрэн тылбаастаатахха «субуота суолун саҕа ыраах сиргэ баар». Субуотаҕа 900 м кэринэ сири эрэ барар көңүллэнэрэ.

²³ Икки киһини — Иуст диэн ааттаах Иосибы (кинини өссө Варсава диэн ааттыыллара) уонна Матфийы — ²⁴⁻²⁵ туруоран баран, Тангараттан көрдөспүттэрэ: «Айыы Тойон, Эн киһи сүрэҕин курдатты көрөбүн. Бу иккиттэн кими талан ылбыккын, Иуда барыахтаах сиригэр бараары сүтэрбит Апостоллыыр сулууспатын кинилэртэн хайаларыгар биэрэргин ыйан көрдөр». ²⁶ Хайалара ылыахтааҕын билээри, сэрэбиэй бырахпыттарыгар сэрэбиэйдэрэ Матфийга түбэхэн, кини уон биир Апостолга холбоһор буолбута.

Сибэтиэй Тыын түһүүтэ

2 Биэс уонус күн үүнүүтэ бары эмиэ биир санаанан түмсүбүттэрэ. ² Эмискэ дьыэ иһигэр халлаантан күүстээх тыал түһэн эрэрин санатар тыас иһиллибитэ. ³ Онтон уот тылыгар маарынныыр сарбынньахтар кэлэн, арахсыһан киһи-киһи аайы тохтообуттарыгар, ⁴ бары, Сибэтиэй Тыынынан туолан, араас омул тылларынан сангаран барбыттара. Тыын кинилэргэ оннук дьобуруу биэрбитэ.

⁵ Бу — аан дойду норуоттарыттан барыларыттан мустубут иудейдар, Тангараҕа сүгүрүйэр дьон Иерусалимга кэлэ сылдьар кэмнэрэ этэ. ⁶ Ити тыас тыаһаабытыгар киһи бөҕөтө үмөрүспүтэ; иһиттэхтэринэ, Апостоллар кинилэр төрөөбүт тылларынан сангараллара, дьон онтон соһуйан суугунаһа түспүттэрэ. ⁷ Бары сөрү диэн сөхпүттэрэ: «Бу сангара турааччылар бары Галилея дьоно этилэр буолбат дуо? ⁸ Оччоҕо бу тугу-тугу истэбитий? Кинилэр биһиги төрөөбүт тылбытынан сангараллар дии? ⁹ Биһиги Парфия, Мидия дьоно, эламиттар, Месопотамия, Иудея, Каппадокия, Понт, Асия, ¹⁰ Фригия, Памфилия, Египет олохтоохторо, Ливия Киринеяҕа сыста сытар уобаластарыттан, Римтэн кэлбиттэр, иудейдар уонна иудей итэҕэлин ылыммыт атын омултар, ¹¹ Крит арыы олохтоохторо, арабтар — бука бары истэрбитигэр кинилэр Тангара улуу дьайыыларын туһунан биһиги төрөөбүт тылбытынан кэпсииллэр».

¹² Бары сөҕөн-махтайан, дьиибэргээн бэйэ-бэйэлэриттэн: «Бу аата тугуй?» — диэн ыйыталаһаллара.

¹³ Сорохторо эҕэлээхтик: «Ээ, минньигэс арыгыны тото испиттэр», — дэһэллэрэ.

Петр тыл этиитэ

¹⁴Петр уон биир Апостолы кытта бииргэ туран дьонно туһаа-йан доргуччу эппитэ: «Иудея дьоно, Иерусалим олохтоохторо бу-ка бары! Бу туох буолбутун билиэххитин баҕарар буоллаххытына, мин этэрбин болҕойон истин!» ¹⁵Эһиги саныыргыт курдук, кинилэр итирик буолбатахтар, билигин баара-суоҕа үс эрэ чаас* буолла. ¹⁶Бу көрөргүтүн барытын хаһан эрэ Иоиль пророк төлкөлөөбүтэ: „¹⁷Бу тигэх күннэргэ буолуоҕа, — диир Тангара: — Мин киһи аймахха Бэйэм Тыыммын ыыттаһына, эһиги уолаттаргыт-кыргыттаргыт Мин этэрбин тиэрдилхтэрэ, эдэр уолаттаргыт көрүү көрүүхтэрэ, кырдыаҕастаргыт дириҥ суолталаах түүлэри түһүөхтэрэ. ¹⁸Мин Бэйэм Тыыммын кулуттарбар — эр дьонно, дыахталларга даҕаны — ыыттаһына, кинилэр бар дьонно Мин этэр тылбын тиэрдилхтэрэ. ¹⁹Үөһэ халлаанга дыктылэри, аллара сиргэ сөбүмэр бэлиэлэри — хааны, уоту, будулҕан буруону — көрдөрүөбүм. ²⁰Айыы Тойон килбиэннээх улуу Күнэ үүнүөн иннинэ, күн өлбөөдүйэ өлүө, ый хаанныы кыһыа. ²¹Дьэ, оччоҕо Айыы Тойону аатын ааттаан ынырбыт киһи барыта быһыһа“.

²²Израиль дьоно! Бу этэрбин болҕойон истин: Тангара эһиги көрөргүтүгэр Иисус Назорейга улуу дьайыһылары, дыктылэри, араас бэлиэлэри онортторон, Кинини туоһулаан турар. Ону бэйэҕит билэҕит. ²³Тангара эрдэттэн анаан онкуллаабытын курдук, Кинини эһиэхэ тутан биэрбиттэрин эһиги, Тангараны билбэт омуктарга биэрэн, кириэскэ хам хараҕалатан өлөртөрбүккүт. ²⁴Ол эрэри Тангара өлөр өлүү бохсубутун үрэйэн, Кинини тилиннэритэ: өлүү Кинини хайдах да бохсон илдьэ хаалар кыаҕа суоҕа. ²⁵Кини туһунан Давид этэр: „Иннибэр өрүүтүн Айыы Тойону көрөрүм — туохтан да толлон турбатым туһугар, Кини мин уһа өттүбэр сылдьар. ²⁶Онтон сүрэхим өрө тэбэр, уоспар өрөгөй тыллара киирэллэр, төһө да өлөр онгоһуулаах буолларбын, эрэлим бөҕөргөтөр — ²⁷миигин анараа дойдуга хаалларыан суоҕа, сибэтиэйин этин-сиинин имирдизэн суоҕа. ²⁸Эн миэхэ олох суолун ыйбытын, онон Бэйэн иннигэр туруоран сүрэхпин үөрүүнэн толоруон“.

²⁹Бырааттарым! Эһиэхэ быһа бааччы этэрбин көнгүллээн: өбүгэбит Давид өлбүтэ, хараллыбыт хоруоба биһиэхэ күн бүгүнгэ

* 2:15 *Үс эрэ чаас* — сарсыарда тоҕус чаас.

АПОСТОЛЛАР 2

диэри турар. ³⁰ Давид пророк этэ, онон Тангара Христосу кини эт-хаан удьурдарыттан бүрүстүөлгэ олордуох буолан андабай-бытын билэрэ. ³¹ „Дууһата аадка хаалларыллыбатаҕа, этэ-сиинэ имирэн сүппэтэҕэ“ диэн Христос тиллиэхтээҕин кини эрдэттэн өтө көрөн эппитэ. ³² Дьэ онон Тангара Кинини, Иисусу, тилин-нэрбитин биһиги бары туоһулуубут. ³³ Кини үөһэ, Тангара уҥа өттүгэр, ылыллан, Аҕата эрэннэрбитин — Сибэтиэй Тыыны — биһиэхэ ылан ытта. Ону эһиги бу билигин көрдүгүт-иһитти-гит. ³⁴⁻³⁵ Давид бэйэтэ Халлаанга ытта сылдыбатаҕа гынан ба-ран этэр: „Айыы Тойон мин Тойоммор өстөөхтөргүн үктэл онгостон олорор гына Эйиэхэ самнаран биэриэхпэр диэри, Мин уҥа өттүбэр олор диэбитэ“ диэн.

³⁶ Онон, Израиль норуота, бигэтик өйдүөх тустааххын: Иисусу — эһиги кириэскэ тиирэн өлөрбүккүтүн — Тангара Айыы Тойон уонна Быыһааччы гыммыта».

Апостолларга 3000 кэрингэ кини холбоһор

³⁷ Маныаха дьон сүрэхтэригэр ыттаран, Петртан уонна атын Апостоллартан: «Бырааттарбыт, оччоҕо тугу гынабыт?» — диэн ыйыппытара.

³⁸ Петр эппитэ: «Аньыыгытын билинэн Тангараҕа эргиллин! Эһиги хас биирдии бэйэҕит — аньыыгытын-буруйгутун бырас-тыы гыннара туһугар — Иисус Христос аатыгар сүрэхтэнин, оччоҕо эһиги Сибэтиэй Тыын бэлэҕин ылыаххыт. ³⁹ Тангара ту-гу эрэннэрбитэ эһиэхэ, эһиги оҕолоргутугар да, ыраах сылдыар да дьонно — Айыы Тойон Тангарабыт ыңгырбыт дьонугар — бу-ка барыгытыгар ананар».

⁴⁰ Уонна да атын элбэх тылынан өйдөтөн: «Бу содур көлүө-нэттэн быһһанын», — диэн ыңгырбыта. ⁴¹ Онон Петр тылын ул-гумнук ылыммыт дьон сүрэхтэнэн, ол күн барыта үс тыһыынча кэрингэ итэҕэйээччи эбиллибитэ.

Итэҕэйээччилэр олохторо

⁴² Кинилэр Апостоллар үөрэтэллэрин тиһигин быспакка бол-ҕойон истэллэрэ, бука бары бииргэ аһыллара, бииргэ үнгэл-лэрэ. ⁴³ Апостоллар Иерусалимга* элбэх дыктини, бэлиэни

* 2:43 *Иерусалимга* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

көрдөрөннөр, хас биирдии киһи ис дууһатыттан Тангараттан толлор буолбута.

⁴⁴Итэҕэйээччилэр биир ньыгыл сомоҕо этилэр, бары уопсай бас билиилээхтэрэ. ⁴⁵Баайдарын-дуолларын, бас билиилэрин барытын атыылаан баран, ким туох кыһалжалаабынан көрөн үллэрэллэрэ. ⁴⁶⁻⁴⁷Хас күн аайы биир санаанан Тангара Дьэтигэр сылдыаллара, дьээлэригэр түмсэн килиэп тоһутан, Тангараны айхаллаан туран истинник үөрэ-көтө аһыыллара. Бар дьон кинилэри таптыыра, оттон Айыы Тойон Церковка саттан саҥа быһһанааччылары күннэтэ аҕалан ахсааннарын эбэн иһэрэ.

Босхон умнаһыты үтүөрдүү

3 Биирдэ Петрдаах Иоанн иккиэйэбин Тангара Дьэтигэр тоһус чаастаабы* үнүүгэ баран испиттэрэ. ²Тангара Дьэтин «Кэрэ Аан» диэн ааттанар олбуорун аанын аттыгар биир төрүүбүттэн босхон киһи олороро. Кинини күн аайы, көтөҕөн аҕалан аанга олордон кэбиһэллэрэ, онно олорон, кини киирэр дьонтон умналыыра. ³Петрдаах Иоанн киирэн эрэллэрин көрөн, кини ытыһын тоһуйбута. ⁴Киһини болҕомтолоохтук көрөн баран, иккиэн: «Биһигини көр эрэ», — диэбиттэрэ.

⁵Тугу эрэ биэриэхтэрэ дии санаан, умнаһыт өрө көрө түспүтэ.

⁶«Үрүҥ да, кыһыл да көмүһэ суохпун, — диэбитэ Петр, — ол гынан баран туох баардаахпыттан эйиэхэ бэрсэбин: Иисус Христос Назорей аатынан этэбин — туран хаамп!» ⁷Уонна уҥа илиититтэн өрө тардан туруорбутугар, икки тобугун сүһүөҕэ эмискэ бөҕөргөөн, киһи тирэҕирэ түспүтэ, ⁸ойон туран хаампытынан барбыта; онон, Тангараны уруйдаан-айхаллаан, кинилэри кытта бииргэ хаамсан, Тангара Дьэтигэр дьээрэнкэйдээн киирбитэ. ⁹Кини Тангараны айхаллаабытынан хааман киирбитин дьон барыта көрбүтэ. ¹⁰Бу били Кэрэ Аан таһыгар умналыыр босхон үтүөрэн хаалбытын көрөн, олус диэн сөхпүттэрэ-дьулайбыттара.

* ^{3:1} *Тоһус чаастаабы* — күнүс үс чаастаабы. Бу кэмнэ Тангара Дьэтигэр сиэртибэ биэрэллэрэ.

Соломон колоннадатыгар

¹¹ Үтүөрбүт киһи Петрдаах Иоанны батыһа сылдыарын көрө бэркиһээн, бары кинилэргэ, Соломон колоннадата* диэн сиргэ, саба сырсан кэлбиттэрэ. ¹² Маны көрөн, Петр мустубут дьонно эппитэ: «Израиль дьоно! Биһигини тоҕо дыктиргээбиттии одуулаһан турабыт? Биһиги бэйэбит күүспүтүнэн дуу, үтүөбүтүнэн дуу кинини хаамар гыммыт буолбатахпыт. ¹³ Аҕаларбыт — Авраам, Исаак уонна Иаков — Таһаралара Уолун Иисуһу албан аатырдыбыта, оттон эһиги Кинини туттаран тойотторго биэр-биккит, Пилат босхолуурга санаммытын үрдүнэн, Киниттэн киэр хайыспыккыт. ¹⁴ Сибэтиэйтэн, Кырдыксыттан akkaастанан, өлөрүөхсүтү босхолууругар Пилаттан көрдөспүккүт. ¹⁵ Эһиги Олох Баһылыгын өлөрбүккүт гынан баран, Таһара Кинини өл-бүттэртэн тилиннэрбитэ. Кини тиллибитин туоһулара биһиги баарбыт. ¹⁶ Бу көрөр, бэркэ билэр ыарыһах киһигитин Иисус аата, Кини биэрбит итэҕэлэ сибилигин, бары көрөн турдаххы-тына, үтүөртэ. ¹⁷ Ол эрэри, бырааттарым, эһиги, тойотторгут курдук, эмиэ билбэккэбит, итинник быһыыламмккытын мин өйдүүбүн. ¹⁸ Христос эрэи-буруйу көрүөхтээгин туһунан Таһара эрдэттэн Бэйэтин бары пророктарынан этиттэрбитэ ити курдук туолбута.

¹⁹ Онон аһыыгыт-харабыт сотулларын туһугар, аһыыгытын билинэн, Таһараҕа эргиллин; ²⁰ оччоҕо Айыы Тойон эһиэхэ биэрэр уоскуланг кэмэ кэллэҕинэ, Таһара эһиэхэ анаабыт Иисус Христотун ыытыаҕа. ²¹ Таһара тугу барытын чөлүгэр түһэрэрин туһунан Бэйэтин сибэтиэй пророктарынан этиттэрбит кэмэ кэлиэр диэри, Христос Халлаанга сылдыахтаах. ²² Моисей өбүгэлэрбитигэр** этэн турар: „Айыы Тойон Таһарабыт, миигин ыппытын курдук, эһиэхэ бэйэбит бырааттаргытыттан Пророгу ыытыа. Кини тугу этэрин барытын эһиги толорон иһиэхтээххит. ²³ Ол Пророк тылын истибэтэх киһи, норуотуттан туораан, имири эстиэҕэ“. ²⁴ Пророктар — Самуилтан саҕалаан кэлинни пророктарга тийэ — бука бары бу күннэр тустарынан

* 3:11 *Соломон колоннадата* — Ин 10:23 быһаарыытын көр.

** 3:22 *Өбүгэлэрбитигэр* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

иһитиннэрэллэрэ. ²⁵Оттон эһиги ол пророктар удьуордарына-
быт, онон Тангара өбүгэлэргитин кытта онгорсубут сөбүлэһиитэ
эһиэхэ чопчу сыһыаннаах. Бу туһунан Тангара Авраамна: „Сир
омуктара бары эн удьуорунг өнгөтүнэн үтүө алгыска тиксиэх-
тэрэ“, — диэн эппитэ. ²⁶Тангара Уолун, Иисуһу, тилиннэрэн
баран — эһигини хас биирдиигитин аньыттан-хараттан киэр
хайыһыннаран үтүө алгыска тиксэрээри — бастакынан эһиэхэ
ыппыта».

Петрдаах Иоанн хаайыллаллар

4 Кинилэр иккиэн норуоту кытта кэпсэтэ турдактарына, аҕа-
быыттар, Тангара Дьыэтин харабылын тойоно уонна сэддү-
кейдар тийиэн кэлбиттэрэ. ²Норуоту үөрэтэллэрин уонна Иисус
тиллиитэ өлбүттэр тиллиэхтээхтэрин кэрэһилиир диэн кэпсиил-
лэрин истэн, улаханлык абаран-сатаран, ³иккиэннэрин тутан
ылбыттара; ол гынан баран киэһэ буолан сарсыардаанга диэ-
ри хаайан кэбиспиттэрэ. ⁴Тангара тылын истибиттэр үгүстэрэ
итэҕэйбиттэрэ; итэҕэйбит эр дьон биэс тыһыынча кэрингэ этэ.

Петр синедрион иннигэр тыл этиитэ

⁵Сарсыныгар Иерусалимга иудей тойотторо, аҕа баһылык-
тар уонна сокуонньуттар мустубуттара. ⁶Анна архиерей, Каиа-
фа, Иоанн, Александр итиэннэ кинилэр атын да хаан-уруу ай-
махтара бааллара. ⁷Кинилэр Апостоллары ортолоругар киллэ-
рэн туран: «Бу туох күүһүнэн, ким аатынан эһиги итини онгор-
дугут?» — диэн ыйыппыттара.

⁸Онуоха Сибэтиэй Тыһынын туолан, Петр эппитэ: «Норуот
салайааччылары, Израиль аҕа баһылыктара! ⁹Өскөтүн биһигит-
тэн бүгүн босхон киһиэхэ онорбут үтүөбүт туһунан туоһулаһар,
кини хайдах үтүөрбүтүн ыйыталаһар эбит буоллаххытына,
¹⁰эһиги да, Израиль норуота да — бары биллэххит буоллун:
эһиги кириэскэ тиирэн өлөрбүккүт кэннэ, Тангара тилиннэр-
бит Иисус Христос Назорейын аата ¹¹бу киһини үтүөрдэн, ки-
ни эһиги иннигитигэр турар. Иисус туһунан этиллэр: „Эһиги,
тутааччылар, киэр бырахпыт тааскыт муннук тутуох тааһа буол-
ла“. ¹²Биһигини быһыһыр Киниттэн атын ким да суох; Кини
аатыттан ураты — биһиги быһыһанарбытыгар бэриллибит атын
аат — бу күн сиригэр суох!»

¹³Петрдаах Иоанн хорсуннарын көрөн уонна үөрэбэ суох бостуой дьон буолалларын билэн, аҕа баһылыктар дьиибэргэбиттэрэ гынан баран, Иисуһу кытта бииргэ сылдыбыттарынын сэрэйбиттэрэ. ¹⁴Үтүөрдүбүт киһилэрэ субу турар буолан, синедрион чилиэннэрэ тугу да булан утары эппэтэхтэрэ. ¹⁵Онон синедрионтан тахса түһэллэригэр дьаһайан баран, бэйэлэрэ сүбэлэспиттэрэ: «¹⁶Бу дьону хайдах гынабыт? Илэ-чахчы дьиктини онорбуттарынын Иерусалим олохтоохторо бука бары билэллэр, ону мэлдьэһэр кыахпыт суох. ¹⁷Аны сурах-садьык норуокка салгы тэнийиэ, онон Иисус аатын кимиэхэ да ааттаамаҥ диэн сэрэтэн, букатын бобуохха».

¹⁸Апостоллары ыныран ылан, аны Иисус аатын төрүт ааттаабакка, им-дьым сылдыалларыгар бирикээстээбиттэрэ. ¹⁹Петрдаах Иоанн эппиттэрэ: «Бэйэҕит санаан көрүҥ, Тангаратааҕар эһигини ордук истэрбит Тангара иннигэр төһө сөптөөх буолуой? ²⁰Биһиги тугу көрбүппүтүн-истибиппитин кэпсээбэккэ сылдыар кыахпыт суох».

²¹Онорбут дьиктилэрин иһин бар дьон барыта Тангараны айхаллыыр буолан, буруйдуур тоҕоос булбакка, саанан баран, Апостоллары ытан кэбиспиттэрэ. ²²Дьиктитик үтүөрдү киһи сааһа түөрт уонуттан тахсыбыт этэ.

Итэҕэйээччилэр махтанан үгүлэрэ

²³Босхолонон баран, Петрдаах Иоанн дьонноругар кэлэн, архиерейдар уонна аҕа баһылыктар туох диэбиттэрин барытын кэпсээбиттэрэ. ²⁴Ону истэн, бары биир санаанан Тангараҕа үгүлүттэрэ: «Сири-халлааны, муораны уонна онно баары барытын айбыт Улуу Баһылык Тангара!» ²⁵Эн Бэйэн кулутун, биһиги өбүгэбит Давид уоһунан Сибэтиэй Тыыны этиппитин: „Тоҕо норуоттар айманаллар, тоҕо омуктар кураанахха куомуннаһаллар? ²⁶Сир ыраахтааҕылары өрө турдулар, баһылыктар Айыы Тойону уонна Кини Христуһун утары куомуннастылар“. ²⁷⁻²⁸Дьэ дьын-чахчы, Эн модун кыаххынан эрдэттэн эппитинг туолуон иһин, бу куоракка Ирод, Понтий Пилат, иудейдар, атын да норуоттар Эн Сибэтиэй Уолгун Иисуһу утарса мустубуттар. ²⁹Онон билигин, Айыы Тойон, кинилэр суһурҕаналларын

* 4:24 *Тангара* — сорох быллыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

көр-иһит уонна биһиэхэ, кулуттаргар, Эн тылгын туохтан да куттаммакка, хорсуннук тиэрдэрбитигэр күүстэ салжаа, ³⁰эм-тиир-үтүөрдэр илиигин утары уун итиэннэ Сибэтиэй Уолун Иисус аатынан бэлиэлэри, дыктилэри онорон көрдөр!»

³¹Үнгэн бүтэллэрин кытта, түмсүбүт дьиэлэрэ дьигиһийэн ылбыта, Сибэтиэй Тыын сүрэхтэрин толорон, бука бары, ин-нэн-толлон турбакка, Танара тылын иһитиннэрэн барбыттара.

Итэҕэйээччилэр бырааттыы тапталлара

³²Итэҕэли ылыммыттар бары биир сүрэхтээхтэрэ, биир дуу-халаахтара; ким да бэйэтин бас билиитин бэйэм эрэ киэнэ диэ-бэккэ, барытын бииргэ бас билэн олохтооттара. ³³Апостоллар Айыы Тойон Иисус Христос* тиллибитин туһунан бар дьонно уһулуччу күүстээхтик туоһулаабыттара; Танара Бэйэтин илгэ-лээх үтүөтүн кинилэргэ өлгөмнүк биэрэрэ. ³⁴Быстар, кыаммат киһи кинилэргэ суоҕа: ким сирдээх сириҥ, дьиэлээх дьиэтин атыылаан киллэрбит үптэрин ³⁵аҕалан, Апостоллар иннилэри-гэр ууран биэрэллэрэ, ону киһи аайы, туох кыһалжалаахтары-нан көрөн, үллэрэллэрэ. ³⁶Ол курдук Иосия, Апостоллар Вар-нава (ол аата «бөҕөргөтөөччү») диэн ааттаабыт киһилэрэ, Кипр арыыттан төрүттээх левит, ³⁷бас билэр сирдээҕин атыылаан, харчытын аҕалан Апостоллар атахтарыгар ууран биэрбитэ.

Ананиялаах Сапфира

С¹⁻² Биир Анания диэн киһи, баайын атыылаан баран, ойоҕу-нуун Сапфиралыын сүбэлэһэн, үбүн сороҕун кистээбитэ итиэн-нэ ордугун аҕалан, Апостоллар иннилэригэр уурбута.

³Онуоха Петр эппитэ: «Анания! Эн, бу хайдах сатанаҕа бэ-ринэн, Сибэтиэй Тыыҥна сымыйалыгыҥ, сириҥ атыытыттан сороҕун кистиигин? ⁴Тугу бас билэриҥ барыта бэйэнгэ киэнэ этэ, атыылаан ылбыт үбүҥ эмиэ бэйэнгэ дьаһалгар киирбитэ буолбат дуо? Уонна хайдах манньык санааҕа кэллиҥ? Эн дьонно буол-бакка, Танараҕа сымыйалаатыҥ».

⁵Мань истээт, Анания тыына быстан охтон түспүтэ. Бу туһу-нан истибит эрэ барыта улаханньык куттаммыта. ⁶Эдэр уолаттар туран, бокуонньугу таҥаска суулаан, таһааран харайбыттара.

* 4:33 *Христос* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

АПОСТОЛЛАР 5

⁷ Бу кэнниттэн үс чаас ааспытын кэннэ туох буолбутун билэ илик Анания ойоҕо тийиэн кэлбитэ. ⁸ Петр киниттэн ыйыппыта: «Эт эрэ миэхэ, сиргит атыыта бачча харчыга турбута дуо?»

«Соҕордук, ситиччэҕэ», — диэн дьахтар бигэргэппитэ.

⁹ «Бу туох буолан эһиги Айыы Тойон Тыынын холоон көрөөрү кигистигит? — диэбитэ Петр. — Көр, бу эргин харайан киирдилэр, эйигин эмиэ таһаарыахтара».

¹⁰ Дьахтар эмискэ Петр аттыгар охтон түһэн өлөн хаалбыта. Киирэн кэлбит уолаттар дьахтар өлбүтүн көрөн, таһааран эрин аттыгар харайбыттара. ¹¹ Церковь бүтүннүү уонна бу түбэлтэни истибиттэр бары улуу кутталга ылларбыттара.

Итэҕэйээччилэр ахсааннара үүнэ турар

¹² Танара Бэйэтин Апостолларынан бар дьонго үгүс дыктилэри, элбэх бэлиэлэри көрдөрбүтэ. Итэҕэйээччилэр бары биир санаанан Соломон колоннадатыгар түмсэллэрэ. ¹³ Атын дьон дыулайан, кинилэргэ холбоһо сатаабатахтара да, норуот кинилэри үтө тылынан ахтара. ¹⁴ Улам-улам үгүс эр дьон, дьахталлар Айыы Тойону ылынан, итэҕэйээччилэр ахсааннара үксээн испитэ. ¹⁵ Ыарыһахтары, ааһан иһэр Петр, саатар, күлүгэ түстүн диэн, таһырдыа таһааран от, танас тэллэхтэргэ сытыартыыллара. ¹⁶ Чугас эргиннээҕи куораттартан киһи бөҕөтө Иерусалимга* хотоҕостуу субуспута, ыарыһахтары, быртах тыыннарга буулаппыттары аҕалтыыллара; аҕалбыт дьонноро бары үтүөрэн иһэллэрэ.

Апостоллары хаайаллар

¹⁷ Архиерей уонна кинини кытта бииргэ сылдыар саддукей бөлөҕүн дьоно ордугургуу санаан ¹⁸ Апостоллары тутан ылан куорат хаайыытыгар уктарбыттара. ¹⁹ Онуоха Айыы Тойон Аанһыала түүн хаайыы аанын аһан, кинилэри таһаартаан баран, эппитэ: ²⁰ «Барың, Танара Дьэитигэр киирэн норуокка Олох Тылын иһитиннэрин».

²¹ Маныаха Апостоллар сарсыарда эрдэ Танара Дьэитигэр киирэн, үөрэтэн барбыттара. Ол ыккардыгар архиерей уонна

* 5:16 Чугас эргиннээҕи куораттартан... Иерусалимга — сорох былыргы грек-тии илиинэн суруйууга «Иерусалим эргиннээҕи куораттартан».

АПОСТОЛЛАР 5

кинини кытта бииргэ сылдыааччылар мустан, синедриону уонна Израиль аҕа баһылыктарын барыларын ынгыртаан баран, хаайыыттан Апостоллары аҕалтара, дьон ыппыттары.

Синедрион мунньаҕа

²² Үлэһиттэр хаайыыга тийэн, Апостоллары булбакка, төһөнөн кэлэн: ²³ «Хаайыы үчүгэйдик хатанан турар, харабыллар аантан халбарыйбатахтар, оттон күлүүһү аһан иһирдьэ киирбиппит — ким да суох!» — диэн тыллаабыттара. ²⁴ Маны истэн, архиерейдар уонна Танара Дьээтин харабылын тойоно ол туох буоллаҕай диэн санааҕа түспүттэрэ. ²⁵ Онтон биир киһи кэлэн: «Били хаайбыт дьоннут Танара Дьээтигэр киирэн үөрэтэ тураллар!» — диэн кэпсээбитэ. ²⁶ Онуоха харабыл тойоно үлэһиттэрин илдьэ баран, норуот биһигини тааһынан тамныа диэн куттанан, Апостоллары күһэлэнэ суох аҕалбыта.

²⁷ Кинилэри аҕалан, синедрион иннигэр туруорбуттарыгар архиерей эппитэ: ²⁸ «Ити Киһи туһунан аны үөрэтимэн диэн биһиги эһигини кытаанахтык боппуппут буолбат дуо? Ону истибэккэ, бэйэҕит үөрэххитинэн Иерусалимы биир гына толордугут! Ол Киһи өлбүтүгэр өссө биһигини буруйдаары гынаҕыт».

²⁹ Петр уонна Апостоллар эппиттэрэ: «Биһиги Танараҕа ордук бас бэриниэхтээхпит. ³⁰ Эһиги Иисуһу кириэскэ ыйаан өлөрбүккүт эрэри, өбүгэлэрбит Танаралара Кинини тилиннэрбитэ. ³¹ Буруйу-аныыны билинэн бырастыы гыннарар кыағы Израильга бэлэхтиир туһугар, Танара Иисуһу Баһылык уонна Быһааччы гынан үрдэтэн, Бэйэтин уҕа өттүгэр олордубута. ³² Маныаха биһиги да, Танара Киниэхэ бас бэринээччилэргэ биэрбит Сибэтиэй Тыына да туоһу буолабыт».

Гамалиил сүбэтэ

³³ Кинилэр мантан уордаһан, Апостоллары өлөрөргө санаммыттара*. ³⁴ Онуоха Гамалиил диэн ааттаах биир фарисей, норуот ытыктыыр сокуонньута, синедрион ортотугар туран, Апостоллары быстах кэмнэ таһаара түһэллэригэр дьаһал биэрбитэ. «³⁵ Израильтяннар! — диэбитэ кини. — Бу дьону хайдах

* 5:33 *Өлөрөргө санаммыттара* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «өлөрүүхтэрин баҕарбыттара».

гынаргытын маннай үчүгэйдик толкуйдаан көрүн. ³⁶ Сотору-таабыта, бу эрэ иннинэ, бэйэтин ханнык эрэ улуу киһибин дэ-нэр Февда өрө тура сылдыбыта, киниэхэ түөрт сүүсчэкэ киһи холбоспута. Кинини өлөрбүттэрин кэннэ, батыһааччылара ба-ры ыһыллан, суола-иһэ суох сүппүттэрэ. ³⁷ Февда кэнниттэн, биэрэпис саҕана, Галилеяттан төрүттээх Иуда өрө туран, төһө эмэ киһини бэйэтигэр тардыбыта эрээри, өлбүтүн кэннэ, баты-һааччылара бары эмиэ ыһыллыбыттара. ³⁸ Онон билигин эһиэ-хэ этэбин: бу дьону тыытыман, босхолоонг. Кинилэр дьыалала-ра дьон сүбэтинэн, тэрээһининэн эбит буоллабына, эһигинэ да суох бэйэтэ тохтуо, ³⁹ оттон Танара ыйыытынан буоллабына, эһиги кыайан тохтотуоххут суоҕа, хата, өссө Танараны утары охсуһар буолан тахсыаххыт».

⁴⁰ Кини тылын ылыммыттара. Апостоллары ыңыран ылан кымньыынан таһыйтаран баран, аны Иисус аатын ахталларын бобон туран, босхолообуттара. ⁴¹ Апостоллар, Айыы Тойон Иисус аатын иһин кыһарыллар дьолго тиксибиттэриттэн үөрэн-кө-төн, синедрионтан тахсан барбыттара. ⁴² Кинилэр, күн аайы Та-нара Дьэтигэр да, ыалтан-ыалга да сылдьан үөрэтэллэрин, Иисус Христос туһунан иһитиннэрэллэрин тохтоппотохторо.

Маннайгы диаконнар

6 Ол саҕана, үөрэнээччилэр ахсааннара үксээн сырыттабына, гректии сангарар еврейдэр ортолоругар «олохтоох еврейдэр күннээҕи аһылык түнүгэтигэр биһиги огдоболорбутун көйгө-түтэллэр» диэн кинигир-хангыр сангарсыы буолбута. ² Онон уон икки Апостол үөрэнээччилэри ыңыран ылан, эппиттэрэ: «Би-һиги Танара тылын хаалларан, аһылык тэрээһинигэр охторбут сатаммат. ³ Онон, бырааттарбыт, бэйэҕиттэн Сибэтиэй Тыы-ны толору ылыммыт, муударай өйдөөх, үтүө ааттаах-суоллаах сэттэ киһини талын. Бу сулууспаны кинилэргэ сүктэриэхпит, ⁴ оттон бэйэбит тиһигин быспакка үнүөхпүт, Танара тылын иһи-тиннэриэхпит».

⁵ Кини этиитин мунньах дьоно биһирээн, итэҕэли уонна Сибэтиэй Тыыны толору ылыммыт Стефан диэн киһини, Фи-либи, Прохоры, Никанору, Тимону, Пармены уонна Танара-ны итэҕэйбит омук киһитин, Антиохияттан төрүттээх Нико-лайы, талбыттара. ⁶ Кинилэри Апостоллар иннилэригэр илдьэн,

АПОСТОЛЛАР 7

туруорбуттара, Апостоллар үнэн баран, кинилэргэ илиилэрин уурбуттара.

⁷ Тангара тыла Иерусалимга улам тэнийэн-тарғанан, үөрэ-нээччилэр ахсааннара элбээн испитэ, аҕабыттартан эмэ бэрт элбэх киһи итэҕэлгэ бас бэриммитэ.

Стефан тутулуута

⁸ Оттон итэҕэли уонна Тангара күүһүн толору ылыммыт Стефан норуокка уһулуччулаах дыктилэри, сөҕүмэр бэлиэлэри көрдөрбүтэ. ⁹ «Босхоломмуттар синагогаларын» сорох дьоно (онно Кирия, Александрия, Киликия, Асия иудейдара сылдьаллара) Стефаны кытта мөккүһүн турбуттара; ¹⁰ ол эрэри кини муударай өйдөөхтүк, Сибэтиэй Тынынан салайтаран, этэрин хайдах да утарар кыахтара суоҕа. ¹¹ Онон соруйан хас да киһини кигэн: «Моисейы уонна Тангараны холуннарын истибиппит», — дэппиттэрэ. ¹² Итиэннэ норуоту, аҕа баһылыктары уонна сокуонньуттары өрө туруоран Стефаны туттаран, синедрионга илэрбиттэрэ. ¹³ Сымыйа туоһулары туруортаан баран: «Бу киһи бииргэм Сибэтиэй Дьибитин, Сокуоммутун холуннаран, — диэн этиппиттэрэ. — ¹⁴ Ити Иисус Назорей туһунан Кини бу Дьибити урухталла, биһиэхэ Моисей биэрбит үгэстэрин уларытыа диирин истибиппит».

¹⁵ Синедрионга олорооччулар бука бары Стефаны тонолуппакка одууласпыттара; кинилэр көрдөхтөрүнэ, Стефан сирэйэ Аанһал сирэйин курдуга.

Стефан тыл этиитэ

7 Архиерей Стефантан: «Бу чахчыны этэллэр дуо?» — диэн ыйыппыта.

«² Бырааттарым, аҕа дьонум, этэрбин болҕойон истин! — Стефан этиитин саҥалаабыта. — Биһиги өбүгэбит Авраам өссө Месопотамияга эрдэҕинэ, Харранга көһүөн иннинэ, албан ааттаах Тангара киниэхэ көстөн: ³ „Сиргиттэн-уоккуттан, аймах-билэ дьоннугтан, аҕан дьибиттэн араҕан Мин ыйар сирбэр бар“, — диэн эппит. ⁴ Ол иһин Авраам халдейдар дойдуларыттан араҕан, Харранга олохсуйбут. Кэлин, аҕата өлбүтүн кэннэ, Тангара кинини манна, билигин эһиги олорор сиргитигэр, көһөрөн аҕалбыт. ⁵ Мантан киниэхэ уллунах да саҕа өлбүгэ

сири биэрбэтэх гынан баран, Авраам өссө оҕото суох сырыттагына, бу сири киниэхэ уонна кини удьуордарыгар биэриэх буолан эрэннэрбит. ⁶Тангара киниэхэ эппит: „Эн удьуордарын туора дойдуга кэлэн, түөрт сүүс сыл устата кулут буолан баттанан олоруохтара. ⁷Ол эрэри кинилэри кулут онгостубут норуот Мин дьүүлбэр туруоҕа. Оттон эн удьуордарын ити дойдуттан тахсан, Миэхэ манна, бу сиргэ, сүгүрүйэр буолуохтара“. ⁸Тангара Авраамы кытта сөбүлэһии онорсубутун бэлиэтигэр киниэхэ быһыллыгы сиэрин-туомун биэрбит. Ол иһин Авраам, уола Исаак төрөөбүтэ ахсыс күнүгэр, киниэхэ быһыы онорбут, оттон Исаак Иаковка, Иаков буоллагына уон икки уолаттарыгар онорбуттар.

⁹Биһиги өбүгэлэрбит ордук санаан, Иосибы Египеккэ атыылаабыттар; ол гынан баран, Тангара кинини кытта бииргэ буолан, ¹⁰бары ыарахаттартан быһаан ылан, киниэхэ муударай өйү биэрбит, Египет ыраахтаагытын — фараонун үтүө сыһыанын бэлэхтээбит. Ыраахтаагы Иосибы Египет сиригэр бүтүннүүтүн уонна бэйэтин дьиэтин-уотун дьаһайарга анаабыт.

¹¹Онтон Египеккэ, Ханаан сиригэр сутуран, улуу кыһалҕа кыһарыйбытыгар, биһиги өбүгэлэрбит эмиэ аһыыр астары бастан хаалбыт. ¹²Египеккэ бурдук баар сурагынын истэн, Иаков өбүгэлэрбитин онно ыппыт. Ол кинилэр Египеккэ маннайгы сырыылара эбит. ¹³Иккиһин кэлбиттэригэр Иосиф убайдарыгар кинилэр бырааттара буоларын билиммит, онон кини төрдүн-уһун фараон эмиэ билбит. ¹⁴Иосиф аҕатын Иаковы, туох баар аймахтарынын — барыта сэттэ уон биэс киһини бэйэтигэр ынгыртарбыт, ¹⁵онон Иаков Египеккэ көһөн тийбит. Иаков да, өбүгэлэрбит да — бары онно олорон өлбүттэр. ¹⁶Унуохтарынын Сихемгэ илдьэн, Авраам Сихем киһитин уолаттарыттан үрүн көмүскэ атыылаһан ылбыт хоруобугар харайбыттар.

¹⁷Тангара Авраамга андаҕайбыт эрэннэриитэ туолара чугаһаан истэҕин аайы, Египеккэ олорор еврей норуотун ахсаана улам үксээн-үүнэн испит. ¹⁸Онтон Иосибы билбэт санга ыраахтаагы былааска кэлбит. ¹⁹Бу ыраахтаагы биһиги норуоппутун туора көрөн, ыччаттара быһыннын диэн, санга төрөөбүт оҕолорун быраҕан иһэргэ күһэйбит. ²⁰Ол саҕана Моисей төрөөбүт, кини Тангара көрүүтүгэр сүрдээх үчүгэй оҕо эбит; оҕо үс ый устата аҕатын дьиэтигэр көрүллүбүт-харайыллыбыт; ²¹онтон

уолчааны таһырдыа хаалларбыттарыгар, фараон кыыһа, кинини булан ылан, төрөппүт уолун курдук ииппит. ²² Инньэ гынан Моисей Египет бары муударанын баһылаан, тылынан-өһүнэн да, үлэтинэн-хамнаһынан да уһулуччулаах киһи буола үүнэн тахсыбыт.

²³ Түөрт уон сааһын туолуута бырааттарын, Израиль дьонун көрсүөн баҕарар санаа кинини үүйэ-хаайа туппут. ²⁴ Биирдэ Израиль киһитин атаҕастыы туралларын көрөн, кини, ону изэстэһэн, Египет киһитин өлөрөн кэбиспит. ²⁵ Моисей: „Танара Израиль дьонун миигинэн босхолоттороору гынарын бэйэм дьонум өйдүөхтэрэ“, — дии санаабыт даҕаны, анараангылара өйдөөбөтөхтөр. ²⁶ Нөнүө күнүгэр кинилэр охсуһа сылдыалларын көрөн: „Эһиги бырааттыыларгыт эбээт, уонна баран тоҕо бэйэ-бэйэбитин атаҕастыыгыт?“ — диэн эйэлэһиннэрэ сатаабыт. ²⁷ Онуоха чугастаабытын атаҕастыы турар киһи, Моисейы киэр анһан баран: „Ким эйигин биһиэхэ баһылык, судьуйа буол диэбитэй? ²⁸ Биитэр, бэҕэһээ Египет киһитин өлөрбүтүг курдук миигин эмиэ өлөрүүххүн баҕарабын дуу?“ — диэн дьорҕойбут. ²⁹ Маны истэн, Моисей Египеттэн күрээн, Мадиама сиригэр* баран олохсуйбут; кини икки уола онно төрөөбүттэр.

³⁰ Ити курдук түөрт уон сыл ааспыт. Биирдэ киниэхэ Синай хайатын аттынаабы иччитэх сиргэ умайа турар хатыылаах талах төлөнүгэр Айыы Тойон Аанньала көстүбүт. ³¹ Моисей, ону дыктиргээн, сыныйан көрөөрү чугаһаан иһэн, Айыы Тойон санатын истибит: ³² „Мин эн өбүгэлэрин Танаралара — Авраам, Исаак уонна Иаков Танарата — буолабын!“ Моисей ис-иһиттэн титирэс буола долгуйан, көрүүн да дьулайбыт. ³³ Айыы Тойон киниэхэ эппит: „Бу үктэнэн турар сириг сибэтиэй сир, онон сандалиабын уһул. ³⁴ Мин, норуотум Египет сиригэр атаҕастабылга олорорун көрөн, ыар ынчыгын истэн, кинини босхолоору түһэн кэлиим. Онон, хомун, Мин эйигин Египеккэ ытабын“.

³⁵ Бу Моисейы, ким эйигин биһиэхэ баһылык, судьуйа буол диэбитэй диэн киэр анһыбыт киһилэрин, Танара хатыылаах талах быыһыгар көстүбүт Аанньалынан этитэн, баһылык уонна босхолооччу гынан ыппыт. ³⁶ Бу кини, Моисей, норуотугар,

* 7:29 *Мадиама сирэ* — Аравия уобалаһа.

кулуттааһынтан таһааран иһэн, Египет сиригэр, Кыһыл муораҕа уонна иччитэх сиргэ түөрт уон сыл устата дыктилэри, сөбүмэр бэлиэлэри көрдөрбүт. ³⁷ Бу кини, Моисей, Израиль дьонугар: „Таһара миигин туруорбутун курдук, бэйэҕит бырааттаргытыттан эмиэ Пророгу туруоруоҕа, Кинини истээрин“, — диэн төл-көлөөбүт. ³⁸ Бу кинилиин, Моисейдыын, иччитэх сиргэ түмсүбүт дьону кытта бииргэ сырыттаҕына, Синай хайатыгар Аанһал кэпсэппит, бу кини биһиги өбүгэлэрбитин кытта бииргэ сылдыбыт, тыыннаах тыллары ылан биһиэхэ биэрбит; ³⁹ биһиги өбүгэлэрбит бу киниэхэ, Моисейга, бас бэриниэхтэрин баһарбакка, кээр хайыһан, сүрэхтиин-быардыын төттөрү Египеккэ тардыспыттар. ⁴⁰ Ааронтан: „Биһигини Египет сириттэн таһаарбыт Моисейбыт туохха түбэспитин билбэппит, онон сирдиир таһараларда биһиэхэ онорон кулу“, — диэн көрдөспүттэр. ⁴¹ Итиэннэ ол күннэргэ оҕус эмэгэтин онгостон баран, онтукаларыгар сиэртибэ биэрэн үөрүү-көтүү, көр-нар бөҕө буолбуттар. ⁴² Онон Таһара кинилэртэн кээр хайыһан, халлаан эттиктэригэр сүгүрүйэллэрин бопсо сатаабат буолбут. Бу туһунан пророктар кинигэлэригэр суруллубут: „Израиль норуота! Түөрт уон сыл усталаах-туоратын тухары иччитэх дойдуну кэрийэ сылдьан, эһиги Миэхэ туох бэлэҕи-туһаҕы биэрбиккитий? ⁴³ Эһиги Молох отуутун, Ремфан таһараҕыт сулуһун — сүгүрүйүөхпүт этэ диэн быһан онгостубут эмэгэттэргитин — илдэ сылдыбыккыт. Онон Мин эһигини Вавилонтан өссө ыраах көһөрөн илдьим“.

⁴⁴ Өбүгэлэрбит иччитэх сиргэ Туоһулааһын Скиниятын илдэ сылдыбыттар. Ол Моисейдыын Кэпсэтээччи соруйуутунан, киниэхэ көрдөрүллүбүт холобурга олобуран онгоһуллубут Скиния этэ. ⁴⁵ Иисус Навины кытта бииргэ сылдыар өбүгэлэрбит Скинияны ылан, Таһара урут биһиги өбүгэлэрбиттэн кыйдаабыт норуоттарын сирдэригэр аҕалбыттар. Скиния Давид ыраахтааҕылыыр кэмигэр диэри баар эбит. ⁴⁶ Таһара тапталын ылбыт Давид, Иаков Таһаратыгар дьиэ туттаары, көрдөспүт да, ⁴⁷ дьиэни Соломон туппут. ⁴⁸ Ол гынан баран, Үрдүк Таһара киһи туппут дьиэтигэр олоҕорбот, пророк эппитин курдук: „Халлаан — Мин бүрүстүөлүм, ⁴⁹ сир — атаһын ууран олоҕор үктэлим. Ханнак бэйэлээх дьиэни эһиги Миэхэ тутуоххутуй, эбэтэр Мин сынньанар сирбин? — диир Айыы Тойон. — ⁵⁰ Бу баары барытын Мин айбытым буолбат дуо?“

⁵¹Оо, өһөс санаалаах, бүтэй кунг сүрэхтээх, бүөлэммит кулгаахтаах дьон! Эһиги эмиэ, өбүгэлэргит курдук, мэлдьи Сибэтиэй Тыыны утарабыт. ⁵²⁻⁵³Пророктартан хайаларын эһиги аҕаларгыт сойуоласпатахтарай? Кинилэр бэл Кырдыксыт кэлэрин өтө көрөн эппит дьону өлөрбүттэрэ. Оттон эһиги — Тангара Аанньаллара эһиэхэ тиэрдибит Сокуоннарын ылан баран тутспатах дьон — Кырдыксыты таннаран биэрэн өлөрбүккүт!»

Стефан өлүүтэ

⁵⁴Мань истэн, кинилэр уордайбыт уохтарыгар хабырынан ылбыттара. ⁵⁵Сибэтиэй Тыыны толору ылыммыт Стефан Халлааны анааран, Тангара кэрэмэн килбиэнин уонна Тангара унга өттүгэр турар Иисуһу көрөн, ⁵⁶эппитэ: «Халлаан арыллыбытын, Киһи Уола Тангара унга өттүгэр турарын көрөбүн».

⁵⁷Бары үөгүлэхэ түһээт, кулгаахтарын саба туттубуттара уонна кинини, күргүөмүнэн саба түһэн, ⁵⁸куорат таһыгар таһааран, тааһынан илдьи тамнаабыттара. Туоһулара таһастарын Савл диэн эдэр уол турар сиригэр устан бырахпыттара.

⁵⁹Стефан, тааһынан быраҕаттыы турдактарына: «Айыы Тойон Иисус, дууһабын ыл, — диэн үнэ-көрдөһө турбута, ⁶⁰оттон сөһүргэстии түһэн күүһүн мунунан, — Айыы Тойон, бу аныһыларын бырастыы гын!» — диэн сана аллайан баран, тыына быстыбыта.

Савл христианны сойуолуур

8 Савл Стефаны өлөрбүттэрин сөпсүүр этэ. Бу күнтэн ыла Иерусалимнааҕы церковь улууканнаах сойуолааһынҥа түбэспитэ, онон Апостоллартан ураты атын дьон бары Иудея, Самария дэриэбинэлэринэн тарҕаспыттара. ²Стефан унуоҕун Тангараҕа бэриниилээх дьон көтөхпүттэрэ, кинини аһыһан ытабыл-сонобул бөҕө буолбута.

³Оттон Савл церковь муннуура: дьиэттэн дьиэҕэ киирэ-киирэ, эр дьону, дьахталлары, соһоттоон таһааран, хаайыыга быраҕаттыыра.

Самарияҕа Евангелиены иһитиннэри

⁴Тарҕанан барбыт дьон Тангара тылын сир-сир аайы сылдьан иһитиннэрэллэрэ. ⁵Филипп Самария куоратыгар кэлэн, Христос туһунан кэлсээбитэ. ⁶Кини этэр тылын иһитиннэрэн, араас

АПОСТОЛЛАР 8

дьиктини көрдөрөн, дьон-сэргэ болѳомтотун түмэ тарпыта. ⁷Быртах тыынна буулаппыт үгүс дьонтон тыыннар үөгүлэспитинэн тахсан бараллара, элбэх босхон, доѳолон киһи үтүөрбүтэ. ⁸Бу куоракка улуу үөрүү буолбута.

⁹Манна уруккуттан Самария норуотун абынан-хомуһунунан сөхтөрөр Симон диэн биир улуутумсуйар киһи баара. ¹⁰Кини этэрин бары, кыратыттан улаханыгар тийэ, сэргээн истэн: «Танара сүдү күүһэ диэн дьэ бу кини сылдыар!» — дэһэллэрэ.

¹¹Өр кэм устата хомуһунунан сөхтөрөн, дьон кинини истэр этилэр. ¹²Онтон Танара Саарыстыбатын уонна Иисус Христос туһунан Евангелиены иһитиннэрэр Филиби итэҕэйэн, бары — эр дьон да, дьахталлар да — сүрэхтэммиттэрэ. ¹³Симон бэйэтэ эмиэ итэҕэйбитэ, сүрэхтэнэн баран, Филиби батыһа сылдыар буолбута, кини сүдү күүстээх дьайыыларын, дьиктилэрин олус сөѳө көрөрө.

¹⁴Самария олохтоохторугар, Танараны ылыммыттарын истэн, Иерусалимга баар Апостоллар Петрдаах Иоанны ыппыттара; ¹⁵кинилэр кэлэн итэҕэйээччилэр, Сибэтиэй Тыыны ылыналларын туһугар, үнпүттэрэ. ¹⁶Тыын бу дьонго өссө түһэ илигэ, кинилэр Айыы Тойон Иисус аатыгар сүрэхтэммит эрэ этилэр. ¹⁷Петрдаах Иоанн илиилэрин уурбуттарыгар, кинилэр Сибэтиэй Тыыны ылыммыттара.

¹⁸Апостоллар илиилэрин уурдахтарына, Танара Тыына бэриллэрин көрөн, Симон харчылаах кэлэн ¹⁹эппитэ: «Илибин уурбут киһим Сибэтиэй Тыыны ыларын туһугар, Миэхэ эмиэ, манньк кяхта кулун эрэ».

«²⁰Танара бэлэѳин харчыга атыылаһарга санаммытын иһин, көмүскүн туппутунан өлүөн, — диэбитэ Петр. — ²¹Биһиги сулууспабытыгар эн ханнык да кыттыгаһын, кыттар быраабын да суох: маныаха сөбө суох сүрэхтээххин Танара көрөн турар. ²²Онон бу аныыгын билинэн Айыы Тойонтон көрдөс, оччоѳо, баѳар, ити санааѳын бырастыы гыныаѳа. ²³Эн, аһы үөһүнэн туолангын, аныыга бохсуттарбыккын».

²⁴Онуоха Симон: «Бу эппиккититтэн биирэ да туолбатын туһугар, Айыы Тойонтон мин туспар көрдөһүн», — диэбитэ.

²⁵Апостоллар кэрэһиттээн, Айыы Тойон тылын иһитиннэрэн баран, Иерусалимнаабыттара, аара элбэх Самария дэриэбинэлэригэр сылдьан, Евангелиены иһитиннэрбиттэрэ.

Филипп уонна Эфиопия үрдүк солороо

²⁶ Филиппкэ Айыы Тойон Аанньала эппитэ: «Туран Иерусалимтан Газаға барар собуруу суолга тий». (Билигин бу суолунан сылдыбаттар.) ²⁷ Филипп туран ол суол диэки баран испитэ. Арай көрдөбүнэ: биир аттакы эфиоп, Эфиопия Кандакиятын* (атыннык эттэххэ, сарыыссатын) хааһынатын тутар үрдүк сололоох үлэһитэ, Тангараға үгэн-сүгүрүйэн баран, ²⁸ Иерусалимтан төннөн иһэрэ. Кини колесницаға олорон, Исаяя пророгу ааға иһэрэ. ²⁹ Тыын Филиппкэ: «Колесницаға чугаһаан аргыстаһан бар», — диэбитэ.

³⁰ Филипп ситэн кэлэн, киһи Исаяя кинигэтин санга таһааран ааһарын истэн: «Тугу ааһаргын өйдүүгүн дуо?» — диэн ыйыппыта.

³¹ «Киһи быһаарыыта суох хантан өйдүөмүй?» — диэбитэ анараангыта, уонна Филиппи колесницаға тахсан сэргэстэһэ олороругар ынгырбыта. ³² Кини Суруйуулартан манньык кэрчиги ааға иһэрэ: «Кинини, бараан курдук, өлөрө илдьибиттэрэ; түү кырыяаччы иннигэр бараан оҕото чуумпуран турарыныы, Кини ылы-чып турбута. ³³ Кинини атаҕастаабыттара, кырдьыгынан сууттаабатахтара. Олорор олобун сиртэн араарбыттара — оччотугар Кини удьуордарын туһунан ким кэпсиэбэй?»

³⁴ Аттакы Филипптэн ыйыппыта: «Көрдөһөбүн, быһаар эрэ, пророк бу ким туһунан этэрий: бэйэтин туһунан дуу, атын ким эрэ туһунан дуу?»

³⁵ Онуоха Филипп, Суруйуулар бу кэрчиктэриттэн саҕалаан, Иисус туһунан кэпсээбитэ. ³⁶ Ол ыккардыгар, айаннаан, уулаах сиргэ тийэн кэлбиттэрэ. «Хор, бу уу баар эбит. Мин сүрэхтэнэрбин туох мэхэйдиирий?» — диэбитэ аттакы.

³⁷ Филипп эппитэ: «Ис сүрэххиттэн итэбэйэр буоллаххына, сүрэхтэниэххин сөп».

Киһи хоруйдаабыта: «Иисус Христос Тангара Уола диэн итэбэйэбин»**. ³⁸ Уонна колесницаны тохтоторго дьаһайбыта. Филипптээх аттакы иккиэн ууга кирибиттэрэ; Филипп кинини

* 8:27 *Кандакия* — эфиоптар судаарыстыбаларын салайар ийэ сарыысса титула.

** 8:37 Сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу кэрчик суох.

сүрэхтээбитэ. ³⁹ Ууттан тахсыбыттарыгар аттакыга Сибэтиэй Тыын түһэн киирбитэ*, оттон Филиби Айыы Тойон Аанньала илдэ барбыта. Аттакы кинини харафын далыттан сүтэрэн да кэбистэр, салгыы үөрэ-көтө айанныы турбута. ⁴⁰ Филипп буоллафына Азокка баар буолан хаалбыта; Кесарияҕа тийиэр диэри, сылдыбыт куораттарыгар барыларыгар Евангелиены иһитиннэрэ испитэ.

Савл итэҕэли ылыныыта

9 Савл, өссө да өһүнэн-сааһынан тыынан, Айыы Тойон үөрэ-нээччилэрин өлөртүөх буолан суохурҕанан, архиерейга кэлбитэ: ² киниттэн көрдөһөн, бу үөрэҕи тутуһааччылары буллар эрэ — эр киһи буоллун, дыахтар буоллун — барыларын кэлгийэн Иерусалимга аҕаларын көнгүллүүр суругу Дамаск синагогаларын аатыгар суруйтаран ылбыта. ³ Дамаска чугаһаан истэҕинэ, аара суолга эмискэ халлаантан киниэхэ сырдык сандаара түспүтэ. ⁴ Кини сиргэ охтон түһэн баран: «Савл, Савл, тоҕо Миигин сойуолаһаҕын?» — диир саҕаны истибитэ.

⁵ «Кимниий Эн, Айыы Тойон?» — диэн ыйыппыта Савл.

Онуоха Айыы Тойон эппитэ: «Мин эн сойуолаһар Иисухун буолабын**. Үөрбэни утары барарын эйиэхэ ыарахан буолуо».

⁶ Савл титирэстиэр диэри, уолуйа куттанан ыйыппыта: «Айыы Тойон, тугу онор диэн дыһайаҕын?»

Онуоха Айыы Тойон: «Туран куоракка тий, тугу гынаргын онно этиэхтэрэ», — диэбитэ.

⁷ Аргыстара сөҕөн тылларыттан маппытара: саҕа иһиллэрэ эрэри, ким да баара көстүбэт этэ. ⁸ Савл турбута — арай хараҕа тугу да көрбөт буолан хаалбыт этэ. Онон кинини, илиититтэн сиэтэн, Дамаска илдьибиттэрэ. ⁹ Үс күн устата кини икки хараҕынан көрбөт буолбута, тугу да аһаабатаҕа да, испэтэҕэ да.

* 8:39 *Аттакыга Сибэтиэй Тыын түһэн киирбитэ* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 9:5 *Мин эн сойуолаһар Иисухун буолабын* — бу кэнниттэн кэлэр «„Үөрбэни утары барарын ыарахан буолуо“. Савл титирэстиэр диэри, уолуйа куттанан ыйыппыта: „Айыы Тойон! Тугу онор диэн дыһайаҕын?“ Онуоха Айыы Тойон киниэхэ эппитэ: „Туран...“» диэн кэрчик сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга суох.

¹⁰Дамаска Анания диэн Иисус үөрэнээччитэ баара; арай кини көрүү көрдөбүнэ, Айыы Тойон: «Анания!» — диэн ынгырбыта.

«Бу баарбын, Айыы Тойонум!» — дии түспүтэ кини.

¹¹Онуоха Айыы Тойон эппитэ: «Туран Көнө диэн ааттанар уулуссаҕа табыс; онно Иуда дьиэтигэр тийиэн, Савл диэн Тарс куораттан кэлэ сылдыар киһини ыйыт. Кини билигин үнэ турар; ол үнэ туран, ¹²Анания диэн киһи кэлэн, хараҕынан көрөр буоларын туһугар, киниэхэ илиитин уурбутун көрдө».

¹³Анания буоллаҕына эппитэ: «Айыы Тойон! Ол киһи Иерусалимҥа Эн сибэтийдэргэр төһөлөөх куһаҕаны онорбутун мин үгүс дьонтон истэн турабын; ¹⁴манна даҕаны кини Эн ааккын ааттааччылары тутарга архиерейдартан көнгүл ылан кэлбитэ».

¹⁵Айыы Тойон эппитэ: «Кини — Мин Бэйэм аапшын араас норуоттарга, ыраахтааҕыларга уонна Израиль норуотугар иһитиннэргэ талан ылбыт киһим. Онон баран эт. ¹⁶Мин аатым туһугар төһө муннаныахтааҕын Бэйэм киниэхэ көрдөрүөбүм».

¹⁷Анания баран, ол дьиэҕэ киирэн, Савлга илиитин ууран туран эппитэ: «Быраатым Савл! Эн көрөр буоларын, Сибэтиэй Тыыны толору ылынарын туһугар, эйиэхэ миигин Айыы Тойон — кэлэн истэххинэ, суолгар көстүбүт Иисус — ыытта».

¹⁸Савл, сонно хараҕыттан балык хатырыга түһэр курдук гынаатын, эмискэ көрөр буолан хаалбыта; онон туран сүрэхтэнэн баран, ¹⁹аһаан сэниэ киллэрииммитэ.

Савл Дамаска Евангелиены иһитиннэрэр

²⁰Савл үөрэнээччилэри кытта Дамаска хас да күн буолбута; уталыппакка, синагогалары кэрийэ сылдьан, Иисус туһунан, Кини Танара Уола буолар диэн иһитиннэрэн барбыта. ²¹Истибиттэр бука бары дьиибэргииллэрэ: «Иисус аатын ааттааччылары Иерусалимҥа сойуоласпыт кини буолбатах этэ дуо? Манна даҕаны кинилэри архиерейдарга тутаттаан илдьээри кэлбитэ буолбат дуо?»

²²Савл улам бөҕөргөөн, Иисус дьин Христос буоларын дакаастаан, Дамаска олорор иудейдары муннукка ыкпыта.

Савл өлөртөн быһыһанар

²³Онтон ыла балайда кэм ааспыта. ²⁴Иудейдар, сүбэлэһэн баран, Савлы өлөрөргө санаммыттара. Ол гынан баран тугу соруммуттарын Савл билбитэ: кинини өлөрөөрү, куораттан тахсар

АПОСТОЛЛАР 9

ааны күннэри-түүннэри маньыллара. ²⁵ Ол иһин үөрэнээччилэр түүн кинини, тымтайга олордон баран, куорат истиэнэтин тас өттүгэр түһэрбиттэрэ.

Савл Иерусалимга сырыыта

²⁶ Савл Иерусалимга кэлэн үөрэнээччилэргэ холбоһо сатаабыта да, бары киниттэн куттанар этилэр, үөрэнээччи буолбутун ким да итэҕэйбэтэҕэ. ²⁷ Онон Варнава, кинини Апостолларга илдэ кэлэн, Савл, Дамаска баран иһэн Айыы Тойону көрбүтүн, Айыы Тойон киниэхэ тугу эппитин, кини, Дамаска сылдьан, Иисус аатын хорсуннук иһитиннэрбитин кэпсээбитэ. ²⁸ Онон Савл аны кинилэрдиин бииргэ сылдьар буолбута, уонна туохтан да чаҕыйбакка, Иерусалим устун сылдьан, Айыы Тойон Иисус аатынан үөрэтэрэ. ²⁹ Грек тыллаах еврейдэр, Савлы, утарыласпытын иһин, өлөрөргө санаммыттара. ³⁰ Ону билэн, бырааттара Савлы Кесарияҕа илдьибиттэрэ, онтон Тарска ыппыттара.

³¹ Иудея, Галилея уонна Самария устун баар церковтарга* уоскулан кэмэ үүммүтэ. Кинилэр улам үүнэн-бөҕөргөөн, Айыы Тойону диригинник ытыктыыр, Киниттэн толлор буоланнар, Сибэтиэй Тыын көмөтүнэн ахсааннара элбии турбута.

Эней уонна Тавифа

³² Петр сир-сири кэрийэн Лиддаҕа олорор сибэтиэйдэргэ** тийэн кэлбитэ. ³³ Онно босхонноон сыппыта аҕыс сыл буолбут Эней диэн киһини көрсүбүтэ.

³⁴ «Эней! Иисус Христос эйигин үтүөрдэр, туран тэллэххин хомуй», — диэбитэ Петр. Эней сонно туран кэлбитэ. ³⁵ Лидда, Сарон олохтоохторо бука бары, маньы көрөн, Айыы Тойонго эргиллибиттэрэ.

³⁶ Иоппияҕа*** биир Тавифа (Серна) диэн ааттаах үөрэнээччи дыахтар баара, кини өрүү үтүөнү онороро, дыаданыларга көмөлөһөрө. ³⁷ Ол күннэргэ Тавифа ыалдьан өлөн хаалбыта.

* 9:31 *Церковтарга* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «церковка».

** 9:32 *Сибэтиэйдэргэ* — Тангара дьонугар.

*** 9:36 *Иоппия* — Яффа.

Кинини сууйан баран, үөһээ хоско сытыарбыттара. ³⁸Лидда Иоппияттан чугас, онон Петр Лиддаҕа баарын истэн, үөрэ-нээччилэр суһаллык кэлэ оҕустун диэн икки киһинэн илдьит ыппыттара. ³⁹Петр ол дьону кытта барсыбыта; тийбитигэр кинини үөһээҥи хоско таһаарбыттара; онно огдооболор төгүрүйэн туран, ытыы-ытыы, Серна тыыннааҕар тикпит ырбаахыларын, онтон да атын таһаһын көрдөрбүттэрэ.

⁴⁰Петр барыларын хостон таһааран баран, сөһүргэстээн туран Таһараҕа үнпүтэ, онтон бокуонньукка туһайан: «Тавифа, тур!» — диэбитэ. Дьахтар хараҕа аһыллан, Петры көрөн баран, оронугар олоро түспүтэ. ⁴¹Петр, киниэхэ илиитин уунан, тура-рыгар көмөлөспүтэ уонна итэҕэйээччилэри, огдообо дьахталлары барыларын ыңыран ылан, Тавифаны кинилэр иннилэригэр туруорбута. ⁴²Бу сурах Иоппияны биир гына тарҕанан, бэрт үгүс киһи Айыы Тойону итэҕэйбитэ. ⁴³Петр Иоппияҕа Симон имийһиккэ элбэх хоммута.

Петр уонна Корнилий

10 Кесарияҕа биир Корнилий диэн киһи баара. Кини Италия когортатын сотнига этэ. ²Корнилий дьиэтин кэргэт-тэрин барыларын кытта Таһараны итэҕэйэрэ, Киниттэн толлоро; дьадангыларга өлгөмнүк көмөлөһөрө, өрүүтүн үнгэ сылдыара. ³Биирдэ тоҕус чаас саҕана, Корнилий көрдөбүнэ, Таһара Аанньала кини дьиэтигэр киирэн: «Корнилий!» — диэн ыңырбыта.

⁴Кини, Аанньалы көрөн, куттанан: «Тугуй, Айыы Тойон?» — дии түспүтэ.

Аанньал эппитэ: «Таһара эн үнпүт үнүүтүн, дьонно көмөбүн өйдөөн кэллэ. ⁵Онон билигин Иоппияҕа дьону ытан, Петр диэн ааттанар Симоны ыңыртар. ⁶Кини билигин муора кытытыгар дьиэлээх биир Симон диэн имийһиккэ ыалдьыттаан олорор. Эһиги бүтүн дьэ кэргэнинэн быһһанар тылгытын эйиэхэ кини этиэҕэ».

⁷Кэпсэппит Аанньала барбытын кэннэ, Корнилий икки чаҕарын уонна Таһараны итэҕэйэр буойунун ыңыран ылбыта; ⁸итиэннэ кинилэри, барытын быһааран биэрэн баран, Иоппияҕа ыппыта.

Петр дыктини көрүүтэ

⁹ Нөнүө күнүгэр, кинилэр айаннаан куоракка чугаһаан истэхтэринэ, алта чаас саҕана* Петр дыиэ үрдүгэр үнгэ тахсыбыта.

¹⁰ Кини эмискэ аччыктаан аһыан баҕаран кэлбитэ. Аһы бэлэмнии сырыттаһтарына, иһиттэн көтөбүллэн, ¹¹ Халлаан арыллан турарын көрбүтэ: Халлаантан түөрт муннуга баайыылаах кэтит танас курдук туох эрэ иһит сиргэ түһэн эрэрэ; ¹² иһиккэ сир үрдүгэр баар кыыл-сүөл, эриэн үөн эгэлгэтэ, кынаттаах көтөр арааһа хааламмыт этэ.

¹³ «Петр, туран, мантан өлөрөн сиз!» — диэн ыңырап саҕа иһиллибитэ.

¹⁴ «Суох, туох да иһин сизбэппин, Айыы Тойон. Мин хаһан даҕаны быртаҕы, кирдээҕи сизбэтэҕим», — диэбитэ Петр.

¹⁵ Били саҕа киниэхэ иккистээн эппитэ: «Тангара ыраастаабытын кирдээх диэмэ».

¹⁶ Бу маннык саҕа үстэ иһиллибитин кэннэ, иһит төттөрү** Халлаанга тахсыбыта.

¹⁷ Кини, бу туох суолталаах көстүү буолуой диэн толкуйга түһэн олоодобуна, били Корнилий ыппыт дьоно, имииһит Симон дыиэтин ыйдаран, олбуорун ааныгар кэлэн, тохтообуттара.

¹⁸ «Петр диэн ааттаах Симон манна баар дуо?» — диэн хаһыытаабыттара.

¹⁹ Тугу көрбүтүн өйдүү-төйдүү сатыы олоодобуна, Тыын Петрга: «Көр, ол үс киһи эйигин көрдүү сылдыаллар, — диэбитэ. —

²⁰ Аллара түһэн, кыратык да саараннаабакка, ити дьоннуун барыс — кинилэри эйиэхэ Мин ыппытым».

²¹ Кини, аллара түһэн, Корнилий ыппыт дьонугар: «Көрдүүр киһигит бу баарбын, — диэбитэ. — Туох соруктаах кэллигит?»

²² Анараангылар эппиттэрэ: «Биһигини Корнилий сотник ытта. Корнилий Танараттан толлор үтүөкэн киһи, иудей ноуота кинини сөбүлүүр. Сибэтиэй Аанһал киниэхэ: „Петры дыиэҕэр ыңыран этэр тылын иһит“, — диэн соруйбут үһү».

²³ Петр дьону, дыиэҕэ ыңыран киллэрэн, күндүлээбитэ.

* 10:9 *Алта чаас саҕана* — күнүс уон икки чаас саҕана.

** 10:16 *Төттөрү* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «эмискэ».

Корнилий дьэитигэр

Нөнүө күнүгэр Петр кинилэри кытта айанна туруммута; сорох Иоппиятаабы бырааттара эмиэ барсыбыттара. ²⁴Сарсыныгар Кесарияҕа кэлбиттэрэ. Корнилий, урууларын-аймахтарын, чугас доҕотторун мунньан, күүтэн олороро. ²⁵Петр дьыэҕэ киирэн истэҕинэ, Корнилий утары кэлэн, сөһүргэстии түһэн, сүгүрүйбүтэ.

²⁶Петр кинини туруоран: «Тур, доҕор, мин эмиэ киһибин ээ», — диэбитэ.

²⁷Иккиэн, кэпсэтэ-кэпсэтэ, дьыэҕэ киирбиттэрэ: элбэх киһи мустан олороро. ²⁸Петр кинилэргэ эппитэ: «Иудей киһитэ атын омук дьонун кытта чугасара, кинилэргэ сылдыара бобулларын эһиги билэбит; ол эрэри Таһара миэхэ кими да кирдээх, куһаҕан дии санаама диэн эппитэ. ²⁹Онон ынгырбыккытыгар мин биир тылы утары эппэккэ кэлиим. Миигин туох дьыалаҕа ынгыртардыгыт?»

³⁰Корнилий кэпсээбитэ: «Түөрт хонуктаабыта, эмиэ баччаҕа диэри постанан баран*, тоҕус чааска дьыэбэр үнэ турдахпына, арай иннибэр сандаархай таһастаах киһи көстөн кэлэн эттэ: „³¹Корнилий, мэлиппэн тийдэ, дьаданыларга көмөбүн Таһара өйдөөн кэллэ, ³²онон Иоппияҕа киһитэ ытан Симон Петры ынгыртар; кини муора кытылыгар имииһит Симон дьэитигэр ыалдьыттыы олорор; кини, кэлэн, эйиэхэ барытын этиэҕэ***“. ³³Мин сонно эйигин ынгыртара ыппытым. Дьэ онон кэлбитин олус үчүгэй. Таһара*** эйиэхэ тугу соруйбутун сиһилии истээри, билигин бу биһиги Кини иннигэр турабыт».

Петр тыл этиитэ

«³⁴Таһара кими да чорбоппотун дьэ дьин-чахчы биллим, — диэн саҕалаабыта Петр этэр тылын. — ³⁵Таһара хайа да норуокка Киниттэн толлор, кырдыгы тутуһар дьону сөбүлүүр. ³⁶Кини,

* 10:30 *Постанан баран* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 10:32 *Кини, кэлэн, эйиэхэ барытын этиэҕэ* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар

*** 10:33 *Таһара* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Айы Тойон».

Иисус Христос биэрэр эйэтин туһунан Евангелиены иһитин-нэртэрэн, Израиль норуотугар Бэйэтин тылын тиэрдибитэ. Туох баар барытын Айыы Тойоно Иисус буолар. ³⁷⁻³⁸ Иоанн сүрэхтэнэргэ ынырбытын кэнниттэн, Галилеяттан саҕалаан бүтүн Иудея устун туох буолбутун эһиги бэйэбит билэбит: Танара Назарет Иисүһун Сибэтиэй Тыынынан уонна сүдү күүһүнэн бэлиэтэбитэ, Кини, Танараны кытта бииргэ буолан, сир-сир аайы үтүнү онороро, адьарайга бохсуттарбыттары барыларын үтүөрдэрэ. ³⁹ Иисус Иудея дойдутугар уонна Иерусалимга тугу онорбутун туоһулара бу биһиги баарбыт. Онтон Кинини кириэскэ ыйаан өлөрбүттэрэ. ⁴⁰⁻⁴¹ Өлбүтэ үһүс күнүгэр Танара Кинини тилиннэрэн баран, норуokka барытыгар буолбакка, Бэйэтэ эрдэттэн талан ылбыт туоһуларыгар эрэ, ол аата өлөн баран тиллибитин кэннэ, Кинилиин бииргэ аһаан-сиэн сылдыбыт дьонно — биһиэхэ эрэ — көрдөрбүтэ. ⁴² Уонна Кини тыыннаахтары да, өлбүттэри да дьүүлүүргэ анаабыт Судьуйата Иисус буоларын дьонно иһитиннэрэбитигэр, туоһулуурбутугар соруйбута. ⁴³ Пророктар бары Кини туһунан туоһулуулар: Иисүһу итэҕэйэр ханнык баҕарар киһи аныыта-буруйа Кини аатынан бырастыы буолуоҕа».

Омуктар Сибэтиэй Тыыны ылыналлар

⁴⁴ Петр өссө этэн бүтэ илигинэ, кинини истээччилэргэ барыларыгар Сибэтиэй Тыын киирбитэ. ⁴⁵⁻⁴⁶ Петры кытта кэлсибит итэҕэйэр еврейдэр бу дьон, араас атын тылларынан сангаран, Танараны айхаллыылларын истэн, Сибэтиэй Тыын бэлэҕэ атын омуктарга эмиэ бэриллибитин көрөн, олус сөхпүттэрэ. Онуоха Петр эппитэ: ⁴⁷ «Сибэтиэй Тыыны эмиэ биһиги курдук ылыммыт дьон уунан сүрэхтэнэллэрин ким туорайдаһыан сөбүй?»

⁴⁸ Инньэ диэн баран Иисус Христос аатыгар сүрэхтэнэллэригэр соруйбута. Кинилэр Петртан өссө да аҕыйах хонукка хаала түс диэн көрдөспүттэрэ.

Петр Иерусалим церковьгар тыл этэр

11 Танара тылын омуктар эмиэ ылыммыттарын Апостоллар уонна Иудея итэҕэйээччилэрэ истибиттэрэ. ²⁻³ Петр Иерусалимга кэлбитигэр итэҕэйбит еврейдэр кинини: «Эн баран, быһыллыбатах дьону кытта бииргэ аһабыккын», — диэн хомуруйбуттара.

⁴Туох буолбутун Петр кинилэргэ саас-сааһынан кэпсээн барбыта: «⁵Мин Иоппия куоракка, үнгэ тураммын, ис-испиттэн өрө көтөҕүллэн кэлбитим. Ол туран көрдөхпүнэ, арай, түөрт мун-нугуттан тиирэ тардыллыбыт улахан тангаска майгынныыр туох эрэ иһит халлаантан түһэн кэлэн аттыбар тохтообута. ⁶Иһин өнгөйөн көрбүтүм: онно түөрт атахтаах арааһа, адьырҕа кыылар, эриэн үөһнэр, көтөрдөр баалара. ⁷Арай онтон санга иһиллэн: „Тур, Петр, мантан өлөрөн сиэ“, — диэбитэ.

⁸„Суох, Айыы Тойон, туох да быртах, кирдээх мин айахпар хаһан да киирэ илик“, — диэн хоруйдаабытым. ⁹„Тангара ыраастаабытын кирдээх диэмэ“, — били санга халлаантан иккиһин иһиллибитэ. ¹⁰Бу курдук үс төгүл хатыламмыта, онтон барыта халлаанна төттөрү тахсан барбыта. ¹¹Арай сонно мин олорор дьыэм* иннигэр Кесарияттан сорукка ыппыт үс киһилэрэ кэлэн тохтообуттара. ¹²Тыын кинилэрдиин саараннаабакка барсарбар эппитэ. Миигин кытта бу алта бырааттарым барсыбыттара. Баран киһибит дьыэтигэр киирбиппит. ¹³⁻¹⁴Хаһаайыммыт дьыэтин иһигэр сибэтиэй Аанньалы көрбүтүн, Аанньал киниэхэ „Иоппияҕа дьонно ытан, Петр диэн ааттанар Симоны ынгыртар, кини эйиэхэ бэйэҕин уонна дьыэ кэргэнгин бүтүннүүтүн быһыһыр тыллары этиэҕэ“ диэн эппитин кэпсээбитэ.

¹⁵Мин саһардыы кэпсээн эрдэхпинэ, урут биһиэхэ курдук, Сибэтиэй Тыын кинилэргэ эмиэ түһэн киирбитэ. ¹⁶Онуоха мин: „Иоанн уунан сүрэхтиирэ, эһиги буоллаҕына Сибэтиэй Тыынынан сүрэхтэниэххит“, — диэн Айыы Тойон урут биһиэхэ этэрин өйдөөн кэлбитим. ¹⁷Өскөтүн Тангара биһиэхэ, Айыы Тойон Иисус Христу итэҕэйбиттэргэ, биэрбит бэлэҕин кинилэргэ эмиэ бэлэхтиир буоллаҕына, Тангараҕа мэхэйдэхэр ол мин кимминий?»

¹⁸Кинилэр маны истэн уоскуйан: «Ол аата омуктар олоххо тиксэллэрин туһугар, аһыһыны билинэр кыах кинилэргэ эмиэ бэлэхтэммит буоллаҕа», — диэн Тангараҕа айхал эппиттэрэ.

* 11:11 *Мин олорор дьыэм* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «биһиги олорор дьыэбит».

Антиохия христианнара

¹⁹ Стефан өлбүтүн кэннэ сағаламмыт сойуолаһынтан куопут дьон Финикияға, Кипргэ уонна Антиохияға тийибиттэрэ. Кинилэр Танара тылын еврейдэргэ эрэ иһитиннэрэллэрэ. ²⁰ Ол эрээри сорохторо, Кипртэн, Киринеятан төрүттээхтэрэ, Антиохияға кэлэн, Айыы Тойон Иисус туһунан атын омукарга кэпсээбиттэрэ. ²¹ Айыы Тойон күүстээх илиитинэн көмөлөһөн, үгүмэн үгүс киһи, итэҕэли ылынан, Айыы Тойонго эргилибитэ.

²² Бу туһунан сурах Иерусалим церковыгар тийибитигэр кинилэр Варнаваны Антиохияға барарга соруудаһабыттара. ²³ Варнава онно тийиэн, Танара кинилэргэ биэрбит илгэлээх үтүөтүн көрөн, үөрбүтэ уонна барыларын ис сүрэххититтэн Айыы Тойонго итэҕэллээх буолун диэн ынтырбыта. ²⁴ Кини Сибэтиэй Тыыны уонна итэҕэли толору ылыммыт үтүөкэн киһи этэ, онон бэрт элбэх киһи Айыы Тойонго кэлбитэ.

²⁵ Бу кэнниттэн Варнава Савлы көрдүү Тарска аттамыта, кинини, онтон булан ылан, Антиохияға илдьэ барбыта. ²⁶ Кинилэр сылы быһа церковка сылдьан, элбэх дьону мунньан үөрөппиттэрэ. Үөрэнээччилэр «христианнар» диэн аан бастаан Антиохияға ааттамыттара.

²⁷ Ол сағана Антиохияға Иерусалимтан пророктар кэлбиттэрэ. ²⁸ Олортон биирдэстэрэ, Агав диэн ааттаах киһи, туран, Сибэтиэй Тыын күүһүнэн өтө көрөн, аан дойду үрдүнэн улуу сут буолуохтаағын эппитэ (ол сут Клавдий император сағана кэлбитэ). ²⁹ Онон үөрэнээччилэр кыахтара тийэйринэн Иудеятаағы бырааттарыгар көмө ыытарга быһаарыммыттара. ³⁰ Хомуйбут үптэрин Варнавалаах Савлынан пресвитердарга ыппыттара.

Петр хаайыыттан дыктитик босхолонуута

12 Ол сағана Ирод ыраахтаағы күөмчүлээн, церковь сорох дьонун сойуолаһан барбыта. ² Кини Иоанн быраатын Иаковы болотунан кэртэрэн өлөртөрбүтэ. ³ Иудейдар санаалара көнһүөрбүтүн көрөн, Петры эмиэ хаайбыта. Бу Көтөхтөрүүтэ суох Килиэп бырааһынньыгын сағана этэ. ⁴ Кини Петры, туттаран, хаайыыга уктарбыта уонна Паасха кэнниттэн норуот иннигэр дүүүлгэ таһаараары, түөртүү киһилээх түөрт симиэнэ харабылы

туруоран, маньырга дыһайбыта. ⁵Петр хааллан олорор кэмигэр церковь, кыһаллан туран, кини туһугар Тангараҕа үһпүтэ.

⁶Ирод кинини дьүүлүү таһаарыахтаах күнүн иннинээҕи түүн Петр, икки буйун ыккардыгар икки сыабынан бохсуллан, утуйа сыппыта, харабыллар аанга манаан тураллара. ⁷Эмискэ Айыы Тойон Аанньала баар буолбута, хаайыы иһигэр сырдык сыдыһайбыта. Аанньал Петры өтүккэ анньан уһугуннаран баран: «Тура оҕус», — диэбитэ. Петр илиитин бохсубут сыаптар төлө барбыттара.

⁸«Кургун баан, атаххын кэт», — диэбитэ Аанньал.

Петр кини эппитин толорбута. Онтон Аанньал: «Таннан миигин батыс», — диэбитэ.

⁹Аанньал тугу гынара дыһынээҕин-дыһыҥа суоҕун билбэккэ эрэ, көннөрү көстүү эрэ быһыылаах диэн саныы-саныы, Петр тахсан батыһан испитэ. ¹⁰Бастакы икки харабылы аһан, куоракка тахсар тимир аанга тийэн кэлбиттэригэр аан бэйэтэ аһылла биэрбитэ. Тахсан куорат биир уулуссатын аһалларын кытта, Аанньал эмискэ суох буолан хаалбыта.

¹¹Дьэ онно Петр өйдөнөн кэлбитэ: «Билигин чахчы көрдүм: Айыы Тойон Аанньалын ытан, миигин Ирод илиититтэн уонна иудей норуота эрэммит былаҕайыттан быһаан ылла».

¹²Тула өттүн көрүнөн баран, кини Марк диэн ааттаах Иоанн ийэтэ Мария дьизитигэр элбэх киһи мустан үгэ олооругар тийбитэ. ¹³Петр олбуор аанын тонсуйбутугар Рода диэн дьизэ үлэһитэ кыыс ким кэлбитин билэ тахсыбыта. ¹⁴Кыыс Петр куолаһын билэн, үөрүүтүттэн олбуор аанын да аспакка, дьизэҕэ төттөрү сүүрэн киирэн: «Таһырдыа Петр турар!» — диэбитэ.

¹⁵Онуоха анараангылар: «Өй-мэй буолбуккун ээ», — дэспиттэрэ. Кыыс эппитин этэ турбута. «Аанньала сылдыар эбит», — диэбиттэрэ онуоха.

¹⁶Петр тохтообокко тонсуйа турбута. Ааны дьэ аһан, кинини көрөн бары олус соһуйбуттара. ¹⁷Кини санарыман диэн илиитинэн бэлиэ биэрэн баран, Айыы Тойон хайдах кинини хаайыттан таһаарбытын кэпсээбитэ итиэннэ: «Бу туһунан Иаковка уонна бырааттарбытыгар иһитиннэрээрин», — диэт, тахсан атын сиргэ барбыта.

¹⁸ Сарсыарда, Петр мэлийэн, буойуннар аймалҕан бөҕө буолбуттара. ¹⁹ Ирод, Петры көрдөөн булбакка, харабыллары, доппуруостаан баран, өлөрөргө уурбута. Бу кэнниттэн кини Иудеятан Кесарияҕа баран олорбута.

Ирод өлүүтэ

²⁰ Ирод Тирдээх Сидон олохтоохторугар улаханлык уордайбыта. Кинилэр аһы-үөлү ыраахтааҕы уобалаһыттан ылар буолан, бары биир санаанан киниэхэ тийибиттэрэ уонна үрдүкү үлэһитин, Власты, бэйэлэрин диэки тардан, эйэлэһэргэ көрдөспүттэрэ.

²¹ Болдохтоох күнүгэр Ирод ыраахтааҕылыыр таһаһын кэтэн, үрдүк олоҕор олорон баран, олохтоохторго тыл эппитэ. ²² «Бу киһи этиитэ буолбатах, Таһара этиитэ!» — диэн норуот сана аллайы турбута. ²³ Таһара албан аатын бэйэтигэр ылыммытын иһин, сонно Айыы Тойон Аанһала ыарыынан сууһаран, Ирод чиэрбэҕэ быһа сиэтэн өлбүтэ.

²⁴ Таһара тыла улам үүнэн, тарҕанан-тэнийэн испитэ. ²⁵ Варнавалаах Савл соруктары толорон, Марк диэн ааттаммыт Иоанны илдэ Иерусалимтан Антиохияҕа төннүбүттэрэ.

Варнавалаах Павелы сорукка ыытыы

13 Антиохиятааҕы церковка пророктар уонна үөрэтээччилэр бааллара: Варнава, Нигер диэн хос ааттаах Симон, Киринеяттан төрүттээх Луций, Ирод* ыраахтааҕылыын бииргэ иитиллибит Манаил уонна Савл. ² Кинилэр Айыы Тойонго сулууспалыы, постана сылдыар кэмнэригэр Сибэтиэй Тыын эппитэ: «Мин ыңгырар дьыалабын толороллоругар Варнавалаах Савлы иккиэннэрин туспа арааран ылын». ³ Онон постанан туран үгэн, иккиэннэригэр илиилэрин ууран баран, айанна атаарбыттара.

⁴ Сибэтиэй Тыын сорукка ыппыт дьоно — Варнавалаах Савл, Селевкияҕа барбыттара, онтон Кипргэ устубуттара; ⁵ Саламинҕа сылдьан, иудейдар синагогаларыгар Таһара тылын иһитиннэрбиттэрэ; Иоанн көмөлөһөөччү буолан, кинилэри кытта бииргэ сылдыбыта.

* 13:1 *Ирод* — Ирод Антипа.

⁶ Арыыны бүтүннүүтүн кэрийэн баран, Пафка тийэн биир сымыйа пророгу, Вариисус диэн хомуһуннаах иудей киһитин, көрсө түспүттэрэ. ⁷ Кини Сергей Павел диэн проконсулу — улахан өйдөөх киһини — кытта сылдыара. Сергей Павел Варнавалаах Савлы ынгыртаран ылан, Таңара тылын истиэн баҕарбыта.

⁸ Аптаах Элима (бу аат суолтата «аптаах» диэн) уобалас баһылыгын итэҕэлтэн тэйитээри кинилэргэ туорайдаһа сатаабыта. ⁹ Савл (Павел), Сибэтиэй Тыынынан туолан, кинини утары көрөн туран, эппитэ: «¹⁰ Араас албынынан, хара дьайынан туолбут адьарай уола, кырдык өстөөҕө! Айыы Тойон көнө суолуттан туората сатыыргын хаһан тохтотоһун? ¹¹ Көр бу, Айыы Тойон эйиэхэ илиитин көтөҕөр: эн, кэмэ кэлиэр диэри, хараҕа суох буолуон, күн сырдыгыттан матыан».

Сонно Элима им балай харанҕа саба бүрүйтэрэн, сирдыт көрдөөн эргичиннии түспүтэ. ¹² Уобалас баһылыга, маны көрөн, Айыы Тойон үөрэбин сөҕөн, итэҕэли ылыммыта.

Писидия Антиохиятыгар

¹³ Пафтан уунан айаннаан, Павел аргыстарыныын Памфилия Пергиятыгар кэлбиттэрэ. Манна Иоанн, кинилэртэн арахсан, Иерусалимга төннүбүтэ. ¹⁴ Кинилэр, Пергияттан салгыы айаннаан, Писидия Антиохиятыгар тийэн, субуота күн синагогаҕа киирэн ололорбуттара. ¹⁵ Сокуонтан уонна Пророктартан ааҕан баран, синагога салайааччылары кинилэргэ дьон ыытан: «Бырааттарбыт, норуokka этэрдээх-үөрэтэрдээх буоллаххытына, тылла этин», — диэн илдьиттээбиттэрэ.

¹⁶ Павел, туран илиитинэн бэлиэ биэрэн баран, эппитэ: «Израиль дьоно уонна Таңараны ытыктааччылар бука бары, истин! ¹⁷ Израиль норуотун Таңарата биһиги өбүгэлэрбитин талан ылан баран, өссө Египеккэ ололдохторуна, кинилэри өрө тутан, күүстээх илиитинэн ол сиртэн сиэтэн таһаарбыт. ¹⁸ Кини норуоту, Египеттэн таһааран баран, иччитэх сиргэ түөрт уонча сыл устата аһатан-сиэтэн илдьэ сылдыбыт, ¹⁹ онтон Хаһаан сиригэр ололор сэттэ норуоту имири эһэн баран, сирдэрин Израиль дьонугар үллэрэн биэрбит. ²⁰ Бу кэнниттэн, түөрт сүүс биэс уон сыл кэрингэ ааспытын кэннэ, кинилэргэ Самуил пророкка тийэ араас судьуйалары биэртэлээбит. ²¹ Онтон

өбүгэлэрбит ыраахтаагы көрдөөбүттэригэр, Танара кинилэргэ ыраахтаагыны — Вениамин аҕатын ууһуттан төрүттээх Кис уолун Саулу — биэрбит. Ити курдук түөрт уон сыл ааспыт. ²²Танара кэлин, Саулу туоратан баран, ыраахтаагынан Давиды аныырыгар кини туһунан маннык туоһулаан эппит: „Мин сүрэхим сөбүлүүр кинитин, Иессей уолун Давиды, буллум, онон тугу соруйбуппун барытын кини толоруо“. ²³Танара эрэннэрбитин толорон, Израилы Быыһааччыны — Иисуһу — Давид удьурдарыттан таһаарбыта. ²⁴Кини кэлиэн аҕай иннинэ, Иоанн Израиль норуотун бүтүннүүтүн аныыыны билинии бэлиэтигэр сүрэхтэнэргэ ынйырбыт. ²⁵Иоанн суолун түмүктүүрүгэр: „Эһиги миигин ким буолуо дии саныгыты? — диэбит. — Мин эһиги кэтэһэргиттэн атыммын. Кини мин кэннибиттэн кэлэн иһэр, мин Кини атаҕын таһаһын быатын да сүөрэргэ сөбө суохпун“.

²⁶Бырааттарым, Авраам удьурдара уонна Танараҕа сүгүрүүйэр атын да дьон! Бу быыһабыл туһунан илдьит эһиэхэ ытылынна. ²⁷Иерусалим олохтоохторо уонна тойотторо Кинини, билбэккэлэр, хас субуота аайы аабыллар Пророктар тылларыгар хайдах этиллибитэй да, сол курдук дьүүлээбиттэрэ. ²⁸Өлөрөргө төрүөт буолар ханнык да буруйу булбаккалар, Кинини өлөрөрүгэр Пилаттан көрдөспүттэрэ. ²⁹Суруйууларга этиллибит барытын толорон баран, Кинини кириэстэн устан хоруопка сытыарбыттара. ³⁰Ол эрэри Танара Кинини өлөр өлүүттэн тилиннэрбитэ. ³¹Иисус Галилеяттан Иерусалимга Кинини кытта бииргэ кэлсибит дьонго — билигин норуокка Кини туһунан туоһулааччыларга — элбэх күн устата көстүбүтэ.

³²Биһиги эмиэ эһиэхэ үөрүүлээх илдьити иһитиннэрэбит: Танара биһиги өбүгэлэрбитигэр эрэннэрбит тылын толордо, биһиэхэ, кинилэр удьурдарыгар, Иисуһу тилиннэрдэ. ³³Бу туһунан иккис псаломга „Эн Миэхэ Уолум буолабын, бүтүн Мин Эһиэхэ Аҕа буоллум“ диэн этиллэр. ³⁴Оттон Кинини өлбүттэртэн тилиннэрэн, Кини этэ-сиинэ имирэн сүппэтин туһунан „Давидка биэриэх буолан эрэннэрбит үтүө суолларбын эһиэхэ экчи биэриэм“ диэн этэр. ³⁵Ол иһин атын псаломга „Бэйэн Сибэтиэйгин иингэ имирдиэн суоҕа“ диэн этии эмиэ баар.

³⁶Давид бэйэтин кэмигэр Танара соруйбут соругун толорон баран, уһун уутун утуйбута; унуоҕа өбүгэлэрин аттыгар хараллан,

сири кытта сир буолбута. ³⁷Оттон Иисусу Тангара өлөр өлүүттэн тилиннэрбитэ, онон Кини кэхтиини билбэтэбэ.

³⁸Бырааттарыам, эһиги аныыгыт-буруйгун Кини туһугар бырасты буоларын билиэх тустааххыт. ³⁹Кинини итэбэйэр ханнык баҕарар киһи Моисей Сокуона кыайан босхолооботох туох баар аныытыттан-буруйуттан Кини көмөтүнэн босхолононор. ⁴⁰⁻⁴¹Пророктар: „Көрүн бу, күлүү-элэк онгостооччулар! Бэрки-һээбитинэн сүтүн, дьүгэлийин! Кэпсээбиттэрин да иһин итэбэйбэт суолгутун Мин эһиги үйэҕитигэр онгобун“, — диэн эппиттэрэ. Онон кинилэр эппит тыллара эһиэхэ тийбэтин туһугар, сэрэнэн сылдыын».

⁴²Иудей синагогатыттан* тахсан истэхтэринэ, омуктар кинилэртэн, аныгыскы субуотаҕа эмиэ кэлэн, бу туһунан кэпсииллэригэр көрдөспүттэрэ. ⁴³Мустубут дьон тарҕаспытын кэннэ, үгүс иудейдар уонна иудей итэҕэлин ылынан Тангараҕа сүгүрүйэр омук дьоно Павеллаах Варнаваны кэннилэриттэн батыһан барбыттара. Апостоллар, кинилэри кытта кэпсэтэн, Тангара илгэлээх үтүөтүгэр бас бэринэн олорун диэн, үөрэппиттэрэ-өйдөппүттэрэ.

⁴⁴Аныгыс субуотатыгар куорат барыта кэриэтэ Тангара тылын** истээри тобуоруспута. ⁴⁵Норуот мустубутун көрөн, иудейдар ордук санааннар, тыл быраҕан, үөбөн, Павел этэрин барытын утарсан барбыттара. ⁴⁶Павеллаах Варнава чаҕыйбатахтара: «Биһиги Тангара тылын бастакынан эһиэхэ тиэрдилэхтээх этибит. Ону киэр анньар, бараммат олоххо тиксэргитин бэйэҕитигэр сөбө суох диир буоллаххытына, бу тылы атын омуктарга иһитиннэрэр буолуохпут. ⁴⁷Айыы Тойон биһиэхэ: „Эн сир уһуктарыгар тийэ быһабылы аҕаларын туһугар, Мин Эйигин бары омуктарга сыдыайар сырдык онордум“, — диэн кэс тылын этэн турар».

⁴⁸Омук дьоно, мань истэн үөрэн-көтөн, Айыы Тойон тылын айхаллаан, бараммат олоххо анаммыт өттүлэрэ бары итэбэй-биттэрэ.

* 13:42 *Иудей синагогатыттан* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «синагогаттан».

** 13:44 *Тангара тылын* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Айыы Тойон тылын».

⁴⁹ Айыы Тойон тыла дойду бүттүүнүн устун тэнийэн-тарѳанан испитэ. ⁵⁰ Ол эрээри иудейдар, тангараһыт баай дьахталлары, куорат бас-көс дьонун кучуйан, Павеллаах Варнаваны, сойуолатан, бэйэлэрин сирдэриттэн үүрдэрэн кэбиспиттэрэ. ⁵¹ Павеллаах Варнава буоллаѳына, атахтарын быылын тэбээн баран, Иконияѳа барбыттара. ⁵² Оттон үөрэнээччилэр бары, Сибэтиэй Тынынан туолан, үөрэ-көтө сылдыбыттара.

Иконияѳа

14 Иконияѳа кэлэн, үгэстэринэн, иудей синагогатыгар киирэн, көй элбэх иудейдар да, омук дьоно да итэѳэйэрин курдук, ылыннарыылаахтык үөрэппиттэрэ. ² Ол эрээри итэѳэйбэт иудейдар омук дьонун өйүн-санаатын сүһүрдэн, кинилэри бырааттыыларга утары туруорбуттара. ³ Ону ол диэбэккэ, Апостоллар, манна өссө да өр хаалан, Айыы Тойон туһунан хорсуннук кэпсээбиттэрэ. Айыы Тойон Бэйэтин илгэлээх үтүөтүн туһунан үөрэтэр тылы туоһулаан, кинилэр илиилэринэн бэлиэлэри, араас дьиктилэри онгороро. ⁴ Куорат дьоно икки ангы хайдыбыта: сорохторо иудейдар диэки охтубуттара, атыттара Апостоллар диэки буолбуттара. ⁵ Омуктар иудей тойотторун кытта куомуннаһан Павеллаах Варнаваѳа саба түһэн, тааһынан тамнаан өлөрөргө санаммыттарын ⁶ билэн, Апостоллар Ликаония куораттарыгар Листраѳа, Дервияѳа баран бизэрбиттэрэ уонна ол эргин атын сирдэринэн сылдьан ⁷ Евангелиены иһитиннэрбиттэрэ.

Листраѳа уонна Дервияѳа

⁸ Листраѳа биир төрүөбүттэн босхон, хаһан да хаамар диэни билбэтэх киһи баара; ⁹ кини Павел этэр тылын истэ олорбута. Павел киниэхэ хараѳын хатаан, бу киһи итэѳэлэ кинини үтүөрдэр кыахтааѳын көрөн, ¹⁰ доргуччу эппитэ: «Айыы Тойон Иисус Христос аатыгар эйиэхэ этэбин: сүһүөххэр тур!» Киһи сонно ойон туран хаампытынан барбыта.

¹¹ Мустубут дьон, Павел тугу гыммытын көрөн, Ликаония тылынан: «Киһи дьүһүнүн-бодотун ылынан, биһиэхэ тангалар түспүттэр!» — диэн хаһытаспыттара. ¹² Онон Варнаваны Зевс, оттон Павелы, үксүн кини сангарарын иһин, Гермес диэн ааттаабыттара. ¹³ Зевс храмын үлэһитэ (храма куорат таһыгар

баара), куорат ааныгар оѳустардаах, өрүллүбүт веноттардаах кэлэн, норуоту кытта бииргэ сиэртибэ биэрэрдий оностубута.

¹⁴ Ону истэн, Апостоллар, Павеллаах Варнава, тагастарын хайыта тыыттан баран, дьон ортотугар ойон киирэн: «¹⁵ Доѳоттор! Бу туох ааттааѳы быһыыланан эрэѳит? — диэн күөмэйдэрин мунунан сангаран тохото сатаабыттара. — Биһиги эмиэ эһиги курдук дьоммут ээ! Эһиги сымыйа тагаралартан киэр хайыһангыт сири-халлааны, муораны уонна онно баары барытын айбыт Тыыннаах Танараѳа эргиллэргит туһугар, биһиги эһиэхэ Евангелиены иһитиннэрэбит. ¹⁶ Ааспыт көлүөнэлэргэ Кини хас биирдii норуот бэйэтин суолунан сылдыарын бопсубатаѳа эрэри, ¹⁷ өрүү үтүөнү онорон, биһиэхэ халлаантан ардаѳы ыытан, сайынын өлгөм үүнүүнү биэрэн, аһыыр аспытын хааччыан, сүрэхпитин үөрүүнэн толорон, Бэйэтин туһунан туоһулуура». ¹⁸ Инньэ гынан кинилэргэ сиэртибэ биэрэ сатыыр норуоту бэрт эрэйинэн тохотон дьылэригэр ыталаабыттара.

Манна хаалан үөрэтэ сырыттаһтарына, ¹⁹ Антиохияттан уонна Иконияттан иудейдар тийэн кэлбиттэрэ. Ол иудейдар, хорсуннук үөрэтэ сылдыар Апостоллары «кырдьыгы тугу да эппэттэр, барыта сымыйаны санараллар» диэн утаран, норуоту кинилэртэн тэйитэр курдук тылларыгар киллэрбиттэрэ. Итиэннэ дьону күөртээн Павелы тааһынан тамнатын баран, өллө диэн, куорат тас өттүгэр соһон кэбиспиттэрэ. ²⁰ Тулатыгар үөрэнээччилэрэ үмүөрүспүттэригэр Павел туран куоракка киирбитэ; онтон нөнгө күнүгэр Варнавалыын Дервияѳа барбыта.

Сирия Антиохиятыгар төннүү

²¹ Бу куоракка Евангелиены иһитиннэрэн, бэрт элбэх киһи үөрэнээччи буоларын ситиһэн баран, төттөрү Листранан, Икониянан, Антиохиянан барбыттара; ²² суолларын былаһын тухары үөрэнээччилэр санааларын бөѳөргөтө, итэѳэллэрин ыһыктыбаттарыгар такайа, «Танара Саарыстыбатыгар биһиги элбэх эрэйи көрсөн кириэхтээхпит» диэн үөрэтэ испиттэрэ; ²³ церковтарга сылдьан пресвитердары анаталаабыттара уонна постанан туран үгэн баран, кинилэри барыларын итэѳэйбит Танараларын көрүүтүгэр-истиитигэр туттарбыттара. ²⁴ Онтон Писидияны ааһан, Памфилияѳа кэлбиттэрэ, ²⁵ Пергия дьонугар Айыы Тойон

тылын* иһитиннэрэн баран, Атталияҕа барбыттара. ²⁶ Кинилэр Антиохияҕа — бу түмүктээбит үлэлэрин санга саҕалыылларыгар бырааттара кинилэри Танара үтөө кыһамньытыгар туттарбыт сирдэригэр — уунан айаннаабыттара. ²⁷ Онно тийээн церковы түмэн, Танара кинилэргэ тугу онорбутун, хайдах атын омуктарга итэҕэл аанын тэлэйэн биэрбитин кэпсээбиттэрэ. ²⁸ Кинилэр үөрэнээччилэри кытта Антиохияҕа өссө да өр буолбуттара.

Иерусалимга буолбут Сүбэ Мунньах (Собор)

15 Иудеяттан ханнык эрэ дьон Антиохияҕа кэлэн, итэҕэйээччилэри: «Моисей сиэрин-туомун толорон быһыллыбатахытына, эһиги быһһанар кыаххыт суох буолуо», — диэн үөрэппиттэрэ. ² Павел да, Варнава да ону кытта сөбүлэспэккэлэр, улахан мөккүөр саҕаламмыта. Онон Павеллаах Варнаваны уонна бэйэлэриттэн хас да киһини талан, кинилэри Иерусалимга ыытан Апостолларга уонна пресвитердарга бу дьыаланы быһаартаралларыгар сүбэлэспиттэрэ.

³ Церковь ыппыт дьоно Финикиянан, Самариянан ааһан иһэн, атын омуктар итэҕэли ылыммыттарын туһунан кэпсээн, бырааттарын барыларын үөрдүбүттэрэ. ⁴ Иерусалимга тийибиттэригэр оннооҕу церковь да, Апостоллар, пресвитердар да бары үөрэ көрсүбүттэрэ; тийибит дьон кинилэргэ Танара тугу онорбутун, атын омуктарга итэҕэл аанын тэлэччи аспытын кэпсээбиттэрэ.

⁵ Онуоха фарисейдар бөлөхтөрүттэн итэҕэйбит дьон туран: «Итэҕэйбит омук дьоно быһыллыах тустаахтар; кинилэртэн Моисей Сокуонун тутуһаллары ирдэниллиэхтээх», — диэбиттэрэ.

⁶ Апостоллар уонна пресвитердар бу дьыаланы дьүүлэтһээри мустубуттара. ⁷ Уһун быһаарсыы кэнниттэн Петр туран эппитэ: «Бырааттарым! Омук дьоно Евангелиены миигиттэн истэн итэҕэли ылыналлары туһугар, Танара хара маннайгыттан миигин эһигиттэн талан ылбытын билэҕит. ⁸ Киһи сүрэҕин курдат билэр Танара син биир биһиэхэ курдук кинилэргэ эмиэ Сибэтиэй Тыһыны бэлэхтээн, кинилэри ылынарын көрдөрбүтэ. ⁹ Сүрэхтэрин итэҕэлинэн ыраастаабыт буолан, кинилэри да, биһигини да туох да диэн араарбатаҕа. ¹⁰ Оччотугар эһиги тоҕо

* 14:25 *Айыы Тойон тылын* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «тылы» эбэтэр «Танара тылын».

өбүгэлэрбит да, бэйэбит да кыайан көтөхпөтөх бурбалдыбы-
тын үөрэнээччилэргэ кэтэрдэн, Тангараны үтэн-анньан көрө-
бүт? ¹¹ Биһиги эмиэ кинилэр курдук Иисус Христос Айыы Той-
он үтүөтүнэн быһанарбытын итэҕэйэбит».

¹² Онуоха мунньах бүтүннүү ах барбыта. Бары чуумпуран оло-
рон, Варнавалаах Павел кэпсээннэрин — Тангара омук дьонугар
кинилэринэн көрдөрбүт дыктилэрин, сөбүмэр бэлиэлэрин ту-
һунан — истибиттэрэ.

Иаков тыл этиитэ

¹³ Кэпсээн бүппүттэрин кэннэ тылы Иаков ылбыта: «Быраат-
тарым! Аны миигин истин. ¹⁴ Тангара Бэйэтин аатыгар омукар-
тан норуот талан, кинилэргэ үтүө кыһамньытын көрдөрбүтүн
Симон быһааран биэрдэ. ¹⁵ Пророктар этиилэрэ эмиэ итиннэ
сөп түбэхэр; Суруйууларга этиллэр: „¹⁶ Кэлин эргиллэн кэлэм-
мин, Давид сууллубут дьиэтин хат туруоруом, урусхал быһыт-
тан таһааран, чөлүгэр түһэриэм. ¹⁷ Оччоҕо атыттар, Мин ааппын
истибит норуоттар бары Айыы Тойону көрдүүр буолуохтара, —
диир Айыы Тойон, маны барытын Онорооччу“. ¹⁸ Бу туһунан
былыр-былыргыттан биллэрбит Тангара этиитэ итинник.

¹⁹ Онон Тангараҕа хайыһан эрэр омук дьонугар туорайдаспат
сөп дии саныбын. ²⁰⁻²¹ Биһиги кинилэргэ сурукта суруйуобун.
Моисей Сокуона былыр-былыргыттан хас куорат аайы үөрэтил-
лэрин, субуота ахсын синагогаларга ааҕылларын быһыытынан,
эһиги эмэгэт танараларга сиэртибэлэнэн киртийбит астан, со-
дур быһыыттан, муомахтанан өлбүт кыыл-сүөл этиттэн, хаан-
тан туттунун, тугу бэйэҕитигэр баҕарбаккытын атыттарга онго-
руман* диэбин».

Апостоллар суруктара

²² Апостоллар уонна пресвитердар церковы бүтүннүүтүн кыт-
та сүбэлэһэн, бэйэлэрин ортолоруттан хас да киһини талан Па-
веллаах Варнаваны кытта Антиохияҕа ытарга быһаарбыттара.
Онон бырааттары салайар дьону — Варсава диэн ааттаах Иуда-
ны уонна Силаны — талан, ²³ манньык суругу ыппыттара:

* 15:20-21, ²⁹ Тугу бэйэҕитигэр баҕарбаккытын атыттарга онгоруман — сорох
былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

«Антиохияға, Сирияға, Киликияға баар омук бырааттарбытыгар Апостоллартан, пресвитердартан уонна бырааттаргытытан эбэрдэ.

²⁴ Биһиги кэккэбиттэн тахсыбыт сорох дьон биһигиттэн туох да ыйы-кэрдий ылбакка эрэ, „эһиги быһыллыы сизрин-туомун толоруохтааххыт, Сокуону тутуһуохтааххыт“* диэн сими-тиннэрэн санаабытын түһэриттэрин иһиттибит. Онон бары түмсэн сүбэлэһэммит, ²⁵ биир санаанан хас да киһини талан, таптыыр бырааттарбытын Варнавалаах Павелы кытта эһиэхэ ыытарга быһаардыбыт. ²⁶ Кинилэр Айыы Тойоммут Иисус Христос аатын туһугар олохторун да харыстаабат дьон. ²⁷ Онон Иудалаах Силаны эһиэхэ ыытабыт, кинилэр бу маны быһааран биэриэхтэрэ. ²⁸ Сибэтиэй Тыын да, биһиги да быһаарыбытынан, уһулуччу суолталаахтан атын тугу да эһиэхэ сүктэрбэт сөп. Онон ²⁹ эмэгэттэргэ сизэртибэлэммит астан, хаантан, муомахтамыт сүөһү этиттэн туттунун, содурдук быһыыланыман, бэйэбүтигэр баҕарбаккытын атыттарга оноруман. Маны тутуһар буоллаххытына, бэрт сөпкө гынабыт. Этэннэ буолун».

³⁰ Онон, ыппыт дьонноро Антиохияға тийэн, дьону мунһан, суругу туттарбыттара. ³¹ Суругу ааҕан баран, анараангылар сүбэ-ама ылан үөрбүттэрэ. ³² Иудалаах Сила бэйэлэрэ эмиэ пророк дьон быһыытынан, бырааттарын өйдөтөн, күүстэрин бөһөргөтөн бэрт элбэҕи кэпсээбиттэрэ. ³³ Манна балайда сылдыа түспүттэрин кэннэ, бырааттара кинилэри ыппыт дьонноругар төттөрү эйэни кытта атаарбыттара. ³⁴ Ол эрээри Сила мана хааларга быһаарыммыта. Иуда Иерусалимга төннүбүтэ**.

³⁵ Павеллаах Варнава Антиохияға олорон, үгүс атын дьону кытта Айыы Тойон тылын үөрэппиттэрэ, бар дьонно иһитиннэриттэрэ.

Павеллаах Варнава арахсаллар

³⁶ Балайда кэм ааспытын кэннэ, Павел Варнаваҕа: «Төннөммүт Айыы Тойон тылын иһитиннэрит куораппыт аайы

* 15:24 *Эһиги быһыллыы сизрин-туомун толоруохтааххыт, Сокуону тутуһуохтааххыт* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

** 15:34 Сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу кэрчик суох.

бырааттарбытыгар тааарыйан ааһыахха, хайдах олороллорун көрүөххэ», — диэн тыл киллэрбитэ. ³⁷ Варнава буоллабына Марк диэн ааттаах Иоанны эмиэ илдьэ барыан баҕарара. ³⁸ Ол эрэри Павел кинилэри Памфилияҕа хаалларан араҕан барбыт, үлэлэрин салҕаспатах киһини илдьэ барбат санаалааҕа. ³⁹ Онтон сылтаан хомойсуу тахсан тус-туспа барбыттара: Варнава Маркы илдьэ Кипргэ устубута, ⁴⁰ оттон Павел Силаны талан ылан, бырааттара кинини Тангара* үтүө кыһамнытыгар туттарбыттарыгар, айанна туруммута. ⁴¹ Кинилэр иккиэн Сирия уонна Киликия устун церковтары бөҕөргөтө испиттэрэ.

Павеллаах Силаҕа Тимофей холбоһор

16 Онтон Павел Дервиянан Листраҕа тийбитэ; онно биир Тимофей диэн ааттаах үөрэнээччи баара. Кини ийэтэ итэҕэйэр иудей дьахтара, аҕата грек этэ. ² Листраҕа да, Иконияҕа да баар биир итэҕэллээхтэрэ Тимофей туһунан үчүгэйи эрэ этэллэрэ. ³ Павел кинини илдьэ барыан баҕарбыта, онон, аҕата грек буоларын олохтоох иудейдар билэллэрин иһин, киниэхэ быһыы сиэрин-туомун онорбута. ⁴ Кинилэр куораттары кэрийэ сылдьан, итэҕэйээччилэри Апостоллар уонна пресвитердар Иерусалимга ылыммыт быһаарыныыларын бигэтик тутуһун диэн өйдөтөллөрө. ⁵ Церковтар, итэҕэллэрэ бөҕөргөөн, күннэтэ ахсааннара элбээн испитэ.

Павелы Македонияҕа ыңгырыы

⁶ Кинилэр Фригиянан уонна Галатия дойдутунан ааспыттара; Тангара тылын Асияҕа үөрэтэллэрин Сибэтиэй Тыын көнгүллээбэтэҕэ. ⁷ Мисия кыраныыссатыгар тийиэн баран Вифинияҕа ааһарга холонон көрбүттэрэ да, Тыын** эмиэ көнгүллээбэтэҕэ. ⁸ Онон, Мисияны ааһан, Троадаҕа барбыттара.

⁹ Арай Павел түүн көрүү көрдөбүнэ, биир Македония киһитэ: «Македонияҕа кэлэн биһиэхэ көмөлөс!» — диэн ааттаһа турара. ¹⁰ Киниэхэ бу көстөөтүн, биһиги Айыы Тойон Евангелиены иһитиннэрэргэ ыңырда диэн түмүккэ кэлэн, сонно Македониялыырга быһаарыммыппыт.

* 15:40 *Тангара* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Айыы Тойон».

** 16:7 *Тыын* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Иисус Тыына».

Филиппыга кэли

¹¹ Онон Троадаттан уунан устан, быһа Самофракия арыыга тийэн баран нөнгүө күнүгэр Неапольга аттамыппыт, ¹² онтон Филиппыга тийибиппит. Филиппы — Рим холоунньата, Македония уобалаһын киин куората. Бу куоракка биһиги хас да күн буолбуппут. ¹³ Субуота күн куораттан тахсан, өрүс кытылыгар, иудейдар үгэстэринэн бииргэ түмсэн үгэр сирдэригэр*, тийибиппит. Онно олорон мустубут дьахталлары кытта кэпсэппиппит. ¹⁴ Фиатир куораттан сылдыар, күндү кыһыл таһаһынан эргинэр Лидия, Таһараны ытыктыыр дьахтар, биһиги кэпсэ-тэрбитин иһиллээн олоһута. Айыы Тойон Лидия сүрэхин арыһан биэрэн, кини Павел этэрин бэркэ болһойон истибитэ. ¹⁵ Онтон бэйэтэ да, дьэтин дьоно да бары сүрэхтэммиттэрин кэннэ, биһигиттэн: «Миигин Айыы Тойонго эрэллээх диэн билиммит буоллаххытына, мин дьэбэр олоһун», — диэн көр-дөһөн тылын ылыннарбыта.

Павеллаах Сила хайыллаллар

¹⁶ Биирдэ биһиги үгэр сиргэ баран иһэммит, көрбүөччүлүүр тыынна буулаппыт, инникини этэн биэрэн тойотторугар ба-һаам барыһы киллэрэр чаһар кыһы көрсө түспүппүт. ¹⁷ Кини Павел уонна биһигини батыһа сылдьан: «Бу дьон Үрдүктэн Үрдүк Таһара кулуттара! Кинилэр биһиэхэ** быһанар суолу иһитиннэрэллэр!» — диэн хайытыыра. ¹⁸ Хас да күнү быһа кэлиили кэппитигэр абаран, Павел кэннин хайыһан туран, тыынна: «Иисус Христос аатынан эйигин киниттэн таһыс диэн соруйабын!» — диэбитэ. Сонно куһаҕан тыын тахсан барбыта. ¹⁹ Барыс киллэринэр эрэллэрэ сүппүтүн көрөн, кыыс хаһаайыт-тара Павеллаах Силаны тутан ылан, куорат болуоссатыгар тойот-торго илдьибиттэрэ. ²⁰ Куорат дьаһалтатыгар аһалан: «Бу дьон иудей эрээрилэр, биһиги куораппытын аймыылар, — диэн үн-сүбүттэрэ. — ²¹ Кинилэр биһиги, Рим дьоно, ылыныа да, толо-руо да суохтаах сирбитин-туоммутун тарһаталлар».

* 16:13 *Иудейдар үгэстэринэн бииргэ түмсэр үгэр сирдэригэр* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «биһиги быһа холоон сэрэйбит сирбитигэр».

** 16:17 *Биһиэхэ* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «эһиэхэ».

²² Норуот эмиэ Павеллаах Силаҕа утары буолбута. Куорат тойотторо кинилэри танастарын ньылбы тартаран баран тайаҕынан таһыйалларыгар дыһайбыттара. ²³ Иккиэннэрин үлтү сынньан баран, хаайыыга бырахпыттара, харабылга кытаанахтык маньырыгар дыһал биэрбиттэрэ. ²⁴ Оннук дыһалы ылан, харабыл кинилэри түгэх түрмэбэ укпуга, атахтарыгар мас адаҕа кэ-тэрдибитэ.

Павеллаах Сила дыктитик быһһаныылара

²⁵ Түүн үөһүн саҕана Павеллаах Сила Танараҕа үгэн айхал ырыаларын ыллаабыттара; атын хаайыылаахтар бары кинилэр ыллыылларын истэн олохтохтара. ²⁶ Эмискэ күүстээх сир хамсааһына буолан, хаайыы төрдүттэн түөрэннээбитэ; сонно ааннар бары тэлэллэ түспүттэрэ, хаайыылаахтар хандалылар төлүтэ барбыттара. ²⁷ Хаайыы харабыла үһүктан, ааннар бары аһаҕастарын көрөн, хаайыылаахтар күрээбиттэр дии санаан болотун хаба тардан ылан, бэйэтигэр тийиннээри гыммыта. ²⁸ Ону көрөн Павел: «Куһаҕаны онгостума, биһиги бары баарбыт!» — диэн ханытыты түспүтэ.

²⁹ Харабыл уот аҕалтаран баран, Павеллаах Силаҕа сүүрэн кирибитэ уонна тип-титирэс буола долгуйан, иннилэригэр сөһүргэстии түспүтэ. ³⁰ Онтон кинилэри таһаартаан баран: «Тойотторуум! Быһһанар туһугар тугу гынабын?» — диэн ыйыппыта.

³¹ Кинилэр эппиттэрэ: «Айыы Тойон Иисус Христуһу итэҕэй, оччоҕо бэйэн да, дыэнг дыоно да бары быһһаныххыт». ³² Уонна киниэхэ, кини дыэтин кэргэттэригэр бука барыларыгар Айыы Тойон тылын иһитиннэрбиттэрэ. ³³ Харабыл сонно түүн кинилэри хаайыыттан таһааран баастарын сууйан баран, дыэтин кэргэттэрин кытта бииргэ сүрэхтэммитэ. ³⁴ Кини Павеллаах Силаны дыэтигэр аҕалан күндүлээбитэ, бэйэтэ да, дыоно да бары Танараны итэҕэйбиттэриттэн үөрбүттэрэ-көпүттэрэ.

³⁵ Сарсыарда куорат салалтата киниэхэ үлэһиттэрин ытан: «Били дыону босхолоо», — диэн илдьиттээбитэ. ³⁶ Хаайыы харабыла Павелга илдьити тиэрдибитэ: «Тойоттортон дыһал кэллэ. Эһигини босхолуур үһүбүн. Онон тахсан эйэни кытта барын».

³⁷ Ол эрээри Павел кэлбит дьонно эппитэ: «Биһигини, Рим гражданнын*, бар дьон көрөн турдагына, туох да суута суох кырбаан хаайыыга бырахпыттара. Итиэннэ билигин кэлэн ким да билбэтинэн киэр утаараары гыналлар дуо? Оннук эрэ буолуо суоҕа! Бэйэлэрэ кэлэн таһаардыннар».

³⁸ Үлэһиттэрэ бу тылы тириэрдиттэригэр, анараангылар Павеллаах Сила Рим гражданныра буолалларын истэн, улаханлык куттаммыттара. ³⁹ Онон бэйэлэринэн кэлэн бырастыы гынарга көрдөһөн баран, хаайыттан таһаарбыттара уонна куораттан баралларыгар көрдөспүттэрэ. ⁴⁰ Кинилэр хаайыттан тахсан, Лидия дьиэтигэр тийбиттэрэ. Онон бырааттарын көрсөн санааларын көтөҕөн баран, салгыы айаннаабыттара.

Фессалоникаҕа буолбут аймалҕан

17 Амфиполу, Аполлонияны ааһан, кинилэр иудей синагогата баар Фессалоника куоратыгар кэлбиттэрэ. ² Павел үгэһинэн синагогаҕа киирэн, үс субуота тухары дьону кытта Суруйуулары ырыппыта. ³ Кини Христос сору-муну көрөн өлөн баран тиллиэхтээгин өйдөтөн-дакаастаан: «Бу — Мин эһиэхэ кэпсиир Иисус Христосум буолар», — диирэ. ⁴ Кинилэртэн сорохторо — Тангараны ытыктыыр бэрт элбэх омук дьоно да, үгүс биллэр-көстөр хотуттар да — итэҕэйэн, Павеллаах Силаҕа холбоспуттара.

⁵ Ол эрээри итэҕэйбэтэх иудейдар Апостоллары ордук санаан, баһаартан күн-көдьүүнэ суох нэгэй дьону хомуйан, норуоту түмэ тардан, куораты аймаабыттара, Иасон дьиэтигэр кэлэн Павеллаах Силаны норуот мунньаҕар таһаараары ыкпыттара-түүрбүттэрэ. ⁶ Итиэннэ кинилэри булбакка, Иасону уонна сорох итэҕэйээччилэри тутан, куорат тойотторугар илдьибиттэрэ. «Бу аан дойду үрдүнэн айдааны тардыбыт дьон аны манна тийэн кэлбиттэр! — диэн айдаан бөҕөтүн тардыбыттара. — ⁷ Иасон өссө кинилэри дьиэтигэр олордор! Кинилэр бука бары Иисус диэн атын ыраахтааҕы баар дэһэллэр, онон император сокуоннарын утараллар, толорботтор». ⁸ Бу буруйдааһынтан

* 16:37 *Рим гражданныра* — Рим империятыгар олоорор дьон сороҕо эрэ Рим гражданнын үрдүк быраабынан туһанара. Кинилэргэ элбэх чэпчэтии, быраап көрүллэрэ, кинилэри кырбыыр, накаастыыр, тиирэн өлөрөр болуолара.

дьон-сэргэ да, куорат тойотторо да бары аймаммыттара. ⁹ Кинилэр Иасону уонна атын итэҕэйээччилэри күһэйэн туран, толук харчы төлөтөн эрэ баран, ыталаабыттара.

Верияҕа эмиэ ыарахаттары көрсөллөр

¹⁰ Павеллаах Силаны бырааттара, сэрэхэдийэн, сол түүн Верияҕа атаарбыттара; Верияҕа тийээт, кинилэр синагогаҕа барбыттара. ¹¹ Маннаабылар Фессалоника дьонунааҕар быдан сайаҕас этилэр: Тангара тылын ис сүрэхтэриттэн ылынан, бу этиллибит төһө чакчылааҕын билээри, күн аайы Суруйуулары ырыталлара. ¹² Ол түмүгэр үгүстэрэ — ытыктанар грек дьахталлара да, эр дьон да — итэҕэйбиттэрэ.

¹³ Фессалоника иудейдара Павел Тангара тылын Верияҕа эмиэ үөрэппитин истэн, аны онно тийэн дьону булкуйан, утары туруоран барбыттара. ¹⁴ Онон бырааттара Павелы суһаллык муораҕа атаарбыттара. Силалаах Тимофей Верияҕа хаалбыттара. ¹⁵ Павел аргыстара кинини Афиныга диэри атааран баран, Силалаах Тимофейга «төһө кыалларынан түргэнник миэхэ кэллиннэр» диэн Павел илдьитин илдэ төттөрү айаннаабыттара.

Афиныга

¹⁶ Афиныга тийэн дьонун кэтэһэ сылдьан, куорат эмэгэтинэн туолбутун көрөн, Павел ис-иһиттэн абарбыта. ¹⁷ Кини синагогаҕа иудейдары уонна Тангараны ытыктыыр атын да омуктары кытта сэхэргэхэрин таһынан, өссө күн аайы болуоссатынан ааһар дьонунун кэпсэтэрэ. ¹⁸ Биирдэ кинини кытта эпикуреецтар уонна стоиктар мөккүспүттэрэ. Сорохторо: «Бу хой баһын туойааччы манан тугу этиэн баҕарарый?» — дииллэрэ. Атыттара, кини Иисус итиэннэ тилли* туһунан кэпсиирин иһин: «Арааһа, туора таңгаралар үөрэхтэрин тарҕатар быһыылаах», — диэн сабаҕалыыллара.

¹⁹ Кинини Ареопаг** мунньаҕар аҕалан: «Бу эн туох санга үөрэҕин тарҕатаргын биһиги билиэхпитин сөп дуо? — диэн

* 17:18 *Тилли* — гректии «Анастасис». Павелы истибит дьон кини «Анастасия» диэн ааттаах хайа эрэ дьахтар таңгара туһунан кэпсиир дии санаабыт буолуохтарын сөп.

** 17:19 *Ареопаг* — Афины куоракка баар томтор аата. Бу томтор үрдүгэр мунньахтыыр Үрдүкү Суут эмиэ манньык ааттанара.

ыйыппытара. — ²⁰Туох эрэ бэрт дыктини иһитиннэрэбин ээ. Бу тугун-ханныгын билиэхпитин баҕарабыт». ²¹Афины олохтоохторо уонна манна олорор омук дьоно туох эмэ саҕаны-сонуну кэпсэтэн, эбэтэр истэн күнү-дьылы атааралларын туохтан да ордороллоро.

²²Павел Ареопаг ортотугар туран эппитэ: «Афины олохтоохторо! Барытыттан сылыктаан көрдөхпүнэ, эһиги итэҕэли туох да олус ытыктыыр дьон эбиккит. ²³Ити оннооҕор ааһан иһэн, ытык сирдэргитин кэрийэ сылдьан, „Биллибэт Танараҕа“ диэн суруктаах сиэртибэнньиги булан ыллым ээ. Дьэ ол Кини — эһиги кимин да билбэккэ эрэ сүгүрүйэр Танараҕыт — туһунан мин эһиэхэ иһитиннэриэхпин баҕарабын.

²⁴Бу аан дойдуну бүтүннүүтүн, аан дойдуга баары барытын айбыт Танара сирдээх халлаан Айыы Тойоно буолан, киһи тутан биэрбит дьиэтигэр олорбот, ²⁵дьон Киниэхэ илиитинэн тутан-хабан үлэлиирин эрэйбэт, тоҕо диэтэххэ, Кини хаһан да тугунан да тутасыйбат, төттөрүтүн, Бэйэтэ туохха барытыгар олоҕу, тыһыар тыһыны — тугу барытын биэрэр. ²⁶Танара биир киһиттэн киһи-аймаҕы үөскэтэн сир көхсүн устун олохсуппута, ыйаахтаах кэмнэрин-кэрдиилэрин, олорор сирдэрин чэрчитин ыйан-быһан биэрбитэ. ²⁷Ити барыта дьон Танараны көрдүүрүн, хас биирдиибиттэн ырааҕа суоҕун сэрэйэн-билэн, Кинини булан ылалларын туһугар этэ. ²⁸Кининэн биһиги олоробут, Кининэн хамсыбыт, Кининэн тыыннаах сылдьабыт. Эһиги сорох хоһоонньуттарыт эмиэ: „Биһиги бары Кини ууһунабыт“, — диэн этэн тураллар.

²⁹Онон, биһиги Танара ууһа эбит буоллахпытына, Танараны кыһыл дуу, үрүн дуу көмүһүнэн эбэтэр таастан киһи бэйэтэ саҥабыллаах уус илиитинэн кыһан эбэтэр өйүттэн айан онгорбут мөссүөнүгэр холуу саныа суохтаахпыт. ³⁰Урут хараҕаҕа муна сылдыбыппытын буруйга туруорбат эрэри, Танара билигин киһи барыта аһыытын-харатын билинэн, Киниэхэ эргиллэригэр ынырар. ³¹Кини бу аан дойдуну кырдыктаахтык дьүүлүүр күнүн хайыы-үйэ болдьоон, Судьуйатын анаан турар. Дьэ ол иһин, бу туһунан бар дьонно туоһулаан, Танара Кинини өлбүттэртэн тилиннэрбитэ».

³²Өлбүттэр тилиилэрин туһунан истэн, сорохтор эбэлээхтик күлсүбүттэрэ, оттон атытара: «Бу туһунан эйигин өссө истэ

кэлиэхпитин баџарабыт», — дэспиттэрэ. ³³Павел тахсан барбыта. ³⁴Сорохтор, ол иһигэр Дионисий Ареопагит* уонна Дамарь диэн ааттаах дьахтар, онтон да атыттар, итэҕэйэннэр, киниэхэ холбоспуттара.

Павел Коринф куоракка кэлэр

18 Павел Афиныттан Коринф куоракка барбыта; ²онно Клавдий иудейдары Римтэн барарга дьаһайбытын иһин, ойоџу-нуун Прискиллалыын соторутааџыта Италияттан көһөн кэлбит Понт уобалаһыттан төрүттээх Акила диэн иудейы көрсүбүтэ. Кинилэргэ кэлэн, ³бэйэтин курдук балаакка онорор идэлээх-тэрин билэн, хаалан бииргэ үлэлэспитэ. ⁴Хас субуота аайы кини синагогаџа үөрэтэрэ, иудейдары уонна атын омуктары өйдө-тө, тылын ылыннара сатыыра.

⁵Онтон Македонияттан Силалаах Тимофей кэлбиттэригэр Павел аны атын туохха да аралдьыйбакка эрэ, иудейдарга Иисус дьын Христос буоларын туһунан Тыын салайыытынан** туоһулаабыта. ⁶Иудейдар кинини утарсан үөџэн барбыттарыгар, Павел таһаһын быылын тэбэнэн баран, эппитэ: «Өлөр суолу талар буоллаххытына, чэ, бэйэџит буруйдааххыт, мин ырааспын; аны мантан иннэ атын омуктарга барабын».

⁷Бу кэннэ тахсан синагога таһыгар дьыэлээх Тит Иуст диэн Тангараны ытыктыыр киһиэхэ тийибитэ. ⁸Синагога тойоно Крисп бүтүн дьыэ кэргэттэрин кытта Айыы Тойону итэҕэйбит-тэрэ; Коринф олохтоохторуттан үгүстэрэ, Павел этиитин исти-бит дьон, эмиэ итэҕэли ылынан сүрэхтэммиттэрэ.

⁹Биирдэ Айыы Тойон түүн Павелга көстөн: «Куттаныма, салгыы үөрэтэ сырыт, сангата суох сылдыма, — диэбитэ. — ¹⁰Мин эйигинниин бииргэбин, онон ким да эйиэхэ туох да куһаџа-ны оноруо суоџа — бу куоракка Мин киһим элбэх». ¹¹Павел онно биир сыл алта ый устата олорон дьону Тангара тылыгар үөрэппитэ.

* 17:34 *Ареопагит* — Ареопаг чилиэнэ.

** 18:5 *Тыын салайыытынан* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

Иудейдар Павелы дьүүлгэ тардаллар

¹² Галлион Ахайя уобалаһын баһылыга буолбутугар, иудейдар куомуннаһан, Павелы тутан ылан, суукка аҕалбыттара уонна: ¹³ «Бу киһи Тангараҕа Сокуонтан атыннык сүгүрүйэргэ үөрэтэр», — диэн үнсүбүттэрэ.

¹⁴ Павел тыл кыбытыан да иннинэ, Галлион иудейдарга эппитэ: «Иудейдар, истинг эрэ! Өскөтүн буруйу оноруу тахсыбыта эбэтэр хара дьайдаах суолга сананыы баара буоллар, мин эһигини истэр төрүөттээх буолуом этэ. ¹⁵ Оттон бэйэҕит үөрэххит, ааккыт-суолгут уонна Сокуонгут туһунан мөккүһөр буоллаххытына, ону миигинэ суох быһаарсын. Мин оннугу дьүүлүөхпүн баҕарбаппын». ¹⁶ Уонна барыларын сууттан үүрэн таһаарбыта.

¹⁷ Гректэр* бары синагога тойонун Сосфены тутан ылан, сууттуур сир таһыгар кырбаабыттара да, Галлион кымаардаан да көрбөтөҕө.

Прискилла, Акила уонна Аполлос

¹⁸ Павел өссө да элбэх күн сылдьан баран, бырааттарын кытта бырастыылаһан Сирияҕа устубута, Прискиллалаах Акила эмиэ барсыбыттара. Павел Кенхрейгэ кэлэн, Тангараҕа мэктиэ тылын биэрбитин бэлиэтигэр төбөтүн бириэйдэппитэ. ¹⁹ Ефескэ кэлбиттэригэр, аргыстарын хаалларан баран, синагогаҕа тийиэн иудейдары кытта кэпсэппитинэн барбыта. ²⁰ Бу куоракка өссө тохтуу түһэригэр көрдөспүттэрин сөбүлэммэтэҕэ, ²¹ бараары бырастыылаһа туран эппитэ: «Бу кэлэр бырааһынньыгы мин хайаан да Иерусалимга ылыахтаахпын. Тангара биэрдэҕинэ, эһиэхэ эргиллэн кэлиэм». Ефестэн Павел хараабылга олорсон айаннаабыта. ²² Кесарияҕа сылдьан баран Иерусалимга тийибитэ уонна церковы эҕэрдэлээт, быһа Антиохияҕа ааспыта. ²³ Онно балайда буолан баран, Павел Галатия дойдутун, Фригияны кэрийэн, үөрэнээччилэри бөҕөргөтөн салгыы айаннаабыта.

²⁴ Ефескэ биир Аполлос диэн Александрияттан төрүттээх, устар ууну сомоҕолуур уус тыллаах, Суруйуулары үчүгэйдик билэр

* 18:17 *Гректэр* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыл суох.

еврей киһитэ тийээн кэлбитэ. ²⁵ Кини Иоанн сүрэхтээһинин эрэ билэр эрэри, Айыы Тойон Суолугар үөрэммит буолан, Айыы Тойон туһунан итийэн-кутуйан туран, сөпкө үөрэтэрэ. ²⁶ Аполлос синагогаҕа хоодуоттук үөрэтэн барбыта. Үөрэтэрин истэн баран, Акилалаах Прискилла кинини дьиэлэригэр илдьэн, Айыы Тойон Суолун* киниэхэ чуолкайдаан, быһааран биэрбиттэрэ.

²⁷ Аполлос Ахайяҕа барарга быһаарыммытыгар бырааттара сөбүлэһэн, үөрэнээччилэргэ кинини үчүгэйдик көрсүн диэн сурук суруйбуттара. Кини онно тийээн Танара илгэлээх үтүөтүнэн итэҕэли ылыммыт дьонго улаханлык туһалаабыта: ²⁸ Иисус диэн Христос буоларын бар дьон иннигэр Суруйууларынан итэҕэтиилээхтик дакаастаан, иудейдары самнарбыта.

Ефескэ

19 Аполлос Коринфка сырыттабына, Павел хаптал хайалаах дойдуларынан айаннаан, Ефескэ кэлбитэ. Онно хас да үөрэнээччи баарын булан: ² «Эһиги итэҕэйэргитигэр Сибэтиэй Тыыны ылыммыккыт дуо?» — диэн ыйыппыта.

«Сибэтиэй Тыын баарын да истэ иликпит», — диэбиттэрэ үөрэнээччилэр.

³ «Оччоҕо хайдах сүрэхтэммикиитий?»

«Иоанн эппитин курдук, сүрэхтэммиппит».

⁴ «Иоанн аһыыны билинии бэлиэтигэр сүрэхтиирэ, — диэбитэ Павел. — Кини кэнниттэн Кэлээччини — Христос Иисусу — итэҕэйэллэригэр ынырара».

⁵ Маны истэн үөрэнээччилэр Айыы Тойон Иисус аатыгар сүрэхтэммиттэрэ. ⁶ Павел кинилэргэ илиитин уурбутугар Сибэтиэй Тыын түһэн, урут билбэт тылларынан сангарар буолбуттара, Танара этэрин дьонго тиэрдэр кыахтаммыттара. ⁷ Бу дьон барыта уон иккиэ этилэр.

Ефес церквын олохтоолуун

⁸ Онтон Павел синагогаҕа барбыта. Кини ол синагогаҕа үс ый устата сылдьан, Танара Саарыстыбатын туһунан итэҕэтиилээхтик, хорсуннук үөрэппитэ. ⁹ Ол эрэри сорохтор тыйыһыран,

* 18:26 Айыы Тойон Суолун — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Танара Суолун».

кинини истибэккэ, итэҕэйбэттерин биллэрэн, дьон ортотугар Айыы Тойон Суолун туһунан араас куһаҕаны сангарбыттарыгар Павел кинилэртэн тэйэн, үөрэнээччилэрин туспа арааран ылбыта уонна күн аайы Тиранн оскуолатыгар үөрэппитэ. ¹⁰ Бу курдук икки сыл устата Айыы Тойон Иисус кэс тыла Асия олохтоохторугар: иудейдарга да, омуктарга да — барыларыгар тийибитэ.

Скева сэттэ уола

¹¹ Таһара Павелга элбэх дыктини онгортторор буолан, ¹² дьон кини таарыйбыт былааттарын, таһастарын ыарыһахтарга курдуу баайаллара, оччоҕо ол бааммыт дьон бары үтүөрэн хаалаллара, куһаҕан тыыннар кинилэртэн тахсан бараллара.

¹³ Бэл сорох устугас иудейдар, тыыннары үтэйээччилэр, куһаҕан тыыннарга буулаппыт дьонно Айыы Тойон Иисус аатын ааттаан холонон көрөллөрө. Кинилэр: «Эһигини Павел үөрэтэр Иисуһун аатынан үтэйэбит», — дииллэрэ. ¹⁴ Иудей архиерейа Скева сэттэ уола эмиэ оннук холонон көрбүттэр. ¹⁵ Ол гынан баран, куһаҕан тыын кинилэргэ хардарбыт: «Иисуһу мин билэбин, Павелы да билэбин, оттон эһиги кимнээхтэргитий?» ¹⁶ Инньэ диэт, куһаҕан тыынна буулаппыт киһи үрдүлэригэр түспүт уонна күүһүнэн баһыйан утарылаһар кыах биэрбэккэ, үлтү кырбаталаан, дыэттэн сыгыннах куоттартаабыт. ¹⁷ Ефескэ олорор иудейдар да, омуктар да бары маны истэ дьулайан, Айыы Тойон Иисус аатын сэрэнэн ааттыыр буолбуттара.

¹⁸ Итэҕэйбиттэртэн үгүстэрэ кэлэн, туох куһаҕаны онгорбуттарын барытын аһаҕастык билинэллэрэ. ¹⁹ Абынан-хомуһунунан дьарыктаммыт үгүс дьон бэйэлэрин кинигэлэрин хомуйан аҕалан, бар дьон көрөн турдаҕына, уоттаабыттара. Умайбыт кинигэ сыанатын ааҕан көрбүттэрэ — биэс уон тыһыынча үрүн көмүс драхма* буолбута. ²⁰ Айыы Тойон үөрэҕэ итинник кимиэллээхтик үүнэн-тэнийэн, кыаҕыран иһэрэ.

* 19:19 *Драхма* — гректэр үрүн көмүс манньааттара. Биир драхма үлэһит күннээҕи орто хамнаһа этэ.

Ефескэ буолбут өрө туруу

²¹ Павел, манна барытын бүтэрэн-оһорон баран, Македониялаах Ахайянан Иерусалимга барарга быһаарыммыта. «Онно сылдыан баран, Рим куораты эмиэ көрүөхтээхпин», — диирэ. ²² Кини икки көмөлөһөөччүтүн, Тимофейдаах Ераһы Македонияҕа ыытан баран, бэйэтэ өссө аҕыйах кэмнэ Асияҕа хаала түспүтэ.

²³ Ол кэмнэ Айыы Тойон Суолун утарар улахан аймалҕан тахсыбыта. ²⁴ Үрүҥ көмүстэн Артемида храмын* кутан атыылаан, олохтоох уустарга кырата суох барыһы киллэрэр Димитрий диэн ааттаах көмүс ууһа ²⁵ бэйэтин биир идэлээхтэрин мунньан, эппитэ: «Доҕоттор! Биһиги олохпут уйгута бу идэбиттэн быһаччы тутулуктааҕын бэйэҕит билэҕит. ²⁶ Эһиги көрө да, истэ да сылдыаҕыт: бу Павел Ефескэ эрэ буолбатах, бүтүн Асия үрдүнэн үгүс киһи өйүн сүүйдэ, итэҕэтэн бэйэтигэр тарта. Кини үөрэтэринэн, дьон бэйэлэрин илиилэринэн тутан-хабан онгорбут танаралара ханнык да танара буолбатах үһүлэр. ²⁷ Ол аата биһиги идэбит аанньа ахтыллыбат буоларын ааһан, өссө улуу танара Артемида храма кытта суолтатын олоччу сүтэрэригэр тийэр. Онон Артемида бүтүн Асияҕа, аан дойдуга дьон-сэргэ сүгүрүйэр танарата буолар албан аата өлбөөдүйүөн сөп».

²⁸ Маны истэн, дьон уордаһан: «Ефес Артемидата — улуу танара!» — диэн хаһытаабыттара. ²⁹ Сотору куорат бүтүннүүтэ оргуйан турбута. Олохтоохтор Павел аргыстарын — Македония дьонун Гаийдаах Аристархы — туһутунан театрга тоҕо анньан тийибиттэрэ. ³⁰ Павел норуokka тахсаары гыммытын үөрэнээччилэрэ бопсубуттара. ³¹ Асия сорох тойотторо, Павел доҕотторо, театрга кэлбэтин диэн көрдөһөн киниэхэ киһи ыппыттара.

³² Мустубут дьон аамы-саамы буолбуттара, бары түн-тан хаһытаһаллара; үгүстэрэ тоҕо мустан туралларын да билбэт этилэр. ³³ Иудейдар тыл киллэриилэринэн норуоттан Александр тыл этээри, болҕомто

* 19:24 Ефескэ үүнүү-быйан танаратын Артемида аатырбыт храма баара. Бу аан дойду сэтгэ кэрэ дыктиттэн биирдэстэрэ буолара. Храм иһигэр киһини санатар быһыылаах халлаантан түспүт «таас» (метеорит буолуон сөп) — «Артемида ытык мөссүөнэ» баара.

көрдөөн, илиитин өрө ууммута. ³⁴Ол эрээри, кини иудей буоларын билэн, бары икки чаас кэринэ: «Ефес Артемидата — улуу тангара!» — диэн хаһыытаан ньиргитэ турбуттара.

³⁵Куорат тойоно дьону чуумпурдан баран эппитэ: «Ефес олохтоохторо! Ефес куорат улуу Артемида тангараҕа уонна кини халлаантан түспүт ытык мөссүөнүгэр сүгүрүйэрин ким билбэтий? ³⁶Бу туһунан ханнык да мөккүөр суох буоллаҕына, эһиги уоскуйуохтааххыт, толкуйа суох быһыыланыа суохтааххыт. ³⁷Бу дьонтон хайалара да Артемида храмын халаабатах, эһиги тангараҕытын холуннарбатах, ол үрдүнэн кинилэри манна тутан ажалбыккыт. ³⁸Димитрий биир идэлээхтэрин кытта кими эмэ үнсэрдээх буоллахтарына, суут да, салалта да баар: ологорго тийээн үнгүстүннэр. ³⁹Өссө атын туох эмэ быһаарсардаах буоллаххытына, ол барыта туһааннаах мунньах көрүүтүгэр кириэбэ. ⁴⁰Оттон бу бүгүнгү быһыыбыт иһин биһиги өрө турбут аатын ылан буруйга тиксиэхпитин сөп. Туохтан бу үлүгэр айманан мустубуппутун биһиги хайдах да кыайан быһаарыахпыт суоҕа». Маны этэн баран, кини мустубут дьону тарҕаппыта.

Павел Македониянан уонна Ахайянан айана

20 Аймалҕан хаптайбытын кэннэ, Павел үөрэнээччилэри ынгыран сүбэлээн-амалаан баран, быраһаайдаһан, Македонияҕа аттаммыта. ²Аара суолга сир-сир аайы сылдьан, үөрэнээччилэри бэрт элбэххэ үөрэтэн баран, Грецияҕа тийибитэ. ³Онно кини үс ый буолбута. Сирияҕа субу устаары аҕай сылдьан, иудейдар кинини утары куомуннаспыттарын истэн төттөрү Македониянан айанныырга күһэллбитэ.

⁴Павелы кытта Асияҕа диэри* Верия куораттан сылдьар Пирр уола Сопатр, Фессалоника олохтоохторо Аристарх, Секунд, Дервияттан кэлбит Гай, Тимофей уонна Асия дьоно Тихиктээх Трофим барсыбыттара. ⁵Кинилэр урут тийээн, биһигини Троадаҕа көһүппүттэрэ. ⁶Оттон биһиги Көтөхтөрүүтэ суох Килиеп бырааһынньыгын кэнниттэн Филиппыттан хараабылынан айаннаан, биэс хонугунан кинилэргэ Троадаҕа тийибиппит. Онно сэттэ күн буолбуппут.

* 20:4 *Асияҕа диэри* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

Павел Троадаға тийэх сырыыта

⁷ Нэдиэлэ маннайгы күнүгэр үөрэнээччилэр килиэп тоһутуугар түмсүбүттэрэ. Сарсыныгар барыахтаах буолан, Павел дьону кытта түүн үөһүгэр диэри кэпсэппитэ. ⁸ Үөһэ, биһиги мустубут хоспутугар, элбэх сибэтиинньик умайан турара. ⁹ Евтих диэн биир эдэр киһи түннүк сыһаһатыгар олорбута. Павел өр кэпсээбитигэр, кини диринник утуйан хаалан, утуйбутунан үһүс мэндимэнтэн таһырдыа сууллубута; сүүрэн түспүттэрэ, уол өлө сытара. ¹⁰ Павел аллара түһэн, уолу ыга кууһан баран: «Айманыман, уолгут тыыннаах», — диэбитэ. ¹¹ Уонна үөһэ тахсан килиэп тоһутан ылан сиэн баран, күн тахсыар диэри, өссө да өр кэпсэппитэ, дьэ онтон сарсыарда айанна туруммута. ¹² Уолларын дьизитигэр этэннэ атааран, бары сүргэлэрэ улаханлык көтөҕүллүбүтэ.

Троадаттан Милиткэ айан

¹³ Биһиги Павелы кэтэһэ барбакка хараабылга олорон, кинини ыла Аска устубуппут; сатыы айаннаары кини бэйэтэ итинник соруйбута. ¹⁴ Аска көрсүбүтүгэр биһиги, кинини хараабылга ылан, Митиленаҕа устан кэлбиппит. ¹⁵ Онтон Митиленааттан араҕан, сарсыныгар Хиос утарытыгар кэлэн тохтообуппут, нөнүө күнүгэр Самоска тиксибиппит, ол кэнниттэн Трогиллияҕа сылдьан баран, өссө биир күнүнэн Милиткэ кэлбиппит. ¹⁶ Павел Иерусалимга тиэтэйэр буолан, Асияҕа тардыллымаары, Ефескэ таарыйбакка аһарга быһаарыммыта. Табылынаҕына, Биэс уонус күн бырааһынньыгар кини Иерусалимга буолуон баҕарара.

Ефес пресвитердарын кытта көрсүһүү

¹⁷ Павел Милиттэн дьону ытан, Ефес пресвитердарын ынгыртарбыта; ¹⁸ тийиэн кэлбиттэригэр эппитэ: «Мин, Асияҕа үктэниэхпиттэн ыла, манна хайдах олорбуппун эһиги билэҕит. ¹⁹ Иудейдар туорайдахалларыттан араас эрэи да көрүстөрбин, Айыы Тойон иннигэр үрдүктүк санаммакка, хараҕым уутун бараан туран, сулууспалаабытым. ²⁰ Эһиэхэ туһалаах буоло диэбиппин тугу да көтүппэккэ, бар дьон да иннигэр, дьизлэргитинэн да сылдьан, үөрэтэrim. ²¹ Таһара иннигэр аһыыны

билиниини уонна биһиги Айыы Тойоммутугар Иисус Христоска* итэҕэли иудейдарга да, омуктарга да иһитиннэрэрим.

²² Аны билигин миигин туох көрсөрүн билбэтэрбин даҕаны, Сибэтиэй Тыын угуйуутунан бу Иерусалимнаан иһэбин. ²³ Арай Сибэтиэй Тыын миигин хаайыы, эрэй-кыһалҕа күүтэрин туһунан хас куорат аайы туоһулуур. ²⁴ Ол эрэри мин туохтан да торуттан турбаппын, олохпун да биэрэрбин кэрэйбэппин. Биэтэккэ эрэ тийдэрбин, Айыы Тойон Иисустан ылбыт сулууспабын толорон, Таңара илгэлээх үтүөтүн туһунан Евангелиены иһитиннэрдэрбин диэн эрэ баҕалаахпын!

²⁵ Таңара Саарыстыбатын туһунан үөрөппит дьоммуттан — эһигиттэн — ким даҕаны аны миигин көрбөтүн билэбин. ²⁶⁻²⁷ Онон бүгүн кэрэһилиибин: мин суобаһым ыраас, мин эһиэхэ Таңара көнүлүн тугу да энчирэппэккэ биллэрдим, онон хайабыт да хааныгар буруйум суох. ²⁸ Эһиги бэйэбитигэр уонна Сибэтиэй Тыын эһиэхэ көрдөрө-маната биэрбит бараанын үөрүгэр болҕомтолоох буолун, Таңара Уола Бэйэтин Хаанынан толуйан ылбыт дьонун — Айыы Тойон уонна Таңара Церковын** — туһугар кыһанын. ²⁹ Мин барбытым кэnnэ эһиги ортобутугар бараан үөрүн аһыммат торҕон бөрөлөр киириэхтэрин билэбин. ³⁰ Эһигиттэн бэйэбититтэн эмиэ, үөрэнээччилэри тардар туһугар, кырдьыгы токурутан кэпсиир дьон тахсан кэлиэхтэрэ. ³¹ Онон сэрэхтээх буолун, үс сыл тухары күnnэри-түүnnэри утумун быспакка сэрэппиппин, хас биирдиигитин хараҕым уутун тоҕон туран үөрэппиппин умнуман.

³² Аны билигин эһигини Таңараҕа уонна Кини эһигини бөҕөргөтөр, Бэйэтин бары дьонун кытта тэnnэ нэһилиэстибэ биэрэр кыахтаах илгэлээх үтүө тылыгар туттарабын. ³³ Мин кимтэн да үрүн да, кыһыл да көмүһүн эрэйбэтэҕим: ³⁴ бэйэм да, аргыстарым да кыһалҕаларын бу харым күүһүнэн толуйан олорбуппун бэйэбит билэбит. ³⁵ Тугу да гыммытым иһин, барытыгар маннык үлэлээн-хамсаан кыамматтарга көмөлөһүөхтээхпитин, Айыы Тойон Иисус „ылардааҕар биэрэр ордук алгыстаах“ диэн

* 20:21 *Иисус Христоска* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Иисуска».

** 20:28 *Айыы Тойон уонна Таңара Церковын* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Таңара Церковын».

Бэйэтинэн эппит тылларын умнуо суохтаахпытын холобур буолан көрдөрбүтүм».

³⁶ Маны этэн баран, Павел сөһүргэстээн барыларын кытта бииргэ Танараҕа үнпүтэ. ³⁷ Бары ытаһа-ытаһа, кинини моонһуттан кууһан туран ууруулара. ³⁸ Ордук Павел аны хаһан даҕаны миигин көрүүххүт суоҕа диэбиттэн хараастыбыттара. Онтон кинини хараабылга диэри атааран биэрбиттэрэ.

Павел Иерусалимга айана

21 Кинилэри кытта быраһаайдаһан баран, биһиги муораҕа тахсан, быһа Коска кэлбиппит. Нөнүө күнүгэр Родоска тийбиппит, онтон Патараҕа барбыппыт; ² Патараттан Финикияҕа бараары турар хараабылы булан, салгыы онно олорсон айаннаабыппыт. ³ Кипр кытылын кыйа баран (арыы ханас өттүбүтүгэр хаалбыта), Сирияҕа устубуппут. Тиргэ хараабылбыт таһаҕаһын сүөкэниэхтээбэ, онон биһиги кытылга тахсан, ⁴ олохтоох үөрэнээччилэри булан кинилэргэ сэттэ күн буолбуппут. Үөрэнээччилэр Тыын этэрин истэн, Павелы Иерусалимга барыма диэн тылларыгар киллэрэ сатаабыттара. ⁵ Айанныыр кэммит кэлэн, биһиги суолга туруммуппут. Бары кэргэттэрин, оҕолорун кытта куорат таһыгар тахсан, биһигини атаарбыттарыгар, кытылга сөһүргэстээн туран, Танараҕа үнпүппүт. ⁶ Быраһаайдаһан баран, биһиги хараабылбытыгар ыттыбыппыт, кинилэр дьиэлэригэр төннүбүттэрэ.

⁷ Биһиги бу Тиртэн саҕалаабыт муоранан айаммытын Птолемидаҕа тийэн түмүктээбиппит; онно бырааттарбытын көрсөн, ол күн кинилэри кытта бииргэ сылдыбыппыт. ⁸ Нөнүө күнүгэр Павел уонна биһиги, кини аргыстара, суолга туруммуппут. Кесарияҕа кэлэн, Иерусалимга талыллыбыт сэттэ диаконтан биирдэстэрин — Евангелиены иһитиннэрэр Филипп — дьиэтигэр түспүппүт. ⁹ Кини эргэ бара илик түөрт пророк кыргыттардааҕа.

¹⁰ Хас да хоммуппут кэннэ, Иудеяттан биир Агав диэн пророк кэлбитэ. ¹¹ Кини биһиэхэ киирэн, Павел курун ылан илиитин-атаҕын кэлгиммитэ уонна эппитэ: «Сибэтиэй Тыын этэр — Иерусалим иудейдара бу куру курданааччыны маннык кэлгийэн баран, омуктар илиилэригэр биэриэхтэрэ». ¹² Маны истэн, биһиги да, олохтоох христианнар да Павелы Иерусалимга барыма диэн ааттасыппыт.

¹³ «Бу туох буолан хараххыт уутунан суунан сүрэхпин аймаа-тыгыт? — диэбитэ Павел. — Айыы Тойон Иисус туһугар мин Иерусалимга хаайыллыахтааҕар буолуох, өлөрбүн да кэрэй-бэппин».

¹⁴ Кинини кыайан тылбытыгар киллэрбэккэ: «Айыы Тойон кө-нүлэ буоллун!» — диэн баран, дьэ уоскуйбуппут. ¹⁵ Манна хас да хонон баран, хомунан Иерусалимга барбыппыт. ¹⁶ Кесарияттан хас да үөрэнээччи барсыбыта. Кинилэр биһигини түһүөхтээх дьыэбитигэр — Кипртэн төрүттээх Мнасонга — тиэрдэн биэр-биттэрэ. Мнасон эрдэтээнни үөрэнээччилэртэн биирдэстэрэ этэ.

Иерусалимга

¹⁷ Иерусалимга кэлбиппитигэр бырааттарбыт үөрэ-көтө көр-сүбүттэрэ. ¹⁸ Нөнгүө күнүгэр биһиги Павелы кытта Иаковка барбыппыт, онно пресвитердар эмиэ мустубуттара. ¹⁹ Павел кинилэри эбэрдэлээн баран, Таңара атын омуктарга кини-ни сулууспалатан тугу онорторбутун барытын сиһилии кэп-сээбитэ.

²⁰ Кини кэпсээнин истэн, Таңараҕа айхал этэн баран: «Бы-рааппыт, хас тыһыынча иудей итэҕэли ылыммытын бэйэн кө-рөбүн, — диэбиттэрэ. — Кинилэр бары Сокуону кыһанан туран тутуһаллар. ²¹ Оттон эн тускунан иудейдары Моисей Сокуонут-тан туоруурга үөрэтэр, уол оҕолоругар аны быһыллыы сиэрин-туомун онорторботторугар, ханнык да биһиги үгэспитин тутус-паттарыгар ынырар диэн сураҕы истибиттэр. ²² Оччотугар ха-йыыбыт? Кэлбиккин истэн, дьон хайаан да мустуо*. ²³ Онон биһиги тылбытын ылынаргар сүбэлиибит: манна андаҕар биэр-бит түөрт киһилээхпит, ²⁴ олору илдэ барангыҥ ыраастаныы сиэрин-туомун толорон баран, төбөлөрүн бириэйдэнэр харчы-ларыҥ төлүүрүн буоллар. Оччоҕо ити тарҕатар сурахтара сымы-йатын, эн Сокуону тутуһа сылдьаргыҥ бары көрүөхтэрэ. ²⁵ От-тон итэҕэйбит омук дьонун туһунан этэр буоллахха, кинилэргэ атын тугу да боппокко**, арай эмэгэттэргэ сиэртибэлэммит

* 21:22 *Кэлбиккин истэн, дьон хайаан да мустуо* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «Кэлбиккин дьон хайаан да билиэ».

** 21:25 *Атын тугу да боппокко* — сорох былыргы гректии илиинэн суру-йууга бу тыллар суохтар.

астан, хаантан уонна муомахтанан өлбүт сүөһү этиттэн туттунунг, содурдук быһыыланыман диэн суруйдубут».

²⁶ Нөнүө күнүгэр Павел ол дьону ылан, кинилэрдиин бииргэ ыраастаныы сизэрин-туомун толорон баран, Тангара Дьизитигэр киирэн, аныыттан ыраастанар кэмнэрэ хаһан бүтэрин, итиэннэ хас биирдиилэрин иһин сиртибэ бэриллэрин биллэрбитэ.

Павелы тутуу

²⁷ Бу сэттэ күн бүтэн эрдэҕинэ, Асиятаабы иудейдар кини Тангара Дьизитигэр сылдыарын көрөн, бүтүн норуоту аймаан кинини тутан ылбыттара.

²⁸ «Израиль дьоно, көмөлөһүн! — диэн үөгү-хаһыы бөҕөтүн түһэрбиттэрэ. — Бу киһи сир-сири кэрийэ сылдьан биһиги норуоппутун, Сокуоммутун уонна сибэтиэй сирбитин утарарга үөрэтэр. Аны Тангара Дьизитигэр туора омуктары киллэрэн, сибэтиэй сири киртиппит!» ²⁹ Бу иннинэ аҕай Павел куоракка Трофим диэн Ефес киһитин кытта сылдыарын көрөннөр, Тангара Дьизитигэр кинини бука аҕала сылдыбыт буолуохтаах диэн бүтэйдии сэрэйдэн көрөн итинник эппиттэрэ.

³⁰ Куорат барыта аймаммыта, дьон бөҕө үмүрүспүтэ. Павелы тутан ылан, Тангара Дьизиттэн соһон таһаарбыттара, ааны кэнниттэн саба охсон кэбиспиттэрэ. ³¹ Өлөрөөрү гынан эрдэхтэринэ, бүтүн Иерусалим үрдүнэн айдаан буолбут сураҕа Рим тыһыынча киһилээх сэриитин тойонугар тийбитэ. ³² Кини буойуннарын уонна сотниктарын ылан аймалҕан тахсыбыт сиригэр сүүрбүтэ. Сэрии тойонун уонна буойуннары көрөн, дьон Павелы кырбыылларын тохтоппуттара.

³³ Сэрии тойоно тийдэн кэлэн, Павелы икки сыабынан бохсуттаран баран, аатын-суолун, тугу онгорбутун туоһуласпыта. ³⁴ Мустубут дьонтон сорохторо бири, атыттара атыны хаһытаспыттара. Айдаана бэрдиттэн тойон тугу да кыайан истибэккэ, Павелы кириэппэскэ* илдьэргэ дыһайбыта. ³⁵ Буойуннар кинини кирилизскэ тиэрдэн баран, дьон ыга анһан турар буолан, салгыы көтөҕөн барарга күһэллибиттэрэ. ³⁶ Кэннилэриттэн

* 21:34 *Кириэппэс* — Тангара Дьизитин хотугулуу-арҕаа өтүгэр турар Антоний кириэппэһэ. Кириэппэскэ Рим буойуннарын хаһаармата уонна хаайыы бааллара.

халбагалыг анһан иһээчилэр: «Өллүн!» — диэн хаһыта-
һаллара.

³⁷Кириэппэскэ киирэн иһэн, Павел тойонго эргиллэн:
«Эйиэхэ аһыйах тылы этиэхпин сөп дуо?» — диэн ыйыппыта.

«Хайа эн гректии сангарар эбиккин дуу? — анараанһыта
сонуһа түспүтэ. — ³⁸Үнүр өрө турууну күөртээн кураайымаҕа
түөрт тыһыынча бандьыты ильдэ барбыт Египет киһитэ эн
дуо?»

³⁹Павел эппитэ: «Мин еврейбин, Киликия биллэр куоратыт-
тан Тарстан төрүттээхпин. Бука диэн норуokka тыл этэрбин
көңүллээ эрэ, көрдөһөбүн».

⁴⁰Сэрии тойоно көңүллээбитигэр Павел кирилизскэ туран
илиитин уунан, норуokka бэлиэ биэрбитэ. Уу чуумпу буолбуту-
гар кини еврейдии тыл эппитэ:

Павел Иерусалим иудейдарыгар тыл этиитэ

22 «Бырааттарым уонна аҕа дьонум! Билигин эһиги инниги-
тигэр көмүскэнэр тылбын истин».

²Павел еврейдии сангарбытын истэн, өссө ордук чуумпур-
буттара.

«³Мин Киликия Тарс куоратыгар төрөөбүт еврейбин, — диэ-
битэ Павел. — Бу куоракка олорон, өбүгэлэрбит Сокуоннары-
гар Гамалиил салайыытынан кичэйэн туран үөрэммитим. Син
биир бу бүгүнгү эһиги курдук мин эмиэ Тангара иннигэр толо-
руохтаах эбээһинэспин ис сүрэхпиттэн дьулуһан туран толоро-
рум. ⁴Бу үөрэби тутуһааччылары харса-хабыра суох, бэл, өлүөх-
тэригэр диэри, сойуолаһарым, дьахталлары, эр дьону кэлгийэн
хаайыыга быраҕаттырым. ⁵Ол туһунан архиерей да, аҕа баһы-
лыктар да бигэргэтиэхтэрин сөп. Биирдэ кинилэртэн Дамаска
олорор иудей бырааттарым ааттарыгар сурук суруйтаран ылам-
мын, Дамаска аттамытым. Мин оннооҕу христианнары тутан
аһалан, Иерусалимга накаастатар соруктаабым.

⁶Аара суолга, Дамаска чугаһаан истэхпинэ, күн ортотун са-
ҕана тулабар эмискэ халлаантан чабылхай сырдык сандаарбы-
та. ⁷Мин сиргэ охтон түспүтүм. Онтон: „Савл, Савл, эн тоҕо
Миигин сойуолаһаһын?“ — диир саһаны истибитим.

⁸Мин хардары: „Кимнииний Эн, Айыы Тойон?“ — диэн ыйып-
пытым.

Кини миэхэ: „Эн сойуолаһар Иисус Назорейын буолабын“, — диэбитэ. ⁹Аргыстарым сырдыгы көрөн уолуйа куттаммыттара*, ол эрэри миигин кытта Кэпсэтээччи сангатын истибэтэхтэрэ.

¹⁰ „Айыы Тойон, тугу гынабын?“ — диэн ыйыппытым мин.

Айыы Тойон миэхэ эппитэ: „Туран Дамаска бар, тугу гыныахтааххын барытын онно этиэхтэрэ“. ¹¹ Чаҕылхай сырдыктан хараҕым саатан, олох тугу да көрбөт буолан хаалбытым, онон аргыстарым илиибиттэн сиэтэн куоракка тиэрдибиттэрэ.

¹² Онтон Дамаска олорор биир Анания диэн, Сокуону энкилэ суох тутуһар, иудейдар бары үтүө тылынан ахтар киһилэрэ ¹³ миэхэ кэлэн: „Быраатым Савл! Хараххын көр“, — диэбитэ. Мин сонно кинини дьэнкэтик көрөн кэлбитим.

¹⁴ Кини миэхэ эппитэ: „Өбүгэлэрбит Тангаралара эйигин, Кини көнүлүн билэрин итиэннэ Кырдыксыты көрөн Кини этэрин истэрин туһугар, талан ылла. ¹⁵ Онон эн тугу көрбүккэр-истибикиккэр бар дьон иннигэр Кини туоһута буолуон. ¹⁶ Тоҕо уталытыаххыный? Туран сүрэхтэн, Айыы Тойон Иисус аатын ааттаан, аныыгың-хараҕың суун“.

¹⁷ Иерусалимга төннөн кэлэн баран, Тангара Дьизитигэр үнэ туран, мин ис-испиттэн өрө көтөҕүллэн кэлбитим. ¹⁸ Онно миэхэ Кини көстөн кэлэн эппитэ: „Кытаат тиэтэй, Иерусалимтан бара оҕус: манна Мин туспуна туоһулуургун ылыныахтара суоҕа“.

¹⁹ Мин эппитим: «Айыы Тойон! Мин Эйигин итэҕэйээччилэри хаайталаабыппын, синагогаларга кырбаабыппын кинилэр билэллэр; ²⁰ Эн туоһун Стефан хаана тохторугар мин эмиэ баарым, кинини өлөрөллөрүн сөпсөһөммүн, тааһынан тамнааччылар таңастарын манаан турбутум».

²¹ Онуоха Кини эппитэ: «Мин эйигин ыраах олорор омуктарга ытыам — онно барыан».

Павел — Рим гражданина

²² Баччаанга диэри болҕойон туран баран, бу тыллары истэн, эмиэ хаһы бөҕөнү түһэрбиттэрэ: «Манньык киһини сир сирэйттэн имири сотун, тыыннаах хаалара сатамат!» ²³ Итинник

* ^{22:9} Сырдыгы көрөн уолуйа куттаммыттара — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «сырдыгы көрбүттэрэ».

ханыгтаһа, тагастарын уста-уста өрө бырағаттыы, буору ыһа турдахтарына, ²⁴сэрии тойоно Павелы кириэппэскэ илдьэллэ-ригэр уонна таһыйан туран, кинини утары туохтан итинник ха-һыгтаспыттарын билэллэригэр дьаһайбыта. ²⁵Остуолбаҕа куру-нан кэлгийэн эрдэхтэринэ, Павел аттыгар турар сотника: «Рим гражданинын таһыйар эһиэхэ көнүллэнэр этэ дуо, өссө буолаа-ры буолан туох да силиэстийэтэ суох?» — диэбитэ.

²⁶Мань истэн, сотник сэрии тойонугар тийэн: «Бу тугу гы-нан эрэбин? Ити киһи Рим гражданина эбит», — диэбитэ.

²⁷Тойон тийэн кэлэн: «Миэхэ эт, эн чахчы Рим граждани-наҕын дуо?» — диэн ыйыппыта.

«Чохчы», — диэбитэ Павел.

²⁸«Мин улахан харчыны кутан туран, манньк бырааптаммы-тым», — диэбитэ тойон.

«Оттон мин төрүөхпүттэн манньк бырааптаахпын», — Павел хоруйдаабыта.

²⁹Кинини доппуруостаары сорунан турбут дьон сонно тэйэн биэрбиттэрэ. Рим гражданинын кэлгийбиттэрин билэн, сэрии тойоно улаханньк куттаммыта.

Павел синедрион иннигэр

³⁰Нөнгүө күнүгэр кини, иудейдар туохха буруйдууларын чопчу билээри, Павел хандалытын уһултаран баран, архиерейы уонна синедриону бүтүннүүтүн мунньубута. Павелы синедри-онга аҕалан иннилэригэр туруорбута.

23 Синедрион чилиэннэрин кэриччи көрөн баран, Павел эппитэ: «Бырааттарым! Мин олоҕум тухары, күн бүгүнү-гэр диэри, Таһара иннигэр ыраас суобастаах олорон кэлиим».

²Анания архиерей, мань истэн, Павел иннигэр турар дьон-го: «Ылын, уоһун ибили охсон биэрин!» — диэн бирикээс-тээбитэ.

³«Таһара бэйэбин охсуоҕа, испиэскэлээх истиэнэ! — диэбитэ Павел. — Манна Сокуон хараҕынан дьүүлээри олорор ааттаах-хын уонна өссө Сокуону кэһэн, миигин охсорго бирикээс-тиигин!»

⁴Аттыгар турааччылар: «Таһара архиерейын үөһэбин дуо?» — диэбиттэрэ.

⁵ «Бырааттарым, кини архиерейын билбэтэҕим, — диэбитэ Павел. — Кырдьык, „норуотун баһылыктарын үөбүмэ“ диэн этиллэн турар».

⁶ Манна мустан олорооччулартан сорохторо фарисейдар, сорохторо саддукейдар буолалларын Павел билэрэ, онон кини дорҕоонноох куолаһынан эппитэ: «Бырааттарым! Мин фарисейбын, дьонум эмиэ фарисейдар. Өлбүттэр тиллиэхтээхтэрин итэҕэйэrim иһин, миигин бу дьүүлүү тураллар».

⁷ Маны эппитигэр фарисейдар саддукейдары кытта мөккүһэн турбуттара, мунньах икки аныы хайдыбыта. (⁸ Саддукейдар өлбүттэр тиллиэхтэрэ суоҕа, Аанньаллар да, тыыннар да суохтар дириллэр, оттон фарисейдар ону барытын билинэллэр.)

⁹ Хаһыы-үөгү бөҕө буолбута; фарисейдар өттүлэриттэн сокуон-ньуттар туран: «Бу киһи туох да куһаҕаны онгорбутун көрбөтүбүт. Баҕар, кинини кытта чахчы Аанньал дуу, тыын дуу кэпсэппит буоллун? Танараҕа утарылаһымыаҕын», — диэн мөккүспүттэрэ. ¹⁰ Мөккүөр өссө күөртэммитигэр сэрии тойоно аны Павелы тырыта тытан кэбиһиэхтэрэ диэн сэрэхэдийэн, буйуннарыгар «аллара түһэн, кинини дьон быһыттан таһааран кириэппэскэ илдьин» диэн бирикээс биэрбитэ.

¹¹ Түүн Павелга Айыы Тойон көстөн: «Эрдий, Павел! — диэбитэ. — Мин туспуна, Иерусалимга туоһулаабытын курдук, аны Римгэ туоһулуу тустааххын».

Павелы утары куомуннаһыы

¹² Сарсыарда иудейдартан сорохторо киксэн баран, Павелы өлөрүөхтэрин иннинэ ас да аһыа, утах да иһиэ суох буолан андаҕайбыттара. ¹³ Барыта түөрт уонтан тахса киһи куомуннаспыта. ¹⁴ Кинилэр архиерейдарга уонна аҕа баһылыктарга кэлэн эппиттэрэ: «Биһиги Павелы өлөрүөхпүт иннинэ, аһыа да, уу да иһиэ суох буолан андаҕайдыбыт. ¹⁵ Онон эһиги уонна синедрион чилиэннэрэ сэрии тойонугар илдьиттээн: Павелы эһиэхэ таһаардын. Иудейдар кини дьыалатын ингэн-тонгон көрөргө быһаарбыттар үһү диэн. Биһиги кинини аара суолга өлөрүөхпүт».

¹⁶ Бу куомуннаһыы туһунан Павел балтын уола истэн, кириэппэскэ тийэн кинини сэрэппитэ.

¹⁷ Павел биир сотнигы ынгыран: «Бу уолу сэрии тойонугар илт. Кини туох эрэ этэрдээх», — диэбитэ.

¹⁸ Анараангны киһи уолу тойонно илдьэн биэрбитэ: «Хаа-йыылаах Павел миигин ыңыран ылан, бу уолу эйиэхэ аҕалар-бар көрдөстө. Эйиэхэ этэрдээх үһү».

¹⁹ Тойон уолу тэйиччи сизтэн илдьэн: «Тугу этэрдээххиний?» — диэн ыйыппыта.

²⁰ Эдэр киһи эппитэ: «Иудейдар Павел дыалатын ингэн-тогон чуолкайдыхпыт диэн сылтабыран, кинини сарсын синедрион иннигэр таһааргар эйигиттэн көрдөһөрдүү кигистилэр.

²¹ Эн кинилэри төрүт истимэ: түөрт уонтан тахса киһи кинини тоһуурга кэтэһэн сыталлар. Ол дыон Павелы өлөрүөхтэрин иннинэ, аһыа да, иһиэ да суох буолан андаҕайбыттар. Билигин бэлэм олороллор, эн эрэ дыаһалгын күүтэллэр».

²² Сэрии тойоно: «Бу миэхэ кэпсээбиккин кимиэхэ да этимэ», — диэн баран, уолу ыытан кэбиспитэ.

Павелы Кесарияҕа илдьэллэр

²³ Онтон икки сотнигын ыңыран, дыаһал биэрбитэ: «Икки сүүс сатыы буойуну, сэттэ уон аттаах киһини итиэннэ икки сүүс үнүүлээх дыону бэлэм гынын. Кинилэр бу түүн үс чааска* Кесарияҕа барыахтара. ²⁴ Оселларда бэлэмнээн, Павелы олордон Феликс баһылыкка тириэрдииххит».

²⁵ Кини манньк ис хоһоонноох сурук суруйбута:

«²⁶ Үрдүк солороох Феликс баһылыкка Клавдий Лисийтэн эҕэрдэ.

²⁷ Бу киһини иудейдар тутан өлөрөөрү турдахтарына, мин буойуннарбын кытта кэлэн, Рим гражданина буоларын билэн, быһаан ылбытым. ²⁸ Кинини туохха буруйдууларын билээри, бэйэлэрин синедрионнарыгар илдьибитим да, ²⁹ буруйдааһыннара барыта Сокуоннарын мөккүөрдээх өрүттэригэр сыһыаннааба, онон өлөрөргө уурулар эбэтэр хаайыыга угулар буруйу көрбөтөбүм. ³⁰ Бу киһини утары куомуннаспыттарын туһунан миэхэ тириэрдиттэригэр, кинини тутта эйиэхэ ыттым уонна буруйдааччыларга кинини туохха буруйдууларын эмиэ эн иннигэр этэллэригэр дыаһайдым. Этэннэ буол**».

* 23:23 *Үс чааска* — киэһэ тоҕус чааска.

** 23:30 *Этэннэ буол* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

³¹ Онон буюйуннар кини бирикээһин толорон, Павелы түүн Антипатридаға ильдэ барбыттара. ³² Нөнүө күнүгэр аттаах дьон Павелы ильдэ Кесарияға айаннаабыттара, атыттара кириэппэскэ төннүбүттэрэ. ³³ Кесарияға барбыт дьон суругу баһылыкка тирээрдээт, Павелы киниэхэ туттарбыттара. ³⁴ Феликс суругу ааҕан баран, Павелтан ханнык уобаластан сылдааһын диэн ыйыппыта. Киликияттан сылдаарын билэн баран: ³⁵ «Буруйдааччыларын кэллэхтэринэ, дыалааһын истиэм», — диэбитэ. Итиэннэ кинини Ирод дыбарыаһыгар манабылга туталларыгар дыаһал биэрбитэ.

Феликс дыаланы көрөр

24 Биэс хонон баран Анания архиерей хас да аҕа баһылыгы уонна Тертулл диэн адвокаты кытта кэлбитэ. Кинилэр баһылыкка Павелы үнсэллэрэ. ² Павелы ыңыран киллэрбиттэригэр Тертулл буруйдуур тылын манньык саҕалаабыта: «³Үрдүк сололоох Феликс! Биһиги эн өнгөбүнэн, эн муударайдык салайангын, бу эйэлээх олоххо олоробут. Эн биһиги норуоппутугар элбэх сана үтүө уларытыылары киллэрбиккин хаһан баҕарар, ханна баҕарар биһиги дириг махталынан ылынабыт. ⁴Ол эрэри эйигин сылатыахпын баҕарбаппын, онон кылгастык кэпсиирбитин үгэскинэн тулуурдаахтык истэргэр көрдөһөбүн.

⁵ Биһиги көрдөхпүтүнэ, бу киһи дьонго-сэргэҕэ чумаатааҕар кутталламыт; кини аан дойду үрдүнэн иудейдар өрө турууларын күөдүтээччи, Назорей сымыйа үөрэҕин тутуһааччы буолар. ⁶Бу киһи бэл Танара Дьэтин киргитэргэ сананан турар! Биһиги кинини тутан ылан, Сокуоммут хараһынан дьүүлүөхпүтүн баҕарбыппыт да, ⁷сэрии тойоно Лисий кэлэн, хара күүһүнэн былдыаан ылан, эйиэхэ ыппыта. ⁸Биһигини, буруйдааччылары эмиэ, эйиэхэ барарбытыгар дыаһайбыта. Бу киһини доппуруостааххына, биһиги буруйдааһыммыт барыта кырдыктааһын бэйэн да өйдөөн».

⁹ Иудейдар барыта чахчыны этэр диэн буруйдааччыны өйөөбүттэрэ.

Павел көмүскэнэн тыл этиитэ

¹⁰ Тыл этэрин көнүллээн, баһылык бэлиэ биэрбитигэр Павел этиитин манньык саҕалаабыта: «Эн бу норуоту үгүс сыл устата дьүүлээн кэлбиккин билэбин, онон көмүскэнэр тылбын холкутук этиэм. ¹¹ Мин Иерусалимга Танараға сүгүрүйэ кэлбитим

баара-суоҕа уон икки эрэ хоммутун эн бэрт дэбигистик билиэх-хин сөп. ¹²Ол тухары ким да мин кимниин эмэ Танара Дьэ-тигэр мөккүһэрбин, синагогаҕа, эбэтэр куоракка атын сиргэ сылдьан норуоту аймыырбын көрбөтөҕө. ¹³Онон бу сибилегин миигин буруйдуу турар суоллара кырдыктааҕын дакаастыыр кыахтара суох. ¹⁴Ол эрэри өбүгэлэрбит Танараларыгар мин бу дьон „сымыйа үөрэх“ диэн ааттыыр үөрэхтэрин тутуһан сүгү-рүйэрбин билинэбин. Мин Сокуонҥа уонна Пророктар кини-гэлэригэр суруллубуту барытын итэҕэйэбин, ¹⁵онон син биир бу кинилэр эрэнэллэрин курдук, мин эмиэ үтүөлэр да, мөкүлэр да бары тиллиэхтэрэ диэн Танараҕа эрэллээхпин. ¹⁶Мин эмиэ кинилэр курдук, суобаһым Танара да, дьон да иннигэр өрүүтүн ыраас буоларыгар дьулуһабын.

¹⁷Сылдыбатабым элбэх сыл буолан баран, мин Иерусалим-на бэйэм норуоппар көмө харчы аҕала уонна сиэртибэ биэ-рэ эргиллэн кэлбитим. ¹⁸Кинилэр миигин, Танара Дьэтигэр ыраастаныы сиэрин-туомун онорбутум кэннэ, булан ылбыт-тара; онно туох да дьон тобуоруһуута, айдаан-куйдаан суоҕа. ¹⁹Арай Асияттан сылдьар хас да иудей баара. Миигин туохха эмэ буруйдуурдаах буоллахтарына, кинилэр бүгүн манна эн иннигэр турар буолуохтарын сөп этэ. ²⁰Эбэтэр бу турааччылар этиэх тустаахтар: кинилэр миигин синедрион иннигэр туруо-ран, туох буруйу онорбуппун дакаастаабыттарай? ²¹Арай, ки-нилэр ортолоругар туран улаханлык: „Бүгүн эһиги миигин өл-бүттэр тиллиилэрин итэҕэйэrim иһин, дьүүлүүгүт“, — диэн эппиттээхпин».

Павел Кесария хаайыылааҕа

²²Мань истэн баран, Феликс, Айыы Тойон Суолун туһу-нан атыттардааҕар ордук билэр буолан, дьыаланы тохтотон кэ-биспитэ. «Сэрии тойоно Лисий кэллэҕинэ, дьыалаҕытын көрүө-ҕүм», — диэн быһаарбыта. ²³Уонна сотникка Павелы манабыл-га тут, ол эрэри көнгүлүн наһаа хааччахтаама, доҕотторо кини туһугар кыһаллалларын бобума диэн дьаһайбыта.

²⁴Хас да хонон баран Феликс ойоҕун Друзилланы кытта (ойо-ҕо еврей дьахтара этэ) тийэн кэлэн, Павелы ынгыртаран ылан, Христос Иисуска итэҕэл туһунан кэпсиирин истибитэ. ²⁵Ол эрэри Павел кинилэргэ кырдыгы тутуһан олоруу, бэйэни

кыатаныы уонна кэнэбэс Дьүүл туһунан кэпсиириттэн дыксиинэн: «Чэ, бар, бүгүн сөп буолуо. Кэлин бириэмэлэннэхпинэ, ынгыртара сылдыам», — диэбитэ. ²⁶Босхолоттороору, харчы биэриэ диэн эрэнэ саныыр буолан, кини Павелы сотору-сотору ынгыртаран ылан кэпсэтэрэ.

²⁷Икки сыл ааспытын кэннэ, Феликс оннугар Порций Фест олорбута. Иудейдар санааларын табаары, Феликс Павелы хаайыттан таһаарбатаҕа.

Павел император дьүүлүн модьуйар

25 Уобаласка кэлэн үс хонон баран, Фест Кесарияттан Иерусалимга аттаммыта. ²Онно тийибитигэр архиерей уонна куорат бас-көс дьоно кэлэн, Павелы үнгсэн бараннар: ³«Үтүөтэ онгор, кинини Иерусалимга ынгыртар», — диэн көрдөспүттэрэ. Бэйэлэрэ буоллаҕына кинини аара суолга өлөрөр санаалаахтара. ⁴Фест кинилэргэ: «Павел Кесарияҕа манабыллаах олорор, мин бэйэм эмиэ сотору онно барыахтаахпын», — диэн эппитэ. ⁵«Барсар кыахтаах дьоннут миигин кытта барыстыннар. Онно тийиэн, кинини буруйдаатыннар», — диэбитэ кини. ⁶Кинилэргэ аҕыс дуу, уон дуу эрэ хонон баран Фест Кесарияҕа төннүбүтэ.

Нөнүө күнүгэр кини дьүүлүүр кириэһилэтигэр олорон, Павелы аҕалалларыгар дьаһайбыта. ⁷Павел киирбитигэр Иерусалимтан кэлбит иудейдар тула туран, кинини бэрт элбэх ыар суолга буруйдаабыттара да, онтукалара төһө кырдыктааҕын кыайан дакаастаабатахтара.

⁸Павел көмүскэнэригэр: «Мин иудей Сокуонун да, Тангара Дьэيتين уонна императоры да утары ханнык да буруйу онгорботоҕум», — диэбитэ.

⁹Фест иудейдарга үчүгэй буолан: «Иерусалимга барсан, бу буруйдааһыннарынан мин дьүүлбэр туруоххун баҕараҕын дуо?» — диэн ыйыппыта.

«¹⁰Мин император дьүүлүн иннигэр турабын, — диэбитэ Павел, — онон дьүүлэнэрбэр да манна дьүүлэниэхтээхпин. Иудейдары мин тугунан да атаҕастаабатаҕым, ону бэйэн бэркэ билэҕин. ¹¹Өскөтүн мин туох эмэ сыһаны этэр уонна өлөрөргө ууруллар буруйу онгорбут буоллахпына, өлөртөн акаастаммаппын. Оттон бу дьон сымыйаны этэр буоллахтарына, ким да

мийгин кинилэргэ биэрэр кыаҕа суох. Мин император дүүлүгүрүгэр модьуйабын*».

¹²Фест сүбэһиттэрин кытта кэпсэтэн баран: «Император дүүлүгүрүгэр модьуйар буоллаххына, императорга барыан», — диэн түмүктээбитэ.

Павел Агриппаны кытта көрсүһүүтэ

¹³Хас да күн буолан баран сэттэ уобалаһы салайар Агриппа ыраахтааҕы Вереникалыын Фесты эфэрдэлии Кесарияҕа кэлбиттэрэ. ¹⁴Онно элбэх күн буолбуттарыгар Фест Агриппаҕа Павел дыялатын кэпсээбитэ: «Манна Феликс хаайыыга хаалларбыт кийитэ баар. ¹⁵Иерусалимга сырыттаһына, архиерейдар уонна иудей аҕа баһылыктара кинини буруйдаан, суукка тардарга модьуйбуттара. ¹⁶Мин кинилэргэ: „Рим үгэһэ баар: хайа да кийини, буруйдааччыларын кытта сирэй көрсөн туран көмүскэнэ илигинэ, өлөртөрө биэрэр табыллыбат“, — диэн хоруйдаабытым. ¹⁷Онон иудейдар манна кэлбиттэригэр мин уталыппакка нөнүө күнүгэр дүүлүүр кириэһилэбэр олорон, ол кийини бэйэбэр аҕалтарбытым. ¹⁸Буруйдааччылар кинини сирэй көрсөн туран, күүтэ санаабыт биир да буруйбун ааттаабатахтара; ¹⁹арай кинини кытта бэйэлэрин итэҕэллэрин уонна ханнык эрэ өлбүт Иисус туһунан мөккүһэн барбыттара. Павел ол Кийини тыыннаах диэн туоһулуура. ²⁰Бу дыяланы хайдах быһаарыахпын билбэккэ, Павелтан: „Иерусалимга тийиэн онно дүүллэниэххин баҕарабын дуо?“ — диэн ыйыппытым. ²¹Ол гынан баран кини император дүүлүгүрүгэр модьуйбутун иһин, императорга ытар кыах көс-түөр диэри, манабылга тутан ололорлоругар дыһайбытым».

²²Агриппа: «Мин эмиэ ол кийини истиэхпин баҕарабын», — диэбитэ.

«Сарсын истиэн», — диэн Фест эрэннэрбитэ.

²³Сарсыныгар Агриппалаах Вереника сэрии тойотторугар, куорат бастын дьонугар арыаллатан, бэрт мааны быһыыга-майгыга суут буолар кизн саалатыгар киирбиттэрэ. Фест Павелы аҕалалларыгар дыһал биэрбитэ.

* 25:11 *Император дүүлүгүрүгэр модьуйабын* — Рим гражданина император дүүлүгүрүгэр модьуйар бырааптааҕа (чуолаан өлөргө ууруллубут буоллаҕына).

«²⁴Агриппа ыраахтаағы уонна манна биһигини кытта бииргэ олорооччулар! — диэбитэ Фест. — Иерусалимга да, манна да баар элбэх ахсааннаах иудейдар бука бары миэхэ үнсэр, тыыннаах хаалыа суохтаах диэн туруорсар киһилэрэ бу билигин эһиги иннигитигэр турар. ²⁵Ол гынан баран кини өлөрөргө ууруллар ханнык эмэ буруйу онорбутун мин булбатым. Бэйэтэ император дьүүлүкүгүр модьуйбутун быһыытынан, кинини онно ытарга быһаарбытым. ²⁶Ол эрэри күн судаарга туох да быһаарыылааҕы суруйарым суох буолан, чинчийэн баран суруйаары, бүгүн эһиги, ордук эн Агриппа ыраахтаағы иннигэр, кинини таһаарга дьаһал биэрдим. ²⁷Хаайыылааҕы, туохха буруйдуулларын ыйбакка эрэ, ыытары толкуйа суох быһыы курдук көрөбүн».

Павел көмүскэнэр этиитэ

26 «Дьыалаҕын быһааран биэрэринг көнүллэнэр», — диэбитэ Агриппа Павелга.

Павел болҕойоллоругар көрдөһөн аҥаар илиитин өрө уунан баран, көмүскэнэр тылын саҥалаабыта: «²Агриппа ыраахтаағы! Бүгүн эн иннигэр туран көмүскэнэр кыахтанаммын, бэйэбин дьоллоохпун дэнэбин. ³Эн иудейдар туох баар үгэстэрин, мөккүһү өрүттэрин барытын үчүгэйдик билэбин. Онон миигин бука диэн тулуйан истэргэр көрдөһөбүн.

⁴Мин эдэр сааспыттан төрөөбүт норуотум ортотугар Иерусалимга хайдах олорубуппун иудейдар бары билэллэр. ⁵Кинилэр миигин өрдөөнүттэн билэллэр, онон баҕараллара эбитэ буоллар, биһиги итэҕэлбит саамай кытаанах бөлөбүн ыйыытынан фарисей быһыытынан олорубуппун бэйэлэрэ да туоһулуо этилэр. ⁶Билигин мин Таһара өбүгэлэрбитигэр эрэннэрбитин толоруо диэн эрэнэрим иһин, бу дьүүлэнэ турабын. ⁷Ол туоларын эрэнэн биһиги норуоппут уон икки аҕа ууһа күннэри-түүннэри кыһанан туран, Таһараҕа үгэллэр. Дьэ бу эрэлим иһин, Агриппа ыраахтаағы, иудейдар миигин буруйдуулар. ⁸Таһара өлбүттэри тилиннэрэр кыахтааҕын эһиги тоҕо кыаллыбат суол дии саныгытый?

⁹Мин эмиэ Иисус Назорей аатын утаран элбэҕи оноруохтаахпын дии саныырым. ¹⁰Ол санаабын мин Иерусалимга ситиспитим: архиерейдартан көңүл ылан, элбэх сибэтийдэри хаайыыга бырахтарбытым, кинилэри өлөрөллөрүгэр куоласпын

биэрэрим. ¹¹ Синагогалары барытын кэрийэ сылдьан, итэҕэллэриттэн тэйитэ сатаан муннуурум, Иисуһу холуннартара сатыырым, утарар уордаах санаам бэрдиттэн, бэл омук куораттарыгар сойуолаһа барарым.

¹² Биирдэ эмиэ оннук архиерейдартан боломуочуйа уонна соорудах ылан, Дамаска аттаммыйым. ¹³ Күн ортотун саҕана аара суолга айаннаан истэхпинэ, үрдүк сололоох, миигин уонна аргыстарбын тула күннээҕэр чаҕылхай сырдык сандаарбыта. ¹⁴ Биһиги бары сиргэ охтон түспүппүт. Онтон мин еврей тылынан ыңгырар саҕаны истибитим. „Савл, Савл! Эн тоҕо Миигин сойуолаһаҕын? Үөрбэни утары барарын кытаанах буолуо“, — диэбитэ ол саҕа. ¹⁵ Мин: „Кимниий Эн, Айыы Тойон?“ — диэн ыйыппытым. Кини эппитэ: „Мин эн сойуолаһар Иисуһун буолабын. ¹⁶ Сиртэн тур. Мин эйигин Бэйэбэр үлэһитинэн талаары итиэнэнэ бүтүн тугу көрбүккэр уонна инники көрүүхтээххэр туоһу гынаары, эйиэхэ көһүннүм. ¹⁷ Эйигин Израиль дьонуттан уонна атын омуктартан араначчылаан туран кинилэргэ ыттаахпына ¹⁸ эн кинилэр харахтарын арыйыан, харанаттан сырдыкка, сатана былааһыттан Танараҕа эргилиннэриэн, оччоҕо кинилэр Миэхэ итэҕэллэринэн аныыылара-харалара бырастыы буолан Танара норуотугар киириэхтэрэ“. ¹⁹ Онон, Агриппа ыраахтааҕы, мин халлаантан миэхэ көстүбүтү утары барбатаҕым. ²⁰ Бастаан Дамаск уонна Иерусалим, онтон бүтүн Иудея олохтоохторун, кэлин атын омуктары аныыыларын билинэн Танараҕа эргиллэллэригэр уонна ол билиммиттэрин олохторунан туоһулууларыгар ыңгырбытым. ²¹ Ол иһин иудейдар миигин, Танара Дьизитигэр сырыттаахпына, тутан ылан өлөрөргө соруммуттара. ²² Ол гынан баран Танара миэхэ көмөлөһөн, мин бүтүнгэ диэри кыраларга да, улууларга да туоһулаан кэлиим; пророктар уонна Моисей кэнэҕэс туох буолуохтааҕын туһунан өтө көрөн эппиттэриттэн атын тугу да эппэппин, ²³ Христос сору-муну көрөн баран, өлбүттэртэн бастакынан тиллээт, иудейдарга да, атын норуоттарга да сырдык кэлбитин биллэриэхтээҕэ диэн иһитиннэрэбин».

²⁴ Павел маннык көмүскэнэ турдаҕына, Фест сангата көбдүүөрүйэ түспүтэ: «Павел, эн өйө суох киһилии тыллаһан эрэҕин! Аһара үөрэхтэнэнгин, өйгүнэн булкулубуккун!»

²⁵ Суох, ытыктабыллаах Фест, мин өйбүнэн букулла иликпин, — диэн хоруйдаабыта Павел. — Кырдыктаах чөл тыллары

этэбин. ²⁶ Ыраахтаағы ону билэр, ол иһин мин кини иннигэр иннибэккэ кэпсиибин. Туох буолбутун кини билбэккэ-исти-бэккэ хаалбытын мин хайдах да итэҕэйбэппин: барыта, ханна эрэ түнктэтэх муннукка буолбатах, хараҕын далыгар ааспыта. ²⁷ Агриппа ыраахтаағы, эн пророктары итэҕэйэбин буолбат дуо? Итэҕэйэргин билэбин».

²⁸ «Миигин христианин гынарын түргэнэ бэрт буолаарай?» — диэбитэ Агриппа.

²⁹ Павел эппитэ: «Түргэн буоллун, бытаан буоллун, эн эрэ буолбатах, бүгүн миигин истэн олорооччулар бука бары бу хандалыттан ураты бүтүннүүтүгэр миэхэ холоонноох буолаларын туһугар, мин Танараттан көрдөһүөм этэ».

³⁰ Маны эппитигэр ыраахтаағы, баһылык, Вереника уонна кинилэри сэлэлээн олорооччулар бука бары туран, тахсан барбыттара. ³¹ Саалаттан тахсан баран, бэйэлэрин икки ардыларыгар: «Бу киһи өлөрөргө да, хаайылларга да сөптөөх туох да буруйу онорботох», — диэн кэпсэппиттэрэ.

³² Агриппа Фесткэ эппитэ: «Императорга тийэр санаалааҕын биллэрбэтэҕэ эбитэ буоллар, кинини күн бүгүн да босхолуохха сөп эбит».

Римнэ айан

27 Италияҕа барарбыт быһаарыллыбытыгар Павел уонна атын хаайыылаахтары Август сэриитин сотнигар Юлийга туттарбыттара. ² Биһиги Адрамиттий хараабылыгар олорон, Асия сирдэрин кыйа устар санаалаах айанга туруммуппут. Биһигини кытта Фессалоникаттан сылдыар Македония киһитэ Аристарх барсыбыта.

³ Нөнүө күнүгэр Сидонга тийбиппит. Юлий Павелга амарах сыһыаннаах буолан, доҕотторугар сылдьан, туох кыһалҕалааҕын толуйтарарын көнүллээбитэ. ⁴ Сидонтан тахсан баран, тыала утарыта бэрт буолан, Кипргэ тиксибиппит, ⁵ онтон Киликиялаах Памфилия аттынан ааһан, муораны туораан, Миры диэн Ликия куоратыгар кэлбиппит. ⁶ Сотник Италияҕа устуохтаах Александрия хараабыла турарын булан, биһигини онно көһөрбүтэ. ⁷ Хас да күн устата бытааннык устан, Книд куоракка тийбиппит, онтон тыалыттан мэхэйдэтэн, барыахтаах хайысхабытынан барбакка, Крит арыыга Салмон тумуһах туһаайытынан

чугаһаабыппыт. ⁸ Бу сири эрэйинэн ааһан, Ласея куорат таһы-
нааһы Үчүгэй Тиксии диэн ааттанар сиргэ кэлбиппит.

⁹ Элбэх күммүт баранан, Пост* да ааһан, салгы устарбыт улам
кутталланан барбыта, онон Павел сүбэлээбитэ: ¹⁰ «Доҕоттоор!
Айаммыт мантан иннэ кутталланыһы; таһаҥаска, хараабылга
эрэ буолбатах, бэйэбитигэр да сэрэхтэниэх чинчилээх».

¹¹ Ол эрэри сотник Павеллааҥар куормаһыты уонна хараабыл
хаһаайынын ордук итэҕэйэр этэ. ¹² Бу бириистэн кыстыырга
табыһа суох буолан, үгүстэрбит муораҥа тахсан, кыаллар буол-
лаҕына, Финиккэ тийэ сатыырга сүбэлээбиттэрэ (Финик —
соҕуруулуу-арҕаа уонна хотугулуу-арҕаа диэки хайыһа сытар
Крит арыы бириистэнэ).

Буурҕа

¹³ Соҕуруунну тыал үрбүтүгэр кинилэр күүппүппүт дьэ кэллэ
дии санаан, баарыстарын туруоран, Крит кытылын кыйа усту-
буттара. ¹⁴ Чочумча буолаат, арыы диэкиттэн «эвроклидон» диэн
ааттанар хотугулуу-илинги күүстээх тыал түспүтэ. ¹⁵ Хараабыл-
быт тыалга саба оҕустаран, хайдах да утарылаһар кыаҥа суох
буолбута, онон биһиги долгунҥа быһа бэринэн, тыал ханна
кыйдыырынан устубуппут. ¹⁶ Клавда диэн кыракый арыыны
тыалтан арыый хаххалаах өттүнэн ааһан иһэн, быһылаанҥа
туттуохтаах оночобутун кыл мүччү быһаан, кытаатыннанан
биэрбиппит. ¹⁷ Оночону көтөҕөн таһааран баран, аны хараа-
былбыт эркиннэрин ханаатынан эпсэри тардан кэлгийбиппит;
Сирт кумаҕар** чаарга олоруохпут диэн сэрэхэдийэн баарыһы
түһэрэн, тыал хайа диэки үүрэринэн дьулуруйан испиппит.
¹⁸ Нөнүө күнүгэр буурҕа өссө ордук күүһүрбүтүгэр таһаҥаһы сүө-
кээн барбыппыт, ¹⁹ оттон үһүс күммүтүгэр туттар малбытын
кытары ууга бырахпыппыт. ²⁰ Халлааммыт хас эмэ күнү быһа
күнэ да, сулуһа да көстүбэт буола болоорон турбута, силлиэ

* 27:9 *Пост* (евр. Йом-Киппур) — Тишри ый 10 күнүгэр бэлиэтэнэрэ (ба-
лаҕан ыйын — алтынньы ортото). Бу кэмнэ күһүнгү буурҕа түһэр буо-
лан, муоранан айаннааһын кутталланара, онон сыры сэтинньи ортотут-
тан кулун тутар ортотугар диэри тохтотуллара.

** 27:17 *Сирт кумаҕар* — Ливия кытылын чугаһынааҕы кумах чаар. Бу өс
номоҕор киирбит кутталлаах сир этэ.

мөлтүөх быһыыта биллибэтэҕэ. Быһанар эрэлбит улам симэлийэн испитэ.

²¹ Аһаабатахтара быданнаабыт дьон ортотугар туран, Павел эппитэ: «²² Доҕоттор! Мин сүбэбин ылынан Криттэн тахсыбатаххыт эбитэ буоллар, манньк эрэйи, сүтүгү көрсүө суох этигит. Оттон билигин, көрдөһөбүн, эрдийин, эһигиттэн ким да өлүө суоҕа, хараабылбыт эрэ алдьаныа. ²³ Мин бас бэринэр, сүгүрүйэр Тангарам Аанһала бөлүүн миэхэ көстөн ²⁴ эттэ: „Куттаныма, Павел! Эн император иннигэр туруохтааххын, онон бу хараабылынан бииргэ устан иһэр аргыстаргын Тангара эйиэхэ бэлэхтиир“, — диэтэ. ²⁵ Онон, доҕотторуом, эрдийин, Кини миэхэ эппитэ туолуо диэн, мин Тангараҕа эрэнэбин. ²⁶ Биһигини хайаан да ханнык эрэ арыыга тиксэриэхтээх».

²⁷ Уон төрдүс түүммүтүгэр Адриатическай муора устун дьулуруйан испиппит. Түүн үөһүн саҕана мотуруостар ханнык эрэ сир чугаһаабыт сибикигин билэн, ²⁸ уу диригин кэмнээн көрбүттэрэ — арай сүүрбэ саһаан буолбута; онтон кыратык бара түһээт, кэмнээбиттэрэ — уон биэс саһаанга тийибитэ. ²⁹ Аны хараабылбытын тааска таһааран сабыа диэн сэрэнэн, түөрт кутрук дьаакыры түһэрэн баран, халлаан сырдыырын кэтэспиппит. ³⁰ Мотуруостар күрүүргэ сананан, тумус дьаакыры быраҕабыт диэн ааттаан, онгочону муораҕа түһэрэн эрдэхтэринэ, ³¹ Павел сотникка уонна буйуннарга: «Кинилэр хараабылга хаалбатахтарына, эһиги быһанар кыаххыт суох буолуо», — диэбитэ. ³² Онуоха буйуннар онгочо кэлгиллибит быатын быһыта кэрдибиттэрэ — онгочо ууга баран түспүтэ.

³³ Сырдыан иннинэ, Павел барыларын аһаан сэниэтэ киллэринин диэн көрдөспүтэ: «Аһаабатаххыт бүгүн уон төрдүс күнэ буолла, тугу да амсайан көрө иликкит. ³⁴ Онон аһыргытыгар көрдөһөбүн, оччоҕо эрэ тыыннаах хаалыаххыт эбээт. Баскытыттан биир баттах түһүө суоҕа». ³⁵ Инньэ диэн баран, килиэби ылан, бары көрөн турдахтарына, Тангараҕа махтаммыта уонна тоһутан сиэн барбыта. ³⁶ Эгди буолан бары эмиэ аһаабыппыт. ³⁷ Хараабылга барыта икки сүүс сэттэ уон алта киһи этибит. ³⁸ Тото аһаан баран, хараабылбытын чэпчэтэн, тиэллэн иһэр сэлиэһинэй бурдугу муораҕа сүөкээбиппит.

³⁹ Сарсыарда буолбутугар мотуруостар хайа да сириҥ кыайан быһаарбатахтара, арай ханнык эрэ кумах кытыллаах хомону

көрөн, кыаллар буоллабына, хараабылы онно тиксэрэргэ санаммыттара. ⁴⁰Дьаакырдары таһааран баран, бааллан турбут урууллары сүөртэлээн, кыра баарыһы туруоран кытыл диэки устубуптут. ⁴¹Ол иһэн хараабылбыт харгыга оҕустаран чаардаан хаалбыта. Тумсунан кумахха диринник анньыллан, олорон хаалбыт хараабыл куорматын долгун тоҕута охсон алдьаппыта. ⁴²Буойуннар хаайыылаахтары, аны харбаан тахсан куотан хаалыахтара диэн, өлөртүүргэ быһаарыммыттара. ⁴³Ол гынан баран сотник Павелы быһыһан баҕарар буолан, буойуннары тохтоппута уонна сатаан харбааччылар бастакынан ууга ыстанан сири булалларыгар, ⁴⁴оттон атыттар хаптаһынна, хараабыл сэмнэбэр уйдаран усталларыгар дыһал биэрбитэ. Инньэ гынан, бары этэннэ сири булбуптут.

Мальта арыытыгар

28 Быһыһанан баран билбиппит: арыыбыт аата «Мелит» диэн этэ. ²Олохтоохтор биһиэхэ олус амарахтык сыһыаннаспыттара; ардах түһэ турар буолан, силбик баҕайы этэ, онон кинилэр кутаа оттон баран, биһигини барыбытын кэлэн иттиҥ диэн ыңгырбыттара. ³Павел амынньыар бөбөнү хомуйан аҕалан, уокка бырахпытыгар — төлөнтө салаппыт дьааттаах эриэн үөн хатанан тахсан, илиитигэр ыйана түспүтэ. ⁴Олохтоохтор кини илиитигэр эриэн үөн иилистэ сылдыарын көрөн: «Бу киһи чахчы өлөрүөхсүт эбит. Муораҕа өлбөтөбүн үрдүнэн, иэстэбил танарата ситэн ылла, тыыннаах ордорбот буолла», — дэспиттэрэ. ⁵Павел эриэн үөнү уокка илгэн кэбиспитэ, туох да буолбатаҕа. ⁶Дьон, кини этэ иһэн тахсарын эбэтэр эмискэ өлөн түһэрин кэтэһэн баран, туох да куһаҕан буолбатаҕын көрөн, аны санаалара уларыһан, «бу киһи хайа эрэ таңара эбит» диэн түмүккэ кэлбиттэрэ.

⁷Бу сиргэн чугас арыы баһылыга Публий уһаайбата баара. Кини биһигини дьиэтигэр ыңгыран илдьэн үс күн устата бэрт эйэ-эстик ыалдьыттаппыта. ⁸Публий аҕата иһинэн ыалдьан тииһигирэ сытара; Павел киниэхэ киирэн, Таңараҕа үгэн баран илиитин ууран үтүөрдүбүтэ. ⁹Бу түбэлтэ кэнниттэн арыыга баар атын ыарыһахтар кэлэн, эмиз үтүөрбүттэрэ, ¹⁰онон биһиэхэ улахан ытыктабыллаахтык сыһыаннаспыттара, барарбытыгар туох кыһалҕалаахпытын барытын толору хааччыйан ыппыттара.

Римнэ айан

¹¹ Үс ый буолан баран биһиги бу арыыга кыстаабыт «Диоскурдар»* диэн ааттаах Александрия хараабылыгар олорсон барбыппыт; ¹² онтон Сиракузыга кэлэн, үс күн турбуппут. ¹³ Сиракузыттан тахсан кытылы кыйа устан, Ригияҕа тийибиппит; ол өйүүнүгэр собуруунну тыал түһэн, икки күнүнэн ПUTEолга кэлбиппит. ¹⁴ Онно бырааттарбытын булан, кинилэр көрдөһүүлэринэн сэттэ күн буолбуппут, онтон Римнэ барбыппыт.

¹⁵ Римнээҕи бырааттарбыт биһиги иһэрбитин истэн, сорохторо Аппий болуоссатыгар, атытара Үс Гостиница аттыгар көрсө тахсыбыттара. Кинилэри көрөн, Павел Танараҕа махтаммыта, сүргэтэ көтөбүллүбүтэ. ¹⁶ Римнэ кэлбиппитигэр сотник хаайыылаахтары сэрии тойонугар туттарбыта**, оттон Павелы туһунан анал харабыллаах олорорун көнүллээбитэ.

Павел Римнэ үөрэтиитэ

¹⁷ Үс хоноот, Павел бас-көс иудейдары ынгыртаран ылан баран, бары бииргэ түмсүбүттэригэр эппитэ: «Бырааттарым! Миигин, бэйэм норуотум, өбүгэлэрбит үгэстэрин утары тугу да онгорботоҕум үрдүнэн, Иерусалимга сырыттаһына, тутан ылан, римляннарга биэрбиттэрэ. ¹⁸ Кинилэр миигин доппуруостаан баран, өлөрөргө ууруллар туох да буруйа суохпун билэн, босхолоору гыммыттарын ¹⁹ иудейдар утарбыттара; онон император суутун модьуйарга күһэллибитим. Ол эрэри мин ол суукка да тийиэн, норуоппун буруйдуур санаам суоҕа. ²⁰ Дьэ ол иһин, Израиль Эрэлин иһин хандалыга бохсуллубут буолан, эһигини, сирэй көрсөн кэпсэтээри, ынгыртардым».

²¹ Кинилэр эппиттэрэ: «Биһиги эн тускунан ханнык да суругу Иудеяттан туппатахпыт; кэлэ сылдыар бырааттарбытыттан хайалара да эн тускунан тугу да иһитиннэрбэтэҕэ, туох да куһаҕаны эппэтэҕэ. ²² Ол эрэри санааҕын истиэхпитин баҕарабыт. Ити үөрэх туһунан сир-сир аайы мөккүһэллэрин истэ сылдыабыт».

* 28:11 *Диоскурдар* — грек мифологиятыгар: Зевс таңара игирэ уолаттара Кас уонна Поллукс, муоранан айаннааһыны араначчылыыр таңаралар.

** 28:16 *Сотник хаайыылаахтары сэрии тойонугар туттарбыта* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу тыллар суохтар.

²³ Онон көрсөр күннэрин болдьоһон, үлэхтээх күннэригэр Павел түһэн олорор дьиэтигэр бэрт элбэх киһи тийэн кэлбитэ. Кини кэлбит дьонно сарсыардаттан кизһээннэ диэри Таһара Саарыстыбатын туһунан кэпсээн, Иисус туһунан этиллибит барыта кырдыктаабын Моисей Сокуонугар уонна Проктарга олобуран, өйдөтөн-быһааран биэрбитэ. ²⁴ Сорохторо кини этэр тылын ылыммыттара, сорохторо итэҕэйбэтэхтэрэ. ²⁵ Бэйэ-бэйэлэрин кытта кыайан тыл тылларыгар киирсибэккэлэр, тарҕаһан эрдэхтэринэ, Павел эппитэ: «Сибэтиэй Тыын өбүгэлэрбитигэр* Исаяя пророгунан үчүгэйдик да этиттэрбит эбит: „²⁶ Бу норуokka тийэн эт: кулгааххытынан истиэххит эрэри, өйдүүххүт суоҕа, хараххытынан көрүүххүт эрэри, булан көрүүххүт суоҕа. ²⁷ Ол курдук бу дьон сүрэхэ таастыйбыт, кулгаахтарынан да куһаҕаннык истэллэр, харахтарынан да быһа симпиттэр; онтон атын эбитэ буоллар, харахтарынан көрөн, кулгаахтарынан истэн, сүрэхтэринэн өйдөөн, Миэхэ эргиллиэтилэр, оччоҕо Мин кинилэри үтүөрдүөм этэ диэн“. ²⁸ Онон Таһара быһабылын туһунан Илдьит Тыл атын омуктарга ытыллыбытын эһиги биллэххит буоллун. Кинилэр истиэхтэрэ».

²⁹ Маны эппитигэр иудейдар, бэйэлэрин икки ардыларыгар улаханлык мөккүһэ-мөккүһэ, тарҕаспыттара**.

³⁰ Павел бүтүн икки сыл тухары бары кыһалбатын бэйэтэ уйунан, куортамга олоҕута; киниэхэ кэлээччини барытын үөрө көрсөрө. ³¹ Кини хоссуннук, туохтан да чаҕыйбакка, Таһара Саарыстыбатын туһунан кэпсиирэ уонна Айыы Тойон Иисус Христос туһунан үөрэтэрэ.

* 28:25 *Өбүгэлэрбитигэр* — сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга «өбүгэлэргитигэр».

** 28:29 Сорох былыргы гректии илиинэн суруйууга бу этии суох.